

Mahdawiyyanci
(Bincike Kan Imam Mahdi)
Mawallafi: Shekh Abdulkarim Al-Bahbahani
Fassarar: Munir Mhumamad Sa'id.

Da Suanna Allah Mai Raham Amai Jin Kai
Mahdiyanci A Wajen Ahlulbaiti
Imamai Goma Sha Huɗu Su Ne Sirrin
Fahimtar Mahdawiyya

Hakika asalin akidantuwa da bayyanar mai kubutarwa wanda shi ne tushe (zinariyar) mahangar mahdawiyanci a musulunci, ana ganin sa a matsayin wani abu da ya shafi bil'adama baki daya, kuma lamarin ba ya kebanta da wani addini ayyananne ko mazhaba ayyananniya, kuma wannan hakika ta samu ta temaka wajen yin wurgi da shubuhohi huɗu kan mas'alar mahdawiyyanci a lokaci guda.

Wannan hakika bayani ce, kan:-

Na farko: bata shubuhar da ke da'awar cewa al'amarin Imam Mahdi (a.s) ya kebanta da 'yan Shi'a alhali musulmai sun yi ittifaki a kai.

Na biyu: tana yin bayani kan bata shubuhar tatsuniyar da ta tsayu kan cewa lalle fikirar ko akidar mahdawiyanci tatsuniya ce da aka tsamo ta daga kirkira ko yin tunani bisa rayawa domin ita tatsuniya rayawa ce, da ta doru kan shirme da sakarci da aka cirato daga wani tabbataccen abu wanda ya gabata ko na wasu al'umma ko wasu jama'a, alhali babu wata tatsunuya da ta rabauta da samun karbuwa daga baki dayan dukkanin addinan sama da wadanda ma ba na sama ba, wacce ta zama tana bayini da harshen dukkanin Dan'adama kuma malamai da falasifa suka doru a kanta.

Bayani na uku: bata shubuhar da ke da'awar cewa yahudawa sun taka rawa wajen samar da tunanin mahdawiyyanci, to idan har abin da tunanin shi'ance yake kunshe da shi ya kasance yana da samuwa a cikin yahudanci kuma akwai shi a cikin dukkanin addinan sama, to saboda me zama riga ganin cewa lamarin ya shallake tunani in ya zama akwai shi a cikin musulunci, lalle abin da tunani da hankali suka hukunta shi ne ya zama musulunci yana kunshe da wannan mahangar a cikinsa da mafi bayyanar sura, kuma mafi kamala, kamar yadda yake a sarari a cikin makaratar mazhabar Ahlulbaiti (a.s).

Don haka, yana daga cikin alamomin kamala ga wannan addini da ma wannan mazhabar kanta kasantuwar su suna dauke da tunanin mahdawiyanci, ashe dukkanin addinnai ba su kasance sun haɗu kan wasu daga cikin tushen akida da wasu daga hukuncin shari'a kamar hajji da azumi da salla da makamancinsu ba? kuma shin kasantuwar yahudawa sun bayyana kudurcewarsu a sarari - su da ma wasunsu - kan iri-iren wadannan lamuran, shin hakan zai sa musulunci ya zama ya nisanta daga gare ta ke nan? ko kuma hakan na hukunta musulunci ya tabbatar da samuwarsa a cikinsa tare da gabatar da shi da mafi kyau sura mafi kamala? Hakika wannan shubuhar na tabbatar da tawaya ga ma'abotan ta kuma tana tabbatar da kamala ga musulunci da shi'anci.

Bayani na huɗu: Kamar yadda zai bayyana a sarari a Bayani na huɗu, an kore shubuhar da take cewa: matsi da tsananin da mabiya Imaimai Ahlulbaiti (a.s) suka sami kansu a ciki a karkashin masu mulki, shi ne dalilin da ya

haifar da wannan fikirar ko wannan mahangar ta mahdawiyyanci, alhali khawarijawa ma sun fuskanci tsanani da matsin da be gaza wanda mabiya Ahlulbaiti (a.s) suka fuskanta ba, kuma da ace akwai wata ka'ida da ta hukunta haka hakika wadanda aka zalunta da wadanda aka raraka a duniya suna da yawa tare da cewa ba'a san su da wata akida da take kunshe da mahdawiyyanci ba, kuma da yawa akwai mutanen da suka yi imani da akidar mahdawiyyanci ba tare da sun kasance cikin zalunci da raraka ba, kuma da ace akidantunwa da Mahdi ya samo asali ne daga zalunci da takurawa da raraka to don me zai sa akidar ta wanzu cikin mutanen da suka zo daga baya-baya wadanda su ba su dandani kudar raraka ba.

Na'am, abin da za a iya kudurcewa da shi shi ne matsanancin matsa da takura na iya zama dalilin da zai karfafa mutane ya iza su ga yin riko da mahdawiyyanci sosai, ba wai ya zama dalilin da zai sa su kirkiri wannan tunanin tun asali ba.

Hakika addini shi ne mafi kamalar bayani kan hakikanin Dan'adam shi kuma musulunci shi ne mafi kyan bayani game da hakikanin addini kuma makarantar Ahlulbaiti (a.s) ita ce mafi kamalar bayani kan hakikanin musulunci.

A daidai lokacin da addinai ke yin shela kan mahangar mai kubutar da Duniya hakika wannan na bayyana hakikanin abin da ke bunne a cikin samuwar dan'adam da mafi kamalar yanayi da kammaluwa, fiye da kasancewar sa bayyanar da boyayyen abu, kuma a lokacin da musulunci ke shelanta wannan fikirar kadai yana shelanta wata hakika ta addinin mai karfin gaske da mafi kyan salo fiye da yadda addinai sama magabata suka bayyana, kuma a lokacin da Ahlulbaiti (a.s) suke bayyana wannan mahangar kadai suna gabatar da mafi kamalar bayani dangane da hakikanin musulunci kan wannan dunkalallen lamarin (na mahdawiyya).

Don haka, banbanci da ke tsakanin makarantar halifofi da makarantar Ahlulbaiti (a.s) kan fahimtar mas'alar mahdawiyyanci, banbanci ne tsakanin makarantu biyu da ke yin mafi takaitukar bayani kan wannan hakikar da kuma makarantar da ta fitar da mafi gamewar bayani kan hakikanin musulunci a mafi girma da daukakar mataki, sai makaranta ta farko ta dauka cewa makaranta ta biyu ta shi ge iyaka, ta wuce matsayarta, kuma ta yiyyu sirrin shahara Shi'a da mahdawiyyanci ta yanda ya zama tamkar wani abu da Shi'a suka kebanta da shi kai ka ce ba akida ce ta dukkanin musulmai ba, yana komawa zuwa ga cewa Shi'a sun kebanta da sanin mahdawiyyanci zuwa gejinsa na kamala, kuma Shi'a suna da fahimta tilo kan kebanke-kebancen mahdawiyyanci wanda da shi ne kadai ma'anar mahdawiyyanci ta hakika take bayyana.

Wadannan kebanke-kebancen sun samo asali daga tushe Daya wanda shi ne yanda Ahlulbaiti (a.s) suka fahimci hakikar mahdawiyyanci bai takaitu da kallon abin da zai zo nan gaba kadai ba, kuma mahdawiyyanci ba lamari ne na bada labarin abin farin cikin da zai faru nan gaba ga Dan'adam kawai ba ne, kamar yanda makarantar halifofi take gani, kafin nan tabbas akidar mahdiyyanci wani bangare ne da ba zai yiyyu a fitar da shi daga cikin ilimin akida imamiyya isna ashariyya ba, mazahabar da samaniya ta (ubangiji ya) kaddara mata samuwa a tsawon tarihin tun daga lokacin wafatin Manzon Allah (s.a.w) har ya zuwa mintinan karshe na rayuwar Dan'adam a doron

kasa, da wani yaren, wannan mas'ala ce da ta shafi Imami na goma sha biyu wanda imamancinsa ya fara tun daga shekara ta 260 bayan hijiran ma'aiki har zuwa yau din nan kuma zai ci gaba har lokacin da zai bayyana ya yi a karshen duniya.

Mu ('yan Shi'a) a lokacin da muke bahasi kan mas'alar Imam Mahdi (a.s) a mahangar Ahlulbaiti (a.s) ya zama lalle mu mayar da hankali mu kalle ta a matsayin ta na lamarin akida, ta wane bangaren kuma mu kalle ta ta fuskacin kafa kujja da dalili, a wani karon kuma ta bangaren kebance-kebancen da ke tattare da ma'alar, ta wani bangaren kuma bisa kimar da mas'alar take da it a matakin akidar da take tattare da ita. Don haka a nan muna da matakan bincike guda uku kuma da sannu zamu yi bincike kan kowace marhala a cikin fasali fasali.

Fasali na daya

Tabbatar Mahangar Mahdawiyyanci A Akidance

A Wajen Ahlulbaiti (a.s)

Akwai dalili na akida kan wannan fahimta a cikin daruruwan hadisan da suka zo daga Manzon Allah (s.a.w)¹ wadanda suke yin nuni kan tantance wanene hakikanin Mahdi (a.s) da kuma kasancewarsa daga Ahlulbaiti (a.s)² da kuma cewa shi da ne gun Fadima (a.s)³ daga zuriyar Imam Hasain (a.s)⁴ kuma shi ne da na tara daga 'ya'yan Husain (a.s)⁵ da kuma cewa lalle halifofi guda goma sha biyu ne⁶.

¹ Ka koma Ma'ujmu Ahadisil Mahdi j 1 ahadi na biyii (s.a.w).

² Musnadi Imam Ahmad 1: 83 da ibni Abi shaiba 8: 678, Kitabi 40 babi 2 H 190. Da Ibni Majah da Na'imu dan Hammad a cikiin littafin Al-fitan daga Ali (a.s) ya ce Manzon Allah (s.a.w) "Mahdi (a.s) daga cikin mu yake Ahlul bait Allah Ta'ala zai tashe shi ya kawo gyara a dare daya" ka koma matain ibni maja 2: 1367 da 3085. Haka ma a cikin hawi lillfatawa, na siyudi, 2: 213, da 210. A cikin sa ma an kawa cewa Ahmad ya fitar daga Abi Shaiba da abu Dauuwa daga Ali (as) daga Manzon Allah (s.a.w) ya ce: "da aba abin da ya rage wa zamani sai rana daya da Allah Ta'ala ya tsawaita wannan zamanin har sai wani mutum daga mutanen gida na ya zo ya cika ta da adanci kamar yanda ta cika da zalunci". Kuma ka koma zuwa sahihu sunanul mustafa j 2 shafi 207.

Ka kuma wa majma'u Ahadisil mahdi j 1 shafi 137 da abin da ke bayansa, domin ya cirato hadisai masu yawa daga sahihai da masnadai da wannan ma'anar kuma ka koma mausu'ar imam mahdi wanda Mahdawi Fakih Imani ya tsara juzu'i na farko kuma a cikin sa akwai abubuwan da aka cirato na hotuna daga gomomin litattafai malaman sunna da masana hadisinsu kan Mahadi (a.s) da siffofinsa da ma abin da ya rataya da hakan kuma a cikin sa akwai wani shafi mai hoto a cikin leccar Shekh Al-ubbad kan abin da ya zo na daga hadisai da abin da aka gada kan mahdi (aj).

³ Alhawi lillfatawa, Siyudi jalaludddin j 2 sh 214. Kuma abu dauuda ma ya fitar da shi da ibni majah da dabarani da hakim daga ummu Salma, ta ce na ji Manzon Allah (s.a.w) yana cewa: "Mahdi daga tsatso na yake daga cikin 'ya'yan Fadima (a.s), ka duba Sahihu sunananul musdafa na Abi Dawuda j 2 sh 208 da 3087.

⁴ Hadisin Mahdi na daga cikin zuriyar husain kamar yanda yake a masdarori masu zuwa kamar yanda aka cirato daga mu'ujamul Ahadis na wadanda hadisai ne guda arba'in na abi Na'imul Isfahani, kamar yanda ya zo cikin Akadul durri na mukaddami ba shafi'e. Kuma Dabarani ma ya fitar da shi, a cikin ausad, kamar yanda yake cikin manarul munifi na Ibnul Kayyim, da kuma siratul halbiyya j1 sh 193, haka ma a cikin Kaulul mukhtasar na Ibni Hajarul Haisami, ka koma muntakhabul asari na Shekh Ludfullahis Safi na daga abin da ya ciro daga litattafan Shi'a haka ma dalilan raunin ruwayar da ke cewa daga cikin tsatson imam Hasan (a.s) zai fito, littafin Sayyid Amidi: Difa'un anil Kafi" j 1 sh 296.

⁵ Ka koma ruwayar da ta yi nassi da cewa na tara daga cikin 'ya'yan Husain (a.s) a cikin Yanabi'ul muwadda na Kanduzi, Bahanafe, shafi na 392, da ma cikin Maktalul imam Husaini na Khawarizmi, j 1 shafi 196, da ma cikin fara'idul simdani na Juwaini Bashafi'e, j 2 shafi 310 – 315. Kuma ka koma Muntakhabul asar na na Allama Shekh Safi, don ya fitar da shi ta hanyoyin bangare biyu.

⁶ Hadisin "halifofi a baya na guda goma sha biyu ne dukkanin su daga kuraishewa su ke" ko kuma hadisin wannan addinin ba zai taba gushewa ba a tsaye har sai halifofi goma sha biyu sun shugabance shi dukkanin su daga kuraishewa".

Wannan hadisi ne mutawatiri ingantattau litattafai da musnadodi sun rawaito shi ta hanyoyi mabanabanta, duk da cewa a kwai dan banbanci a matanin sa kadan, na'am sun sassaba a tawilinsa kuma sun kidime, ka koma sahihul buhari j 9: sh 101, kitabul Ahkam - babul istiklaf, sahihu muslim j 6, sh 93, 97.

Wadannan su ne ruwayoyi guda biyar daga cikin ruwayoyi masu yawa da suka zo kan bayanin manufar mahdawiyya kuma suka bayyana wanda shi ne hakikanin Imam Mahdi (a.s) kuma duk wanda ya kalle su, zai ga yadda aka bi mataki bayan mataki aka fara daga babban jigo zuwa mafi kankanta har zuwa ayyana shi kansa Imam din.

Hakika Sayyid Shahid sadr ya yi ta'akari da cewa wadannan ruwayoyin sun kai wani irin babban adadi kuma sun yadu duk da kokarin dankar matakin kamewar da Imamai (a.s) suka yi wajen kin yin maganar a fili a gaban mutane, don kare rayukan 'yan baya daga zuriyarsu masu zuwa daga kisan sarakuna ko kuma saurin kawo karshen rayuwarsa⁷ Kuma yawan adadin wadannan ruwayoyin ba shi ne asasin da ya sa aka yarda da ingancin su ba, ballantana ma kari a kan haka akwai wasu darajojin da manuniya da suka isa zama hujja kan ingancinsu, don haka hadisin nan na Annabi (s.a.w) wanda yake magana kan Imamai ko halifofi ko amirai a bayansa da kuma cewa su halifofi ko Imamai ko amirai goma sha biyu ne, tare da sassabawar matanin haidin, ta hanyoyi mabanbanta- hakika wasu daga cikin marubuta sun kididdige ruwayoyinsa sai adadinsu ya kai sama da dari biyu da saba'in⁸, an ciro su daga mafi shaharar litattafan hadisai na Sunna da Shi'a, na daga abin da ya hada da Bukhari⁹ da Muslim¹⁰ da Turmuzi¹¹ da Abidauda¹² da Musnad din Ahmad dan Hanbali¹³ da mustadrak alas sahihaini¹⁴ na hakim, kuma an yi la'akari da cewa bukhari wanda shi ne ya cirato wannan hadisin ya rayu a zamanin Imam Jawad (a.s) da Imamai biyu Alhadi da Askari (a.s) lalle a cikin wannan akwai babbar izina domin hakan ya tabbatar da cewa lalle wannan hadisin an karbo shi daga Annabi (s.a.w) tun kafin abin da yake kunshe a cikin sa ya tabbata a sarari, wanda hakan ya sa mahangar nan ta imamai sha biyu ta zama cikakkiya, wannana na nufin cewa babu wata dama ta yin shakka kan cewa an cirato hadisin don ya zama ya dace kuma ya tabbatar da ingancin imamancin imamai sha biyu har ma hadisin ya zama yana tabbatar da wannan mahangar; domin hadisan da aka jingina Annabi (s.a.w) na karya ba su kasanace ba face sai don ana kokarin tabbatar da wata mahanga ko bawa wasu uzuri na wani abu da ya faru daga baya wanda a da babu labarin wadannan hadisan kuma ba a taba ganinsu ba a cikin hadisin litattafan hadisi ta yanda za a iya auna shi da

⁷ Ka koma gaibatul kubra, na Sayyid Muhammad Sadr: 272 da abin da ke bayanta.

⁸ Ka komawa Al-tajul jami'u lil usuli, j 3 sah 40, ya ce shehunnai biyu sun ruwaito shi, da Turmuzi, ka koma Tahkikul hadis wa durukihi wa asanidihi, kitabul imamul Mahdi (a.s) na Ali da muhammad Ali dakhil.

⁹ Sahihuul Buhari mujalladi na 9: sh 101, litafin Ahkam, babin nada halifa, bugun daru ihya'il turasil arabi, beirut.

¹⁰ ka koma Tarihin jami'ul usul, j 3 sh 40, ya ce yana mai yin Karin bayani kan hadisin: shehunnai biyu sun ruwaito shi, da Turmuzi, haka ma a cikin hamish, ya ce: abu dauwud ya rawaito shi a cikin littafin Mahdi (a.s), da lafazin: "wannan addinin ba zai gushe ba a tsaye har sai halifofi (imamai) goma sha biyu sun shugabance ku, kuma ka koma sunani Abidauwudj 2 sh 207.

¹¹ Masdari ko adrishin da ya gabata.

¹² Masdari ko adrishin da ya gabata.

¹³ Musnadi imam Ahmad dan Hambali, 6: 99, da 20359.

¹⁴ Almustadrak alal sahihaini j 3 sh 618.

hakikanin abin da hadisan suke yin bayani ba, kuma matukar muna da dalili a hannu kan cewa lalle hadisin da aka ambata ya rigayi - lokacin- silsilar tarihin rayuwar imamai sha biyu daya bayan daya kuma ya zama akwai shi a cikin litattafan tarihi tun kafin lamarin ya faru a sariri (tun kafin zuwan imaman daya bayan daya), wanda zai ba mu dama mu tabbatar da cewa wannan hadisin ba yana bada labarin abin zai faru a zahiri ba ne, kadai hadisi ne da yake bada labarin lamarin ubangiji, da ya zo daga bakin da baya furuci bisa son rai¹⁵, yana mai cewa “hakika halifofi a baya na buga goma sha biyu ne”¹⁶. Kuma sai wannan hakika ta imamanci ta tabbata a sariri farawa daga kan imam Ali (a.s) har zuwa tukewarsa kan Imam mahdi (a.s), don ya zama tabbaci kuma tilon abin da haknkali zai iya karba, kan fassarar wannan hadisi madaukaki, ko kuma ka ce: hakika hakan ya kasance shi ne abin da ya yi daidai da abin da ya zo a wannan hadisi madaukaka da ya zo daga Annabi¹⁷ a aikace wanda hankali zai karba¹⁸.

Hakika Muslim ya fitar a cikin sahihinsa ta hanyar kutaibatu dan Ssa’ad, daga Jabiru dan Samrata, ya ce: “Mun shiga wajen Annabi Muhammadu (s.a.w) ni da babana sai na ji yana cewa: “hakika wannan lamarin ba zai zo karshe ba har sai shuwagabanni goma sha biyu sun ja ragamar al’amarinsa”. Sannan sai ya fadi wata magana da ma’anar sa ta buya a gare ni (ban san me yake nufi ba) sai na tambayi baba na sai ya ce min ya ce: “dukkanin su daga kuraishawa suke”¹⁹.

Sannan ya fitar da shi daga Ibnu Abi Umar daga gare shi daga haddab dan Khalid daga gare shi daga Nasru dan Ali bajahdhame, daga gare shi kuma daga Muhammad dan Rafi’u daga daga gare shi ta kowace hanaya.

Kuma ya fitar da shi daga Abibakar Dan Abi Shaiba daga gare shi ta hanyoyi biyu, haka ma daga Kutaiba dan Sa’ad dag agare shi ta wasu hanyoyi buyu na daban.

Wadannan hanyoyi guda tara kenan a cikin sahihu Muslim, ina kuma ga sauran hanyoyin da suka zo cikin sauran litattafan hadisi na sunna da na shi’a.²⁰

¹⁵ Nuni zuwa ga fadinsa madaukakin sarki, {Ba ya yin furuci bisa son rai face sai idan wahayi a ka yi masa}” suratul najami, aya ta 3-4.

¹⁶ Bayanin wannan hadisin ya gabata.

¹⁷ Bahasin Shahid Sadir (r.a) kan Mahdi (a.j) shafi na 105- 107 wanda Dakta Abduljaabba Shararata ya bibiya.

¹⁸ Ya zame wa Malamai laruru ta yanda suka yi ta yi wa wannan hadisin tawili bayana sun hadu kan ingancinsa, kuma abin da suka ambata na cewa su wane su ake nufi da wannan hadisin abu ne da ba zai taba karbuwa ba, kai wasu tawile-tawilan ma kwata-kwata ba zasu taba karbuwa ba kamar cewa Yazidu dan Mu’awiya yana cikinsu wanda kowa ya san shi da bayyana fasikancinsa, wanda malamai suka yi masa hukuncin wanda ya fita daga Musulunci, da kafirci ko kuma wanda ya ke kamanceceniya da wandanda suka fita ko suka kafirce.

¹⁹ Sahihu Muslim j 6 sh 306, babain shugabanci, babin mutane su bi shugabancin Kuraishawa.

²⁰ Ka koma Sahihul Bukhari j 4 sh 174, litattafin hukunce-hukunce babin nada khalifa; Musnadi Ahmad j 6 sh 94, hadisai masu numbar, 325, 20366, 20367, 20443, 20503, 20534, sunanu abi Dauwuda,j4 sh 3279- 3280, Mu’ujamul Kabir, Aldabarani, 2:238/1996. Sunanu Turmuzi, j 4 sh 501; Mustadrakul Hakim, j 3 sh 618; Hilyatul Auliya’i, na Abu Na’imi, j 4 sha 333; Fatahul bari, j 13 sh 211; Sahihu Muslim mai sarhin Nawawi, j 12 sh 201;

Albidaya wal nihaya na Ibni Kasir, j 1 sh 153, Tafsiri Ibni Kasir j 2 sh 24; a Tafsiri aya ta 12 daga surar Ma'idah. Kitabul suluk fi duwalul muluk na Makrizi, j 1 sh 13 - 15 daga kaso na farko, sharhin hafiz, ibni kayyim aljauzi, ala sunani abi dauda, j 11 sh 363, sharhin hadisi na 3259, Sharhil Akidal Dahawi, j 2 sh 736. Alhawi lillfatawi, Siyudi j 2 sh 85. Aunil ma'abudi sharhi sunani abi dauwuud, alazaim abadi, j 11 sh 362, shahin hadisi na 4259. Mishkatul masabihi na na tabrizi, 3, shafi 327, j 3 sh 327 , 5983, silsilatul sahiha, albani, hadisi mai number, hadisi mai numba 376m kanzul ummal, 12, 32, 33848, da j12, sha 33/33858, da j 12 shafi 34/33861.

Kamar yanda su ma malaman hadisin shi'a suka fitar da wannan hadisin wanda daga cikin su akwai saduk a cikin kamalud dini j 1 shafi na 272, da khisal j 2 shafi 469 da 475, kuma hakika ya bibiyi hanyoyin hadisin da maruwaitansa a cikin Ihkakul hakki j 13 shafi na 1 - 50.

Rudewar Makarantar Halifofi Kan Fassasrar Wannan Hadisin

A nan tambayar ita ce: su waye halifofi?

Kafin mu zabawa wannan tambaya wata takamammiyar amsa, ya zama lalle mu kawa tsammace tsammacen da zasu iya hawa kan wannan hadisin, da kuma mecece ainihin manufar Manzon Allah (s.a.w) da shi, a nan muna da tsammani guda biyu kacal da ba su da na uku:

Ko dai manufar Manzo (s.a.w) ta kasance yin bayanin hakikanin yadda siyasar al'ummar musulmi zata kasance a bayansa a bisa yanayi bada labarin abin da za faru da yaye abin da zai gudana nan gaba, bisa asasin bada labarai masu yawa da suka zo daga gare shi a cikin shu'unai mabanbanta, sai abin da hadisin yake nufi ya zama bada labarin abin da zai faru da al'umma nan gaba kuma bari mu kira wannan da tsammanin da sunan "bayanin abin da zai faru nan gaba"

Ko kuma manufar wannan hadisi ta zama zartar da hukunci tare da nada imamai sha biyu a matsayin halifofi a bayansa sai ma'anar wannan zartarwar da nadawar su zama daga abin da shari'a ta yi umarni da shi, ba wai a bada labarin abin da zai faru a nan gaba ba ne, kuma bari mu kira wannan tsammanin da sunan "bayanin akida".

A bisa madogarar bincike ta ilimi abin da ya hau kan mu shi ne mu kulli wadannan tsammanoni guda biyu mu zabi wanda shedodi da dalilai da hujjoji na hankali da na nakali ke tabbatarwa tsakanin wadannan fassarori biyu, sai dai da yake su makarantar halifofi tun a farko sun riga sun yi imanin da shar'ancin tsarin halifanci kuma sun ki yarda da ra'ayin ayyanawa (daga Allah), kuma sun riga sun kafa ilimin akida da na fikihun da suka gada kan wannan asasi, sai suka sami kansu a gaban tsammani guda daya kawai wanda babu maguda daga gare shi, wanda shi ne tsammani na farko, kuma sai ya zame musu tilas su yi ta'awilin dukkanin abin da ya ci karo da hakan sannan su riki tawilin na su komai muninsa da nisantar sa da kaidojin hankali da al'ada, la'akari da cewa lamari ne da ba shi da abin da za a musanya shi da shi.

Kamata ya yi a ce sun kalli hadisin kallo na ilimi 'yantacce daga duk wani tunani da ya gabata, domin su da kansu su iya tabbatar da kuskuren wannan fassara da suka yi wa hadisin ta abin da zai zo nan gaba, idan har Annabi Muhammadu (s.a.w) ya kasance ya na kallon abin zai zo nan gaba ne to don me zai fayyace adadin halifofi goma sha biyu, tare da cewa lokacin zai ta tafiya ya ma wuce iya zamanin halifofin? Idan har manufar Manzon Allah (s.a.w) ta kasace ingantaccen halifanci wanda ya yi daidai da ma'aunin shari'a to fa tabbas makarantar halifofi ba ta yarda ba kuma ba ta yi ittafaki ba kan wasun halifofi hudu, kuma wannan ne dalilin da ya sa ra'ayoyin su suka saba a wajen ayyana su wanene halifofi sha biyu.

A wajen Ibnu-Kasir su ne Halifofi hudu da Umar dan Abdul'azizi da wasu daga cikin banu abbas kuma ya ce a zahiri Mahadi a cikinsu yake.²¹

²¹ Tafsirul Kur'ani Karim, inbi kasir j 2 shafi na 24- a cikin Tafsirin aya ta 12 daga cikin suratul ma'aida.

A wajen Alkali Badamashke (Al-damashki) kuma: Su ne Halifofi hudu da kuma Mu'awiya, Yazid dan Mu'awiya, da 'ya'yansa su hudu (Walidu da Sulaiman da Yazidu da kuma Hisham) na kashe kuma shi ne Umar dan Abdul'aziz.²²

A wajen Waliyullahil Muhaddis kuma a ciki Kurratul ainaini - kamar yadda ya zo a cikin Aunil Abdi, su ne halifofi hudu da kuma mu'awuya da Abdulmalik dan Marwan DA 'ya'yansu guda hudu, da Umar dan Abdul'azizi da Walidu dan Yazid dan Abdulmalik, sannan an nakalto cewa Malik dan Anas ya shigar da Abdullahi dan Zubairu a cikinsu, sai dai ya ki karbar magana Maliku yana mai kafa dalili da abin da ya rawaito daga Umar da Usman; daga Manzon Allah (s.a.w) cewa salluduwar Abdullahi dan Zubairu kan al'umma musiba ce daga cikin musibobin da zasu fada wa wannan al'ummar. Sannan ya yi raddi ga wanda ya shigar da Yazidu cikin su da cewa ya kasance mai mummunar rayuwa da halaye.²³

Inbu Kayyimul Jauziyya ya ce: "amma halifofi goma sha biyu (12) hakika wasu mutane sun ce daga cikinsu akwai abu Hashim da ibni Hibban da waninsa: hakika na karshensu shi ne Umar dan Abdul'azizi, hakika sun ambaci halifofi hudu sannan Mu'awuya sannan dansa Yazidu sannan Mu'awuya dan Yazidu sannan Marwanu dan Hakam sannan dansa Abdulmalik sannan Walidu dan Abdulmalik sannan Sulaiman dan Abdulmalik sannan Umar dan Abdul'aziz, kuma Mu'awuya ya rasu a farkon shekara ta dari bayan hujira kuma shi ne mafificin karnin da ya fi ko wane karni, kuma addini ya kasance a wannan karnin ya kai kololuwa wajen daukaka sannan abin da ya faru ya faru".²⁴

Kuma Nurbashti ya ce: hanyar da ta dace a bi kan wannan maganar da ma abin da ya biyo bayanta na daga abin da ke tattare da wannan ma'ana shi ne a dora maganar kan adalai daga cikinsu, domin hakika su ne suka cancanci wannan sunan kuma be zama lalle su kasance a jere ba, kuma ko da a kaddara cewa a jere suke (daya na bin daya). To hakika dai abin da ake nufi shi ne su zama wadanda suka cancanci wannan matsayi (sai jerantawar a nan ta zama) da ma'ana ta (majazi), wato (ana nufin wadanda suka cancanta a jere), maker yadda ya zo a cikin littafin mikat"²⁵.

A wajen Makrizi kuma su ne: "halifofi guda hudu sannan Imam Hasan (a.s) sannan ya ce da shi ne kwanakin halifofi shiryayyau suka cika, kuma be shigar da ko daya daga halifofin banu umayya ba, kuma ya bayyana a sarari cewa halifanci bayan Imam Hasan (a.s) ya zama mulkin zalunci ya ce: "ma'ana a cikin matsi da tsanani". Kamar yanda be shigar da ko daya daga cikin banu Abbas ba yana mai cewa a lokacin halifancin su ne kan musulmai ya rabu kuma aka cire sunan larabawa daga diwani (gudanarwa) kuma aka shigar da turkawa cikin diwani. Sannan kabilar dailam ta karbi iko a hannunuta, sannan turkawa, suka kafa daula babba mai karfin gaske. Sannan kasashen musulmai suka karkasu gida-gida, ya zama ko wane yanki

²² Sharhin akidar dahawi, alkadhil damashki, j2 sh 736.

²³ Aunul Ma'abudi fi Shahi sunnanani abi Dawuda j 11 sh 246, Sharhin hadisi na 427, littafin Mahdi (a.s) bugun Darul kutubul ilmiyya.

²⁴ Aunul Ma'abudi fi shahi Sunnanani Abi Dawuda j 11 sh 245.

²⁵ Aunul Ma'abudi fi shahi Sunnanani Abi Dawuda j 11 sh 244.

na da sarkin da ke shugabantar mutanensa da tsanani yana mulkarsu da karfi”.²⁶

Haka zaka yi ta ganin cin karon makarantar halifofi a wajen tafsirin da suka yiwa wannan hadisin, da yadda suka rika fadawa ramin da zai yi wahala su fito daga cikinsa mutukar dai sun yi tsayin daka kan tafsirin su na abin da zai zo nan gaba.

Tabbar Suyudi ya fadi a cikin Hawi: “har yanzu ba a sami wasu halifofi sha biyu da al’umma suka hadu a kan su ba”.²⁷

Da ake tafsirin (hadisin mahdawiyya) bisa abin da zai zo nan gaba a kankansa ya inganta da baki dayan sahabbai sun yi imani da shi kafin wasunsu, kuma da alamomin hakan sun bayyana daga bakin halifofin su da kansu (ba a bakin wadanda suka zo banaynsa ba) kama da na farkon su ya ce ni ne na farkon halifofi sha biyu, kuma da na biyu ya ce, na uku ma ya ce, na huɗu ma ya ce, har zuwa na goma sha biyu. Kuma da wannan da’awar ta zama abin alfahari kuma shedar da zata temaka wajen tabbatar da shar’ancin ko wanne daga cikinsu, a yayain da tarihi be rubuta wannan da’awar ga daya daga cikin sunayen da aka ambata a cikin jerin sarkar halifofi goma sha biyun da aka kaddara cewa su ne su ba.

Sannan tabbas hadisin yana yin nuni kan cewa tsawon lokacin halifanci halifofi goma sha biyu ta game baki dayan tsahon tarin musulunci har ya zuwa karshensa (tashin duniya) lokacin da kasa zata kife da wannan da yake cikin ta a bayansu. Hakika malaman ahlussunna sun rawaito daga Annabi Muhammadu (s.a.w) ya ce: “Wannan addinin ba zai gushe ba a tsaye har sai shugabanni goma sha biyu daga kuraishu sun shugabance shi idan suka yi wafati sai duniya da halaka tare da wanda ke cikinta”.²⁸ Alhali duniya ba ta halaka tare da na cikinta bayan mutuwar Umar dan Abdulazizi ba, ballantana ma yaduwar ilimin addini kamar fikihu da Hadisi da Tafsiri a karni na uku da na huɗu ya kai tsororuwar sa ne a wajen fadada da gamawa wanda hakan ya kasance ne bayan mutuwar wadannan halifofi sha biyu na ahlussuna, tare da cewa (a lokacin) ya kamata kasa ta yamutse (ta kiske) tare da wanda ke cikinta!.

Haka ma an rawaito daga jabiru dan samarata:” Wannan al’ummar ba za ta gushe ba al’amarin ta yana kan daidai tana mai cin galaba kan makiyanta ba har sai halifofi goma sha biyu daga cikin ta sun shude dukkaninsu daga kuraishu sannan sai rudani ya wakana”.²⁹

Idan har abin da ake nufi da rudani shi ne firgici da hargowa da rikita-rikita, to ya kamata ya zama wani abu makamancin irin haka be faru ba a baya har ya zuwa lokacin Umar dan Abdulazizi, sai dai tarihi be san wata fitina da firgici ya yawaita a cikinta ba kuma rudani ya tsananta lokacinta ba kuma cakuda gaskiya ta karya ta yawaita a cikinta, kamar fitinar Mu’awiya, da ya yi fito na fito da halifan musulmai ba, kuma wannan na nuna cewa abin da ake nufi da rudani - a nan- abu ne da ya fi hargowa da rikita-rikita da hatsaniya, wata kila abin da ake nufi shi ne barin duniya baki daya, kuma

²⁶ Assuluk li Ma’arifatu Duwalul muluk, j 1 sh 13 - 15, kaso na farko.

²⁷ Alhawi lil fatawa j 2 shafi na 85.

²⁸ Kanzul ummal j 12 sh 34, hadisi na 33861 ibni Najjar ne ya fitar da shi daga Anas.

²⁹ Kanzul ummal j 12 shafi na 32, hadisi na 33848.

wannan abu ne da ba zai faru ba sai tashin kiyama ya kusa wacce bayyanar imam Mahadi (aj) za ta gabace ta, da kuma abin da zai faru bayan ciratuwarsa zuwa matsayi madaukaki (wato wafatinsa) na daga fare-fare.

Sannan menene ma'anar shigar da sarakuna cikin adadin halifofi, hakika ahlussuna sun rawaito, daga Sa'adu dan Abiwakas, daya adaga cikin wadanda aka yi musu bushara da aljanna kuma daya daga cikin mazajen shurar - su shida - da Umar ya zaba, Hakika wata rana ya shiga wajen mu'awuya alhali ya na daga cikin wadanda ba su yi masa muba'ya'a ba. Sai ya ce: "amincin Allah Ta'ala ya tabbata a gare ka ya kai sarki, sai ya ce da shi ba ka da wata kalmar ba wannan ba? Ku muminai ne ni kuma shugabanku ne. Sai ya ce e haka ne. Idan mun kasance mun sa ka shugaba! a wani lafazin kuma cewa ya yi: "mu ne muminai kuma ba mu shagabantar da kai ba" hakika A'isha ma ta musa wa Mu'awuya da'awar da ya yi ta halifanci kamar yanda Ibni Abbas ma ya musa, haka ma Imam Hasan (a.s) kai hatta ma bayan an yi sulhu.³⁰ Kuma ya kasance yana daga cikin azzalumi bisa ittifaki saboda hadisin "ya Ammar da sannu azzalumar jama'a zata kashe ka". Ban sani ba, azzalumin da ya zalunci halifan musulmi na shari'a, ta yaya zai zama halifan Manzon Allah (s.a.w) kan muminai!!

Kuma meye ma'anar shigar da Yazidu fajiri, wanda da fajircinsa da yadda ya rika keta alfarfar Allah Ta'ala suka bayyana a sarari - hakika da gaske wannan na daga cikin abin ban mamaki sosai! Domin ta yaya zai inganta ga musulmi ya sanya wanda ya zubar da jinin 'ya'yan gidan Manzon Allah (s.a.w), ya kuma sa rundunar sa ta yaki madaina mai haske suka kashe dubban gomomin mutane, har sai da ya zama ba wani mahalarcin badar da ya yi saura bayan yakin Hurra, (ya zama shi ma) - halifan Manzon Allah (s.a.w) ne! Tabbas haka yanayin yake dangane da sarakunan la'antacciyar bishiya bisa nassin Kur'ani mai girma, hakika Manzo (s.a.w) ya gansu a cikin barcinsa - kuma mafarkin Annabawa gaskiya ne kamar ketowar alfijir ya ke - suna wasa a kan mimbarinsa kamar yanda birai su ke tsalle-tsalle bisa ittifakin mafi yawan mafassaran daga ahlussuna, wannan kuma a yayani da suke fassara aya ta sittin daga surar isra'i, da abin da babu bukatar bibiyar kalmominsu.

Da wannan ne zamu ga sakamako guda uku kyawawa sun bayyana a sariri, wadanda su ne:-

Kuskuren tafsirin bada labarin abin da zai zo nan gaba kan hadisin imamai goma sha biyu.

Rawar da siyasa ta taka wajen mayar da makarantar halifofi zuwa wannan fafsiri.

Kadaituwar hakika ta shari'a bisa tafsiri na akida na shari'a wanda ke cewa wannan hadisin yana nuni ne kan nada imamai goma sha biyu ga musulmai, kuma shi ne tafsirin da aka kafa masa dalilai na hankali da na kur'ani da na hadisai masu yawan gaske wadanda zamu same su a yalwace a cikin kayan kolin imamiyya na da, da ma na yanzo a fagagen tafsiri da Hadisi da ilimin Kalam da na Tarihi.

³⁰ Ka koma Gadinr na allama amini j 1 shafi 26-27, hakika ya ambaci wannan yana mai fitar da shi daga litattafan Ahlussuna.

Kuma da alamun cewa tarihi ya ki yarda face wanzar da imamai goma sha biyu daga ahlulbaiti (a.s) su kasance hakikani tilo na wannan hadisin da aka ambata, ba mai jayayya da su a kan haka hatta a matakin da'awa, na farkon su shugaban muminai Ali dan abi dalib (a.s) na karshensu kuma Mahadi dan Hasan Askari (a.s). a cikin wannan akwai hadisai madankaka da suke yin nuni a kan sa da ba a isa a iyakance yawansu ba, a nan ma zamu yi nuni zuwa daya daga cikin wanda Imamu Juwaini ba shafi'e ya fitar da shi a cikin Fara'dul simdai, daga dan Abbas daga Manzon Allah (s.a.w) ya ce: "ni ne shigaban annabawa kuma Ali dan Abi Dalib shugaban wasiyyai, kuma hakika wasiyyai na a baya na goma sha biyu ne na farkonsu Ali dan Abidalib na karshensu kuma Mahadi (a.s)".³¹

Daga nan ne wasu daga cikin mahakkikai suka tsammaci³² cewa abin da litattafan hadisi suka fada na cewa Jabir dan Samarata lokacin da wani abu daga maganar Annabi Muhammadu (s.a.w) ya buya a gare shi sai babansa ya ba shi amsa da cewa Manzon Allah (s.a.w) ya ce: "Dukkaninsu daga kuraishawa suke". Ana tsammaci jawabin da baban ya yi, ya zama akwai canja magana a cikinsa, saboda marawaicin ya fadi dalilin da ya sa jawabin ya buya da fadin sa "sannan sai mutanen suka yi hayaniya suka yi magana", "kuma mutane suka yi hayaniya" "sai ya fadi wata kalma da mutanen suka hana ni jin ta" "sai mutane suka yi iface-iface sai ban ji abin da ya ce ba" "sai mutane suka yi kabbara suka yi hayaniya" "sai mutanen suka rika tashi tsaye kuma suna zaunawa" dukkanin wadannan ta'awile-tawilen ba su dace da maganar da marawacin bai ji ba, domin sanya halifa a cikin kuraishawa al'amari ne da yake faranta musu ba kuma zai jawa cece ku ce ba, alahali abin da ya dace da wannan yanayin da mai ruwaya ya siffanta shi ne a ce imamanci ya kasance a cikin wasu jama'u na musamman ban da kuraishawa, kuma wannan ne abin da Kanduzi ya fada a cikin Yanabi'ul muwadda a inda ya ambaci cewa wannan maganar da Manzon Allah (s.a.w) ya fada ita ce: "Dukkanin su daga banu Hashim su ke".³³

A yayani da ya bayyana a sarari cewa fassarar da aka yiwa hadisin imamai goma sha biyu a bisa bada labarin abin da zai zo nana gaba kuskure ce, ta bangare na farko, da kuma ingancin tafsirin wannan hadisi a bisa akida ta daya bangaren na biyu, da kuma tabbatsuwar sunan Imam Mahdi (a.s) a cikin jerin sunayen Imaman Ahlulbaiti (a.s) da kasancewar sa shi ne Imami na sha biyu wanda Allah Ta'ala zai kawa gyara a duniya da shi bayan da ta cika da barna ta bangare na uku, ba wata dama ta yin shakku da ta saura a cikin tabbatar fahimtar nan ta akida kan lamarin mahdawiyyanci wanda makarantar Ahlulbaiti (a.s) ta dage kuma ta tsayu a kai.

Wannan damfarar alakar da ke tsakanin mas'alar Imamai sha biyu da kuma mahdawiyyanci zai iya kai ga ya fitar da tabbatunutu sakamako guda uku ga mahadawiyyanci kamar yanda muka gani a sarari a wannan binciken. Hakika gazawar fassarar abin da zai zo a nan gaba kan imamacin immai goma sha biyu daga karshe hakan na nufin cewa fassara mahadawaiyyanci kan abin da zai zo nana gaba kuskure ne, ta yanda tabbas makarantar halifofi

³¹ Fara'idul Simdai, j 2 shafi na 313 hadisina 564.

³² Algadir wal- muaridhun, Alsayyid Ja'afar Murtadha Amuli: 70 - 72.

³³ Yanabiyun Mawadda j 3 shafi na 104, babi na 77.

ta sanya fassara hadisin Imamai sha biyu a matsayin bada labare ne don ta zama ta riga ta gama tabbatar da ingancin abin da ya Faru a sakifa da kuma lamarin halifofi da cewa lamarin ya yi daidai a shari'a, kamar yanda ta ga cewa babau makawa sai ta karkatar da mas'alar mahdawiyyanci zuwa bangaren fassarar abin da zai zo nana gaba don ta gujewa tabbatar da imamancin Ahlulbaiti (a.s) da kuma rashin shar'ancin tsarin halifofi, kamar yanda tabbatar da ingancin tafsirin akida ga hadisin Imamai goma sha biyu shi ne daidai, daga karshe yana nufin tabbatar kasancewa fahimtar nan ta akida kan mas'alar mahdawiyyanci ita ce daidai.

Fasali Na Biyu

Kebance-Kebancen Fahimtar Mahdawiyyanci A Wajen Ahlulbait (a.s)

Bayan tabbatar da inganci fassarar akida kan fahimtar mahdawiyyanci a wajen Ahlulbaiti (a.s) zamu shiga wani sabon fage na bincike kan wannan mafhumun, mu kuma tabbatar da cewa wadannan kebanke-kebancen tabbatattu ne sun faru a cikin tarihi, kuma suna da samuwa a shari'a, kuma yarda da su (wadannan kebanke-kebancen) ba ya taba akida kuma be saba da abin da ya faru a tarihi ba, wadanda su ne kamar haka:-

Kebance-Kabence Na Farko: Tabbatar Haihuwar Imam Mahdi A Wani Boyayyen Yanayi Na Musamman Da Babu Makawa Sai Ya Faru

Tare da tabbatar mahangar mahdawiyyanci a wajen Ahlulbaiti (a.s), hakika lamarin ya yawi gari a sariri cewa daga cikin mafi bayyanar wannan fahimtar, kasancewar haihuwar Imami na goma sha biyu ta faru tare da asirtawa da boyewa (a boye) don ya sami damar fakuwa bayan hakan, ya buya daga idanuwan mutane zuwa amintaccen wajen da Allah Ta'ala ya zaba masa har zuwa lokacin da zai yi masa izini da bayyana, la'akari da cewa shi ne tauraro na karshe a cikin sararin samaniyar imamanci kuma shi ne imamin da musulmai ba su da wani Imami bayansa, kuma wannan ma'anar na lazimta masa ya yi rayuwa a boye da tsawon kwana da haihuwa a boye, domin kujerar imamanci ta ci gaba da aikinta tsawon zamani ta hanyar wanzar da samuwar Imami daga cikin Imamai goma sha biyu (a.s) ya zama ga shi rayayye kuma a fake.

A wannan lokacin be dace ba wani ya ce: saboda me haihuwar Imam da kuma samuwar sa bayan wafatin babansa, ba su zama abin da kowa ya gani ya sani ba, ta yadda ya zama lamarin da duk wanda yake so zai iya kai wa zuwa gare shi, don mu iya gasgata hakan ba? Tabbas da zai zama kamar haka da be sami damar fakuwa da boyuwa daga idanun mautane ba, kuma da be zama shi ne Imami na goma sha biyu ba, kuma da adadin Imamai ya fi haka, kuma hakan ya sabawa dalilan da suka zo a hadisai Annabi Muhammadu (s.a.w) a baya, hakika boyayyayiyar haihuwa na daga cikin abin da dabi'a take hukuntawa la'akari da wadannan dalilan (na hadisi).

Wannan kuwa na karafa cewa tabbatar da wani abu a fili wanda ya yi kama da lamarin haihuwan Imam Mahdi da samuwarsa da rayuwarsa (a.s) na daga cikin abin da ba zai yu yi a dogara da binciken tarihi a kan sa ba, mutukar mun sani tun farko cewa lamari ne da aka gwama shi da tsanannin asirtawa da boyewa. Ballatana ma lamari ne da ya tabbata ta bangaren akida da tarihi, wanda akida ce za ta taka rawar ta asasi a cikinsa, a daidai lokacin da binciken tarihi zai taka rawa a cikin kammaluwarsa (shi lamarin akidar), domin tun farko muna da yakini akwai wadanda suke yin inkarinta da wadanda suke yin shakku a cikinta, mutukar dai zata kasance asirtaccen

lamari wanda ake boyewa, kuma wadanda ke da masaniya a kan sa wasu mutane ne ‘yan kadan, ta yadda ba za a bari wasu su sani ba koda kuwa sun kasance daga cikin na kusa da Imam (a.s), kuma ba mamaki ya zama wasu daga cikin masu ikhlasi daga ‘yan shi’a su ma su yi inkari da kokwanton haihuwarsa mutukar akwai shamaki tsakaninsu da hakinin lamarin da yake a asirce a boye, ta yanda da za a tambaye su kan haihuwar Imam Mahdi (a.s) da samuwarsa da rayuwarsa da sun musanta hakan kuma da sun gaya wa mutane cewa suma ba su gan shi ba, kuma ba su ji labarin haihuwar sa ba ko samuwarsa. Hakika mu, ba muna magana kan lamarin da ke da samuwa da jiki a sarari ta kowane bangare da fuskoki, wanda yake karkashin alkalamin tarihi dari bisa dari ba ne, ballantana mu dogara da shi (tarihi) wajen tabbatar da shi (lamarin haihuwar Imam Mahdi (a.s)) ba, ko kuma mu musa shi a bisa dogaro da maganar maruwaita da malaman tarihi ba, kadai dai muna magana ne kan lamarin da asasinsa lamarin ne na gaibu (wato boyayyen abu na akida) illa iyaka dai ba lamarin gaibu ba ne saki ba kaidi, sai cewa shi wannan lamarin yana da wani hasken da wasu zababbu ne suke kaiwa zuwa gare shi, sun san cewa an haife shi sai su bada sheda a kanta, sun san cewa ya yi gajeriyar fakewa sai su yi sheda a kanta kuma sun san cewa ya yi doguwar fakewa sai su bada sheda a kanta. Don haka ne ma muka ce hakika fahimtar Ahlulbaiti (a.s) kan mahadaawiyanci fahimta ce ta akida.

Da ma’anar cewa inkarin masu musantawa a cikin lamari irin na samuwar Imam Mahdi, tarihi ba zai taba zama dalilin da za a iya kore samuwar sa da shi ba, tun dama tun a farko mun bayyana cewa lamarinsa asirtaccen boyayyen lamari ne. Kuma ta bangaren binciken tarihi ya zama dole mu tabbatar da samuwar wanda ya gan shi ta hanyar isuwa da labarin wanda ya ce ya gan shi ya sami tsinkayi a kansa kuma ya ji labarin samuwarsa kuma ya yi yakini da hakan, ba tare da waiwayawa ga zuwa inkarin masu inkari ba wadanda suke daukar zahiri a matsayin ma’aunin tantance asirtaccen boyayyen lamari.

A nan zamu yi bincike guda biyu: Bahasi na farko kan dalilai da shedun da ke tabbatar da haihuwar Imam (a.s) da kuma ci gaban samuwasa, a bincike na biyu kuma zamu tattauna dalilan masu inkarin samuwarsa (a.s).

Shedu Na Tarihi Da Ke Nuni Kan Samuwar Imam Mahdi (a.s)

Wannan wani bangare ne mai fadin gaske wanda maganganu masu yawa, na adadi mai yawa na masana tarihi suka zo a kansa, kuma zamu kasa su zuwa wasu adadi kamar haka:-

Shedar Imam Hasan Askari (a.s) kan haihuwar dansa Imam Mahdi (a.s).

A cikin hadisai masu yawa da managartan malaman hadisai da masu ruwaya na Mazhabar Shi’a suka rawaito, wanda daga cikin su akwai:-

Hadisin da aka rawaito daga Muhammad dan Yahaya, daga Ahmad dan Ishak daga baban Hisham, Baja’fare, ya ce “na ce da baban Abdullahi kwarjinika na hana ni in yi maka tambaya, shin ka yi mini izini? Sai ya ce yi

tanbayarka. Sai na ce: sai na ce ya shugabana shin kana da da? Sai ya ce e’’.³⁴

A cikin wannan hadisin akwai isuwa kan sanadinsa da manuniyarsa, ga ma litattafan mazaje (rijal) na bada sheda kan girman matsayin Muhammad dan Yahya dan Ja'afar Addar mutumin Kum, wanda kabarin sa be gushe ba sananne shahararre kuma Ahmad dan Ishak dan Abdullahi dan Sa'ad dan Akhwas Ba'ash'are dan abu Ali bakumme, ya bada sheda kan girman katsayinsa a wajen Imam Hasan Askari, (a.s). hakama Dawud dan Kasim dan Ishak dan Abdullahi dan Ja'afar dan Abidalib baban Hashin Baja'afare shi ma ya bada sheda kan girman matsayinsa..... sannan ka duba karancin wasidodin da ke cikin isnadin wannan hadisin wanda irinsa ana kiran sa da makusancin isnadi (mai isnadi makusanci) wanda ake ganin hakan na daga cikin abin da ke kara wa hadisin karfi.

Shedar Unguwar-zoma

wacce ita 'yar'ubar Imami ce kuma goggo Imami, kuma diyar imami, Ba'alawiyya tsarkakakka Hakima 'yar Muhammad Jawad kuma 'yar 'ubar Imam Hadi kuma goggon Imam Askari, a yayin da ta bayyana cewa ta halarci haihuwar Imamul hujja (a.s) a daren haihuwar sa,³⁵ kuma ita ce ta jibinci al'amarin - (ta kula da ita, wato ta yi wa mahaifiyar Imam Mahdi (a.s) unguwar zonci) - Narjis mahaifiyar Imamul Hujja (a.s) da izinin mahaifinsa Imam Hasan Askari (a.s).³⁶

Gomomin shedu ta hanyar ruwaya daga Imam (a.s)

Tabbas akwai jerin sunaye masu yawa na wadanda suka ga Imam Mahdi (a.s) kuma suka sami saduwa da shi kuma suka bada sheda kan cewa sun gan shi da idanunsu, wanda litattafan tarihi suka rubuta hakan, kuma wasu daga cikin marubuta suka tattarasu, a cikin litattafai na musannan misalin littafin: (tabisiratul wali fi man ra'al Ka'imul Mahdi) (a.s) na Sayyid Hashim Baharani, a cikin littatafin ya ambaci mutum (79) wadanda suka yi sheda kan cewa sun ga Imam (a.s) a lokacin yaraontarsa ko lokacin gaibar sa (fakewarsa) karama, kuma ya ambaci sunayen litattafan da ya dogara da su a kan haka. Kuma Shekh Abudalib Tajlil Al-tabrizi ya lissafo mutum (304) daga cikin wadanda suka ga Imam (a.s) kuma suka ba da sheda kan haka.³⁷ shi kuma Shekh Saduk wanda ya rasu a shekara ta (381bh) shi ma ya lissafo mutun (64) da suka tabbatar masu sun ga imam (a.s) ya ce wandannan mutanen sun bada sheda kan cewa sun ga Imam (a.s) kuma da yawa daga cikinsu ma sun kasance daga cikin wakilansa,³⁸ wadanda ke zaune a garuruwa mabanbanta.

Daga cikin wakilansa akwai: daga Azarbijan: Akwai Kasim. Daga Ahwaz: kuma akwai Muhammad dan Ibrahim dan Mihziyar daga Bagdad: Akwai Hajiz Bilali. Da Usman dan Sa'idul Amri, da Muhammad dan

³⁴ Usulul kafi j 1 shafi na 328, littafin hujjoji babin yin ishara da yin nassi zuwa sahibul dari.

³⁵ Usulul kafi j a shafi na 330, littafi hujja babain ambaton wadanda suka gan shi (a.s).

³⁶ Kamalud dini j 2 sha 424 babi na 42.

³⁷ Man huwal Mahadi (a.s), (wanene Mahdi (a.s)) na Abu dalib Tajlil Altabrizi: 460 – 506.

³⁸ Kamaluddini j 2 sha 442, babi na 43, an kabo daga gare shi a cikin Biharul anwar 52, 3. Babi na 26.

Usman, dan Sa'idul Amri da Ada'u. Daga kufa kuma akwai Al'asumi, daga Kum akwai Ahmad dan Ishak. Daga Nishabur akwai Muhammad dan Shazana, daga Hamadan akwai Basami da Muhammad dan Abi Abdullahil Kufi Al-asadi, da Muhammad dan Salihu.

Amma wadanda suka gan shi daga cikin wadanda ba wakilai ba ne, daga cikin su akwai mutanen Isfahan: akwai Ibin- Basha Shazale daga Ahwaz: akwai Husaini daga Bagdad akwai: Ahmad dan Hasan da Ishak Marubuci daga Banu Naubakht, da Abu Abdullahil Khubairi, da Abu Abdullahi dan Farakh, da Abu Abdullahil kindi, da Abu Kasim bin Abi khulaisi, da Abu Kasim dan Dubaisu, da Masrurur Al-dabbakh, bawan abin Hasan (a.s), da Nabili, da Harunal Fazari. Daga Dainawar kuma akwai, Ahmad dan Abinl Hasan dan Haruna, da Ammainsa Hasan dan Haruna, da Muhammad dan Muhammad Al-kulaini. Daga Kazwain kuma akwai Ali dan Ahmad da Muradas, daga Kum kuma akwai Hasan dan Nadhir da Husain dan Yakub da Ali dan Muhammad dan Ishak dan Muhammad dan Ishak, da Muhammad dan Muhammad daga Misra kuma akwai abu raja. Daga Nasibaini kuma akwai abu Muhammad bin Wajna'u Annasibi. Daga Hamadana kuma akwai Ja'afar dan Hamdan da Muhammad dan Kishmurdu, da Muhammad dan Haruna. Daga Yeman kuma akwai Ibnil A'ajami, da Ja'afari da Hasan dan Fadhl dan Yazidu, da Abul Fadhl dan Yazid, da babansa Al-fadhlu bin Yazid da Shamshadi, kamar yanda ya ambaci wadanda suka gan shi daga mutanen Shahrruz da Saimara da Faris da Kabis da Marwa.

Shin hankali zai karbi cewa wadannan mutanen baki dayan su, su hadu a kan su yi karya? Alhali kuma daga cikin su akwai managarta, amintattau wadanda litattafan mazaje sun bayyana nagartarsu.

Matakin da masarautar Abbasiyya ta dauka kan lamarin

Hakika masarautar abbasiyya bayan da Imam Hasan Al-askari ya yi wafati ta fuskanci iyalan sa da ma'amalar da ke nuna cewa suna jin tsoron wani yaro da aka haifa wanda ke da hadari wanda ya buya daga idanunta, sai ta fara bincike ta ko wace hanya da dukkan karfin ta na iko a yayin da (Sarki) Mu'tamada ba'abbase wanda ya rasu a shekara ta (270H) ya bawa yan sandansa umarnin su bincike gidan Imamaul Askari (a.s) bincike na bin kwakkwafi, kuma ya sa a binciko dansa Mahdi (a.s) kuma ya sa aka tsare kuyangun Abu Muhammad (a.s) kuma aka kama 'ya'yansa mata tare da temakon Ja'afar makaryaci kuma a sakamakon haka wakilan Abi Muhammad (a.s) sun kwashi mummunar jarabawa na daga kamu da daurewa da tsoratarwa da kaskantarwa da walakantarwa da kaskanci.³⁹

Dukkaninn wannan alhali Imam Mahadi (a.s) yana dan shekara biyar daga rayuwarsa, shi kuma sarki shekarun ba su sha masa kai ba, bayan ya riga ya san cewa wannan yaron shi ne imamin da zai ruguza mulkin dagutu saboda abin da ya yadu na daga hadisi, cewa imami na goma sha biyu daga Ahlulbaiti (a.s) shi ne wanda zai cika duniya da adalci kamar yanda ta cika da zalunci da danniya, sai matsayin sa kan Mahdi (a.s) ya kasance kamar matsayin fir'auna a wajen musa (a.s) wanda mahaifiyar sa ta wurgar da shi - saboda jin tsoron - cikin korama yana dan jariri.

³⁹ Al'irshad na Shekh mufid j 2 shafi na 336.

Mu'utamadul Abbasi ba shi kadai ne wanda ya san da wannan tabbataccen lamarin ba, hakika sarakunan da suka gabace shi kamar Mu'utaz da Muhtadi ma sun san haka, don haka ne ma Imam Hasan Askari ya kasanace yana son kar labarin haihuwarsa ya yadu, in ba tsakanin zababbun mutane daga 'Yan Shi'arsa da bayinsa ba.

Hakika motsin da masarauta ta yi a sarari ya nuna cewa ita da sauran mutane sun yi Idrakin cewa hadisin Jabiru dan Samarata ba zai dabbaku (aywatu) a kansu ba haka ma wadanda suka gabace su daga banu umayya, wadanda wannan hadisin zai hau kansu su kadai su ne 'yan gidan Annabta, masaukar wahayi da abin saukarwa (a.s).

In ba haka ba to wane hadari ne ke zekewa mulkin su ta hanyar dan karamin yaron da shekarun sa ba su wuce biyar ba, kuma ba su yarda cewa shi ne Imam Mahdi (a.s) wanda hadisai mutawatirai suka yi magana a kansa ba?! Wani marubuci yana cewa da da gaske ba a haife shi ba to meye ma'anar tsare bayi mata da kulle su da tura unguwar zomomi don su tabbatar da wacece ke da ciki a cikinsu, da kuma bibiyar su tsawon lokacin da hankali ba zai karba ba, don daya daga cikinsu ta wanzu karkashin kulawa tsawon shekara biyu! Dukkanin wannan tare da fafakar sahabban Imam Hasan Askari (a.s) da munana musu tare da yada 'yan leken asiri don su bi diddigin labarin Mahadi (a.s) da binceke gidansa lokaci bayan lokaci?.

Kuma me ya ya sa masarauta taki gamsuwa da abin da Ja'afar ya yi da'awa na cewa dan'uwansa ya rasu be bar magaji ba.

Ashe ba za ta iya ba shi hakkinsa na gado ba, tun da kamai ya zo karshe, ba tare da wanann sakaran daukar matakin ba, wanda ke yin nuni kan firgicin ta da tsoronta daga dan Hasan Allah Ta'ala ya gaggauta bayyanarsa?!

Na'am za a iya cewa za a iya cewa kwadayin masarauta kan taga ta bawa ko wane ma'abocin hakki hakkinsa ne ya sa ta damu da yin bincike kan samuwar da don kar Ja'afar ya cinye gadon shi kadai bisa shedar da shi da kansa ya bayar!

Kenan sai ka ce: baya daga cikin abin da ya shifi masarautar da mulki ke hannunta a wannan lokacin ta yi ta bibiyar wannan lamarin da irin wannan yanayin da ke sa a yi shakku, balle ma abin da ya kamata halifan Abbasawa ya yi shi ne ya jingina da'awar da Ja'afar makaryaci yake yi zuwa daya daga cikin alkalai, musammamn ma da yake lamarin na daga cikin lamarin gado wanda ko da yaushe irin hakan na faruwa sau da yawa, a wannan lokacin zai zama cewa alkali na da ikon ya kafa comitin bincike, a misali sai ya kira gwaggon Imam Hasan Askari (a.s) da mahaifiyarsa, da kuyangun Imam Hasan Askari daga banu Hashim, sannan ya saurari maganganunusu, ya dawwana shedarsu sannan komai ya zo karshe. Amma fitar wannan lamarin daga hannun alkali tare da cewa abin da ya shafi shi ne, kari a kan matakin da azzalumar hukuma ta dauka kamar yadda bayaninsa ya gabata, dukkanin wannan na tabbatar da cewa hukuma na da tabbaci kan cewa mahadin da aka yi alkawari shi ne zurin sarka na karshe daga cikin zuriya tsarkakakka wanda ba zai taba yiyuwa sarkar ta tsinke daga kan Imami na goma sha daya Imam Askari (a.s) ba, musamman ma da yake hadisai masu yawa sun zo ta bangaren kowa inda Manzon Allah (s.a.w) yake cewa: "lalle su biyun nan: ma'ana kur'ani da Ahlulbaiti (a.s) - ba za su taba rabuwa ba har sai sun iske

shi a tafki". Kuma ma'anar rashin haihuwar Imam Mahdi (a.s) ko kuma rashin wanzuwarsa a raye ita ce karewar Ahlulbaiti (a.s), kuma ba wanda ke fadin wannan daga cikin wadnda ake kira da (shuwagabannin mumina) daga Abbasawa, domin hakan karyatawa ne ga mafi girman Annanbawa, Manzonmu Muhammad (s.a.w), kai kwata-katwa ba daya daga cikin musulmai da yake fadin haka in ba wanda ya dauki karyata wannan al'amarin ba a bakin komai ba, ko wanda ya yaudari kansa a wajen yin ta'awilin hadisins nauyaya biyu ba ya karkatar da manuniyarsa zuwa ga abin tafarki mabayyani be tabbatar da shi ba.⁴⁰

Tabbatar da haihuwar Imam Mahdi (a.s) daga bakunan malaman Ahlussuna

Sayyid Samir Umaid ya ce a cikin wannan kan wannan lamarin:

Malaman fakihai da masana hadisi da mafassara kur'ani malaman tarihi da masu tahkiki da malaman adabi, da marubuta daga cikin Ahlussunna sun tabbatar da haihuwar Imam Mahdi (a.s) tabbatarwa mabayyaniya sama da sau dari, kuma sama da rabinsu sun bayyana cewa Imam Muhammad dan Hasan Al-Mahdi (aj) shi ne shi ne limamain da aka yi alkawarin zai bayyana a kardshen zamani.

Kuma hakika na jeranta wadannan maganganun bisa shekarun rasuwar ma'abotan su, sai na samu cewa lokacin rayuwarsu ya hade da juna, ta yadda yin zamani daya da wanda aka gabace shi da kuma wanda ya gabata ba zai zama abu mai wahala ba. Wanda kuma tun daga zamanin gajeriyar fakuwa har zuwa wannan lokacin namu, kuma da sannu zamu ambaci maganganun da suka zo hannuna daga wasunsu daga masdarorinsu yayin da muka zo magana kanasu, tare da isuwa da ambaton sunayen wasu daga cikinsu, ba tare da fadin sunansu ba, saboda lissafosu a cikin wannan fasalin ya ci tura, ta yadda maganganunsu sun kai kimanin zantuka ishirin da tara, a cikin daya daga cikinsu (wadannan litattafan) a littafin Ilzamil Nasib ya zo cewa akwai kimanin sama da littafi dari (da aka yi magana a cikinsu kan hakan),⁴¹ ya kake gani da za a ce mu jero dukkanin maganganunsu, baki dayansu? Bisa cewa abin da zamu ambata a cikin matani yake, ba tare da mun yi nuni zuwa masdarinsa ba a hamishi (ruburn kasan takarda) ba, wannan dalili ne kan cewa mun cirato shi daga cikin litattafan shi'a imamaiyya wadanda sun rigaya a wannan fagen tare da kiyayewa wajen dauwana lambar littafi da lamba shafi da waje da kuma shekarar bugawa, ta yiyu ya zama daga cikin mafi yalwatawa a cikin wannan babin littafin "Al-Mahdil Muntazar Fi Nahjul Balaga". Na shekh Mahdi Fakih Imani, a inda ya ambaci mutum dari da biyu daga mazajen ahlussunna wadanda suka tabbatar da hakan,⁴² yana mai isuwa da ambaton sunayensu da masdarorinsu tare da juzu'in da shafukansu ba tare da bijiro da

⁴⁰ Difaf'un an Kulaini j 1 shafi na 567 - 568 na Hasan Hashim Smir Al-amidi.

⁴¹ Almahdil Muntazar fi Nahjul balaga : Shekh Mahadi Fakih Imani : sh 16 – 30.

⁴² Imami na goma sha biyu, Sayyid Muhammad Said Almusawai : 27- 70. Kuma hakika wanda ya yi tahkikin littafin ya riskar da mazaje talatin daga Ahlussunna kan littafin kamar yadda a yazo a cikin Hamishin masdar 72 - 89, Almahdil Mau'udul Muntazar inda ahlussanna wal imamamiyya, na Shekh Najamul dinil Askari j 1 sh 220 – 226.

maganganunsu ba, ta yiyu ya bukaci bayyana wassidar sa zuwa gare su cikin mutukar kiyayewa, kuma hakika kimanin sunaye talatin ne suka tsere masa, kuma shi ne babbar madogarar mu, kuma ba mu iya riskar wani abu ba, domin abin da ya tsere masa wani na ya rigaye ni zuwa gare shi, har sai da rawar da na taka a cikin wannan dalilin ta zama ita ce hadawa da jarantawa a tsawon karnoni kawai.⁴³

Sannan ya ambaci sunayen marubuta (128), daga cikin marubutan Ahlussunna da suka ambaci imama Mahdi (a.s) a matsayin imami na goma sha biyu da ga imaman Ahlulbaiti (a.s).

Daga cikin sa akwai wanda ya yi zamani da lokacin da aka haife shi da kuma gajeriyar fakewa kuma shedar wadannan malamai abar la'akari ce a tarihi kamar yanda aka sani, daga cikinsu akwai

Abubakar Ruyani, Muhammad dan Haruna (wanda ya rasu a shekara ta 307 a cikin littafinsa (musnad).

Ahmad dan Ibrahim dan Ali al-kindi, daga cikin daliban ibni jariri al-dabari wanda ya rasu a shekara ta (320BH).

Muhammad dan Ahmad dan Abis-Salji, Abubakar Albagdadi (wanda ya rasu a shekara ta 322) a cikin (Mawalidil A'imma) an buga shi tare da littafin (al- fusul Ashara fil gaiba) na shehul mufidi, tare da littafin (Nawadirul Rawandi) bugun Najaf Madaukakiya shekara ta (1370BH), daga cikin wadanda suke kusa da shi a zamani daga cikin masana akwai: Khawarizmi (wanda ya rasu shekara ta 387) a cikin (Mafatihul Ulum 32, 33) bugun London 1895M).

‘Yar Matsaya Tare Da Masu Musantawa

Ya bayyana a sarari daga abin da ya gabata cewa mas'alar mahdawiyyanci ma'ala ce ta akida tun kafin ta kasance mas'ala ta tarihi kuma dalilin da ke tabbatar da ita dalili ne na Akida kafin ya kasance dalili na tarihi, kuma ya bayyana a sarari cewa akwai tarin dalilan da suke tabbatar da ita kuma ya bayyana cewa tabbas boyayyen lamari na gaibu kamar irin na Imam Mahdi (a.s) a al'adance ya gaji fuskantar masu musanta shi, domin abin da ke boyuwa daga idanuwan mutane na da manufa daga manufofi, wanda abin da ake nufi da hakan kar wani daga cikin mutane ya gan shi ta yanda idan an tambayi mutane a kan sa zasu ce: ba mu ganshi ba, ko da kuwa suna daga cikin mafi kusancin mutane zuwa gare shi, kuma mun fadi cewa musantawar irin wadannan mutanen ga abin da yake boyayye ba zai zama ingantaccen dalili kan rashin samuwar abin ba, wannan ce mararraba ta asasi wacce masu musanta haihuwa da samuwar Imam Mahadi (a.s) suka fada ciki, domin su sun tafi suna ta binciken iran wannan nau'in madogarar a cikin tarihi, a yayain da suka kasa samun wani abu daga irinta (madogarar) sai suka dauke shi a matsayin dalili kan rashin haihuwa da samuwar Imam Mahdi (a.s), tamkar dai sabanin Shi'a kan lokacin da aka haifi Imam Mahdi (a.s) da sunansa da shaidar Ja'afar makaryaci baffan Imam Mahdi (a.s) ta cewa dan'uwansa ya rasu be bar magaji ba.

Kuma asasin tattaunawar mu tare da wadannan shi ne cewa hakika tafarkin nan na tarihi za a iya yin hukunci da shi kan mas'alolin da ake iya riska (da hawas guda biyar) wadanda tun daga farkon su har karshe sun faru

⁴³ Difa'un anil Kafi j I sha 568.

ne a idon muruwaita da marubuta tarihi misalin waki'ar siffin da waki'ar karbala.....da sauransa, kuma ba daidai ba ne a hukunta mas'alolin gaibu na akida da wannan ma'aunin (na ruwayar tarihi) kan asalin samuwarsu ba,⁴⁴ kuma wannan lamarin na da hasken da ake iya riska a wajen zababbabun mutane ta yadda, da za a tambayi mutane game gari kan wannan lamarin da sun musanta shi. To ta yaya kuma zamu dauki musanatawar game gari daga mutane a matsayin dalili kan rashin samuwar wani lamarin da masu shi tun tuni suka yi imani da cewa ba abu ne da za a iya gani ba, in ba ga daidaikun zababbaun mutane ba?

Hakika abin da ya kamata ga wanda yake so ya yi jayyaya kan mas'alar Imam Mahdi (a.s) ya fara ne tun daga tushen mas'alar ta akida ba ya dauke ta daga wani yankin ta da ya danganci tarihi ba, domin lamari ne da ya zama, da gangan ake so ya zama boyayye a asirce daga idanuwan mutane mafiya kusanci, ta yadda da ba za a rasa samun sabani a kan wasu bangarorin lamarin ba, na daga irin sabani da aka samu kan lokacin haihuwar Imam da sabani kan sunan mahiafiyarsa, kuma sheda irin shedar Ja'afar makaryaci ba zata cutar ba, domin a dabi'anci amsar da za a bayar a irin wannan yanayin ita ce: hakika sabanin kan shekarar haihuwa da sunan mahaifiya, wannan abu ne na dabi'a a sarari sakamomakon dagewar Imam Hasan Al-askari kan boye yadda lamarin yake dalla-dalla cikakkiyar buyewa daga idanun mafiya kusanci makusanta, Don toshe kafar isar labarin zuwa mahukunta Abbasawa, kamar yadda shedar da Ja'afar makaryaci ya bayar kan cewa dan'uwansa ya rasu be bar baya ba (wato be bar da ko 'ya ba), ta faru ne sakamakun haka, ta yadda Imam Hasan Al'askari ya so ya boye haihuwar dan'sa ga dan'uwansa, sai Al'amarin ya zama a wajensa kai ka ce Imam ba shi da magaji a baynasa kuma wannan matakin da Imam ya dauka a kan dan'uwansa ya yi daidai da hankali ko da kuwa dan'uan na sa be zama makaryaci da aka yi masa sheda da fasikanci ba, ta yaya kuwa!, ballantana ma an shedi Ja'afar makaryaci da yin haka.⁴⁵

⁴⁴ Wannan daidai yake da a samo kwanon da ake auna tattasai da tumaturi da shi, a ce za a auna nuno, tare da cewa, kwanon awon nasu su zai iya zama yana da huda, alhali na nuno dole ya zama mai tsafta ta musamman, kuma mara huda dss, sabanin na tattasai da tumaturi.

⁴⁵ Ka duba Usulul Kafi j 1 Sahfi na 321 littafin hujja babin haihuwar Abu Muhammad Hasan dan Ali (a.s). Kamaluddin j 1 sh 40 Mukaddimar Mawallafi. Al'irshad j 2 sh 321 A'alamul wara bi A'alamul huda na Fadhlul dan Hasan Altabari, shafi 357. Haka ma ka duba kamalul dini j 2 sh 475 babin 43 wandanda suka ga ka'im Mahdi (a.s).

Kebance-kebancen na biyu Imamanci a kananan shekaru

Daga cikin abin da ke damfare da imamancin Imam Mahdi (a.s) a wajen Ahlulbaiti (a.s) kudurcewar su da imamanci Imam mahda (a.s) tun yana da karancin shekaru (yana yaro), kuma wadannan kebance-kebance wani lokaci mun kalle su da mahangar musulunci da nufin kafa hujja da ije abin da zai yuyi a ije shi na daga ishkali a addinace, wani lokaci kuma mukan kalla su da mahangar hakika da bayanin cewa lalle wannan imamancin imamanci ne na gaskiya da ya tattaro dukkanin abubuwan da suka tabbatar masa da nagarta gamsashshiya kuma ba imamanci ba ne na rayawa ko na jeka-na-yi-ka ba.

Kuma Idan muka kalle shi da mahanga ta musulunci zamu ga ya zama larura mu tantance mas'alar imamanci tun a farko da cewa shin ita mas'ala ce ta akida? ko kuma mas'alar shari'a ce? Idan ta kasance mas'alar akida kamar yadda Shi'a suka kudurce zamu ga kur'ani na bayyana tabbatuwar Annabtar karamin yaro a sari -wacce ita mas'ala ce ta akida- Allah madaukakin sarki ya ce: {ya Yahaya ka riki littafi da karfi kuma mun ba shi hukunci yana dan yaro} ⁴⁶

Idan kuma mas'alar ta kasnce ta shar'a to lalle yana daga cikin fayyatattun lamuran musulunci cewa an kange yaro, kuma duk wanda aka kange shi to ya rasa walicci a kan kansa, kenan ta yaya zai iya zama waliyyin waninsa don haka waliccin yaro ba zai tabbata ba kenan.

Hakika musulmai sun yi sabani a cikin wannan mas'alar, ita makarantar mazhabobi hudu ta sanya halifanci da imamanci da shugabanci daga cikin sha'anin shari'a da ayyukan mukallafai, a yayin da makarantar Ahlulbaiti (a.s) ta yi imani da cewa wannan mas'ala ce ta akida kuma tana daga cikin tushen addinin da take daga cikin sha'anin ubangijin talikai, kuma ba ta daga cikin abin da ya kebanci mukallafai kuma ba ta gada cikin abin da ya kebanci ayyukan bayi, don haka makarantar Ahlulbaiti (a.s) ta yi imanin da imamancin yaro na wasu adadi daga Imamai, wanda daga cikinsu akwai Imam Mahdi (a.s), saboda haka akidar ta dace da abin da makarantar Ahlulbaiti (a.s) ta yi imani da shi a wannan mahallin ba wani ishkali da zai zo mata ta bangaren akida mutukar karara kur'ani ya tabbatar da Annabci Annabi Yahaya (a.s) yana yaro, haka ma basu ishkali ta bangaren shari'a mutukar dai a mahangar Ahlulbaiti (a.s) wannan mas'alar ta fita daga iyakar shari'a ta fada shingen akida, kuma hukuncin shari'a na babin kange yaro tana danbbakuwa sannan tana gudana ne kan mukallafai, kuma ba ta dabbakuwa kan Allah Ta'ala, domin ita shari'a dakon Allah Ta'ala ce da ya dora wa mukallafai.

Da haka ne zai bayyana a sarari cewa, da muka kafa hujja da Annabcin Annabi Yahaya (a.s) abin da muke nufi shi ne, mu yi bayanin cewa, Imamanci kamar Annabta yake shi ma mas'ala ce ta Akida kuma lalle ita mas'alar akida ba ta doruwa kan kiyasin (wato ma'aunin) mutane, ballantana ma ba ta doruwa hatta a kan kiyasin shari'ar da ta zo don ta tsara

⁴⁶ Surar Maryam aya ta 12.

rayuwar mukallafai, don haka be inganta a dabbaka ta a kan ubangijin talikai ba, domin Annabtar Annabi Yahaya (a.s) tana fa'dantar da mu cewa lalle mas'alar Akida ta tsayu ne kan dalili da hujja, idan hujja ta akida ta tsayu kan imamancin yaro karami, babu makawa sai mun yi imani da ita kamar yanda muka yi imani da annabcin yaro karami a yayin da dalili na akida ya tsayu a kanta, a wannan lokaci ba shi da ma'ana a ce kafa hujja da annabcin Annabi Yahaya (a.s) ba shi da mahalli, domin an anpace shi a sarari a cikin kur'ani sabanin mas'alar Imam Mahdi (a.s).

Daga nan ne ibni Hajar Askalani Al-haisami shi da makamancisa suka kalubalanci imamancin Imam Mahdi (a.s) da cewa ba ta da asasi kwata-kwata. A yayin da ya rubuta hakan da salon be dace ba, yana mai cewa: "sannan abin da ya tabbata a shari'a mai tsarki lalle waliccin yaro baya inganta, ta yaya ya yiyu ga wadannan wawayen su yi da'awar imamancin dan shekara biyar"⁴⁷

Hakika ya bayyana cewa wannan ba ya daga cikin abin da shari'a ta tabbatar kadai dai yana daga cikin abin da fikihun su ya tabbatar wanda be inganta su lazimta mana shi ba. (Wato su hukunta mu da shi ba).

Kuma idan muka kalli lamarin ta bangaren Tarihi za mu samu cewa lalle Mahdi (a.s) ya gaji babansa a shugabancin musulmai yana dan shekara biyar, kuma wannan yana nufin lalle ya kasance Imami da dukkanin abin da imamanci ya tattaro na tunani da ruhi tun da wurwuri a cikin rayuwarsa madaukakiya.

Sayyid shahid Assadr yana fadi a kan wannan lamarin imamanci a kananan shekaru kanana a sarari lamarin da da dama daga cikin mahaifan Imaman Ahlulbaiti (a.s) suka rigaye shi a kai, ka ga Imam Muhammad dan Ali Al-jawad, ya hau imamanci yana dan shekara takwas a rayuwarsa⁴⁸, kuma Imam Ali dan Muhammad Al-hadi (a.s) ya karbi imamanci yana dan shekara tara⁴⁹ a rayuwarsa, kuma Imam abu Muhammad Hasan Al-askari (a.s)⁵⁰ mahaifinimam Mahdi (a.s), ya karbi jagoranci yan adan shekara ashirin da biyu, idan an lura za a ga cewa rike mukamin imamanci da karancin shekaru ya kai kokoluwarsa da matuka a cikin Imam Mahdi (a.s) da Imam Jawad (a.s), kuma mun ambace ta da mabayyanin abu wato abu na sarari wanda da aka saba gani saboda idan aka danganta ta da wani adadi na mahaifan Imam Mahdi (a.s) tana tabbatar mana da wani abu na sarari na ilimi da musulmai suka rayu da shi, kuma suka kiyaye shi a cikin gogayyar rayuwa tare da Imami da wannan yanayin ko wancen. Kuma ba zai yiyu a nemi mu tabbatar da wani abu na sarari ba wanda yake mafi bayyana kuma

⁴⁷ Al-sawa'ikul Muhrika Shafi na 256 Darul Kutubul Ilmiyya.

⁴⁸ Alfusulul Muhimma li ibni Sabbag Al - Maliki, sh 253, da Irshad na Shehul Mufid j 2 sh 274 da abin da ke bayansa.

⁴⁹ Al - tattimma fi tawarikhul a'imma, na Sayyid Tajuddin Al'amuli daga manyan malaman karni na sha daya na hijiara, Nashri Mu'assat albi'isa Kum, ka koma sawa'ikul muhrika na ibni hajar 321 - 313 domin ya ambaci wani bangare daga tarihin Imam da karamominsa.

⁵⁰ Al-irshad na shehul Mufid j 2 sh 281, da abin da ya zo bayansa. Sawa'ikul Muhrika sh 312-313. Hakika ya kawo kissar da ta kasance tsakanin Imam Jawad (a.s) da yahaya dan aksam a lokacin ma'amun, da kuma yadda Imam (a.s) ya tabbatar da fifikonsa a sani da kwarewarsa wajen kure shi Alhali yana da 'yan wadannan shekarun?

mafi karfi fiye da gogayyar al'umma ba,⁵¹ kuma da sannu zamu bayyana haka bisa jeri mai zuwa.

Imamanci Imami daga Ahlulbaiti (a.s) be zamo wani bangare daga bangarorin hukuma ba, kuma be zama irin iko ko mulkin da ke ciratuwa daga mahaifi zuwa da ba, irin wanda tsarin mulki ke ba shi kariya, kamar imamancin halifofin fadimawa da halifancin abbasawa ba, kadai (irin wannan ikon) ya kasance yana tabbata ta hanyar samun biyayya daga mutane ta hanyar wakilansa da mutane masu yawa ke bi tahanyar yin tasiri a zukan mutane da da gamsar da tunaninsu a kan wannan tsarin da nuna sun cancanci shugabancin musulunci da jagorancin sa ta bangaren ruhi da tunani.

Hakika wannan tsarin wakilcin da mutane ke bi tun a farkon musulunici aka gina shi, sannan ya girmama ya yadu a lokacin Imam Bakir da Sadik (a.s), kuma makarantar da wadannan Imamai biyu suka kafa ta wayi gari a cikin wannan tsarin a tana dauke da wani tunanu faffada wanda ya yadu a cikin a duniyar musulmai, kuma wannan tsari ya tattaro darurawan fakihai da malaman Kalam da na tafsiri da ma malamai a cikin fagagen ilmi Musulunci da na Dan'adam din da aka sani a waccen zamanin, har sai da Hasan dan Aliyyul Washa ya ce: hakika na shiga masallacin kufa sai na ga shehunnai⁵² dari tara dukkaninsu suna cewa Ja'afar dan Muhammad (a.s) ya zantar da mu.

Hakika sharadan da wannan makarantar ta doru a kan su ita da abin da yake kamantata na daga wakilcin mutane a cikin marayar al'ummar musulmi, sun yi imani da su kuma suna kayyadantuwa da abin da suka kunsu wajen ayyana Imamai da sanin cancantarsa a matsayin Imami, an gindaya sharadai masu tsanani, domin sun yi imani da cewa Imami ba zai taba zama Imami ba sai ya zama ya fi kowa ilimi a zamaninsa.⁵³

Hakika wannan makarantar ita da jagorancinta na jama'a ta kasance tana gabatar da babbar fansar da kai (mabiyanta sun sadaukar da kansu sun bada jini da tsoka) a hanyar ta ta ganin ta tabbata kan akidarta ta imamanci; saboda ta kasance babar barazana a mahangar hukumar da take ci, ko da kuwa ta bangaren tunani ne kawai, al'amarin da ya sa hukumar wancen

⁵¹ Alfusulm mihimma fi ma'arifatul A'imma na Ibni Sabbag Bamalike shafi na 253, da Irshad na Shehul Mufid j2 sh 274 da abin da ya biyo bayansa.

⁵² Ka koma Al-majalisul Saniyya na Sayyid Amin Al-amuli, 2 j sh 468. Kuma wannan lamari ne shahararre da hassawa da ammawa (kebantattun mutane da ma game dari) suka cirato shi, ka koma Sihahul Akhbari, na muhammad dan Sirajud dini sh 44 ya cirato daga Imam Sadik wal mazahibul arba'a na Asad Haidar j 1 sh 55. Kuma Ibni Hajar ya fadi a cikin Sawa'ikul muhrika sh 305, "Ja'afar dan Muhammad hakika mutane sun cirato ilimi daga gare shi wanda mahaya suka yi tafiye-tafiye da shi kuma majiyarsa ta shahara cikin dukkanin garuruwa kuma manya shuwagabanni (malamai) sun rawaito daga gare shi kamar yahaya dan dan sa'idu da ibnu juraiji da maliku da Sufyanu guda biyu da Abi-Hanifa da Shu'uba da Ayyuba Al-sajastani.....".

⁵³ Kasancewar imami shi ne mafi ilimin mutanen zamaninsa lamarin da dukkanin mabiya imamai suka sallama a kansa, ka koma babul hadi ashara na Allama Hilli: 44 wannan ke nan kuma kuma haqiqa an jarraba su a kan haka bas au daya ba ba sai biyu ba amincin Allah ya qara tabbata a gare su, kuma sun ci wannan jarrabawoyin, ka koma sawa'iqul muhriqa, na ibni hajar shafi na 312, haqiqa Yahya dan Aksam ya nakalto wannan lamarin kan Imam Jawad dalla-dalla.

lokacin ta ci gaba da kai musu hari na kar a bar iri, sai aka kashe wanda aka kashe aka daure wanda aka daure kuma daruruwa suka mutu a cikin duhun kurkuku, kuma wannan na nufin imaninsu da imamancin Ahlulbaiti (a.s) yana jawo musu musiba,⁵⁴ kuma ba shi da wani abu da yake da shi wanda ake samun karawa (ta wani abin duniya) da shi face abin da mai akidantuwa da shi yake ji ko yake tsammani na kusanci da Allah Ta'ala da kuma samun matsayi a wajensa.

Hakika Imamin da wannan (tsarin na wakilcin) gugun al'umma ya tabbatar da imamancinsu, ba su kasance sun kebance kansu daga jama'ar ba, kuma ba su kai kansu can tsororruwar matsayi a cikin manyan gidaje kamar dai yadda sarakuna suke yi wa jama'arsu ba, kuma (imamai) ba su taba yarda an sa shamaki tsakanin su da jama'a (mabiyansu) ba, sai dai in hukumar da ke mulki ce ta shiga tsakanin su (da mabiya) ta hanyar jefa su (imaman) kurkuku ko nisantasu, kuma wannan abu ne da muka sani ta hanya adadi masu yawa na marawaita da masana hadisi game da ko wane daya daga cikin Imamai goma sha daya, da ma ta hanyar abin da aka cirato na daga wasikun da suka kasance tsakanin Imam da wadanda suka yi zamani da shi, da kuma tafiye-tafiyen da Imam yake yi ta wani bangaren, da kuma abin da ya kasance yana yadawa ta hanyar wakilansa a mabanbanta sasannin Duniyar musulunci da wani bangaren daban, da ma kuma abin da Shi'a suka yi sabo da shi a kansa na bibiyar yanayin da imamansu suke ciki da kai musu ziyara a madina mai haske yayin da suke dafifi zuwa gidaje masu tsarki don gudanar da faralin hajji.⁵⁵ Dukkanin wadannan a sarari sosai suna tabbatar da kaikawo mai ci gaba tsakanin Imam (s.a) da wakilansa da suka yadu cikin fadin sassan duniyar musulunci bisa mabanbantan matsayinsu na daga malamai da wasunsu.

Hakika masarautar da ke ci wacce ta yi zamani da Imamai ta kasance ta na kallon su kuma tana kallon wannan shuganacin na su na ruhi a matsayin babban hadari kan samuwarsu da ikonsu, bisa wannan ne suka zage dantsensu wajen ganin sun yi kaca-kaca da wannan shugabancin kuma suka yi ta aikata munanna abubuwa saboda haka wani lokaci ma sukan nuna kekashewar zuciya da dagawa idan haka ya zame musu larura wajen kare kujerarsu ta mulki, kuma dauri da kora sun kasance abubuwan yau da gobe da su kansu Imamai⁵⁶ suka yi ta fama da su, duk da abin da hakan ke sabbabawa na jin damuwa da kyamar da masulmai da mutanen mabiya - Ahlulbaiti (a.s) - ke bayyanawa a bisa mabanbantan matsayinsu.

Idan muka kalli wadanna nukududin guda shida da idon basira wadannan suke tabbatatun abubuwa ne na tarihi, da ba shakka a cikinsu zai iya yiyuwa

⁵⁴ Hakika yin imani da Imamai ya kallafawa mabiyansu musibu masu yawa wannan abu ne da ya tabbata a tarihi kuma ba wata hanya da za a iya musa hakan, kuma wannan ya halarci lamari, shi ke bawa wanda ba ya nan labari, duba makatilul dalibiyin na abil farajil Isfahani.

⁵⁵ Ka koma tarihin Imamai (a.s) da yadda suka fuskanci matsi da kora da kurkuku da kisa a wani lokaci.

Alfusulul muhimma na Ibni Sabbaga Bamalike.

Makatilul dalibiyin na Ibni Faraj Al-isfahani.

Al'isrshad na Shehul mufid.

⁵⁶ Yana yin nuni kan Imam Mahdi (a.s), wanda kafin sa kuma akwai Imam Jawad (a.s).

mu fita da sakamako kamar haka: Tabbas samuwar imamanci na wuri lamari ne a fili wanda yake da tabbacin samuwa, kuma be kasance wahami da wahamomi ba, domin imamin da ya bayyana a fage aiki yana karamin yaro ya kuma shelamta kansa a matsayin Imam na ruhi da tunani ga musulmai ba ki daya, kuma dukkanin wadannan tarin jama'ar suka zama suna yi masa biyayya a matsayin Imami, babu makawa sai ya kasance yana da wani matsayi bayyananne abin la'alari kuma ya zama yana da matsayi a ilimi da sani mai fadi sasanni kuma ya zama yana da kwarewa a fikihi da tafsiri da akida domin idan har be zama haka ba, da ba zai yiyu wannan gungun jama'ar su yarda da imamancinsa ba, tare da cewa Imamai sun kasance a wajen da zai yiyu ga mabiyansu su su yi ma'amala tare da su kuma a yanayoyi mabanbanta zasu iya yin tasiri a rayuwarsu da ma ma'aunin mutuntakarsu. Shin kana ganin zai yiyu wani dan karamin yaro ya yi kira zuwa imamancinsa, kuma ya dora kansa a matsayin alamin musulunci - ta hanyar imamamnci - alhali yana kan ido da majiyar mutanen da suke yi masa biyayya, sai su yi imani da shi sannan su sadaukar da abu mai kima a kansa na daga abincinsu da rayuwarsu ba tare da sun kallafawa kansu gano hakikanin sha'aninsa ba, kuma ba tare yanayin imamancinsa na yarinta ya girgiza su ba, don su sami masaniya kan hakikanin matsayinsa ta hanyar gudanar da gwaji da jarraba wannan yaron Imami ba? Kuma ka kaddara cewa mutane ba su motsa wajen sanin yanayinsa ba, shin zai yiyu matsalar ta shude tsawon kwanaki da watanni ba tare da hakika ta bayyana gare su ba, dun da kai kawo da alaka ta dabi'a mai ci gaba tsakanin wannan yaron da sausan mutane? Kuma shin hankali zai karbi cewa ga shi yaro ne a tunaninsa da aikinsa da gaske amma kuma hakan be tabbata a kansa ta hanyar doguwar alaka ta yau da gobe ba?

Idan kuma muka kaddara cewa lalle tsayin al'umma kan imamancin Ahlulbaiti (a.s) bai bada dama su gane hakikanni lamari ba to don me ya sa masarauta mai ci ta yi shiru ba ta yi kokarin bayyana hakika ba idan har tana da riba kan hakan? Ya tsananin saukin yin hakan ga masarauta mai ci da ace Imami yaro, yaro ne shi a tunani da wayewa kamar yanda aka san yara, ya isa ya zama mafi cin nasarar hanya idan aka gabatar da wannan yaron ga Shi'arsa da wadanda ma ba Shi'arsa ba kan hakikar yadda yake, kuma ta tabbada da dalili kan rashin cancantar sa ga imamanci da shugabancin mutane a ruhi da tunani, idan har ya zama yana da wahala a kasa tabbatar da rashin cancantar mutumin da yake dan shekara arba'in ko dan shekara hamsin saboda ya kewaye sani da wani babban gwargwado a wayewar zamaninsa kan yanda ake darewa kujerar imamacni, ke nan babu wata wahala wajen tabbatar da rashin cancantar yaro na al'ada duk yanda ya kasance mai kaifin basira da hazaka kan imamanci da ma'anarsa kamar yadda Shi'a imamiyya⁵⁷ suka san shi, kuma da hakan ya kasance mafi saukin hanya (wajen kawo karshen Shi'a) fiye da bin hanya mai murdiya da bin tafarkin yin kof daya da ta'anatin da masarautar wancen lokacin ta zaba kuma ta yi ta bi (don ta kawo karshen shi'anci).

⁵⁷ Kan cewa ya zama wajibi ya zama mafificin mutane kuma mafi iliminsu kamar yadda akidar imamiyya isna ashariyya take, ka koma littafin: Hakkin yakin fi ma'arifatul Usuludiini na sayyid Abdullahi Shubbar wanda ya rasu a shekara ta (1242 BH) j 1 sh 141, maksadi na uku.

Kadai fassarar da za a bayar kan yin shirun hukumar wancen lokaci ga barin yin wasa da lamarin ⁵⁸ ita ce cewa ta riski cewa imamanci tare da karancin shekaru lamari ne na gaskiya ba abu ne da aka kirkira ba.

Kuma bisa hakika hukuma ta gane haka a aikace bayan da ta yi kokarin yin wasan kura da wannan lamarin na imamanci sai ya zamana ta gaza yin komai a kai, kuma tarihi sheda ne kan wadannan kokarce-kokarcen da kuma gazawarsu ⁵⁹ a daidai lokacin da ko sau daya ba a taba ba mu labarin girgizar matsayan imamancin yaro ba ko kuma aka ce Imami mai karancin shekaru ya fuskanci wani yanayi na tsanani da ya fi karfinsa ko ya sa amincin mutane da shi ya yi rauni ba.

Wannan muke nufi a lokacin da muke cewa hakika imamancin karamin yaro lamari ne na hakika a rayuwar Ahlulbaiti (a.s) ba kawai rayawa ba ne kamar yadda wannan lamarin yana da tushensa da yanayoyinsa masu kamanceceniya a cikin kudin abin da aka saukar da sama wanda ya shude tsahon tarihin manzanci da shugabancin da Allah Ta'ala yake nadawa.

Kuma Yahaya (a.s) ya isa misali kan tabbacin lamarin imamancin yaro daga Ahlulbaiti (a.s) a cikin taskar ubangiji, yayin da Allah Ta'ala yake cewa: {ya Yahaya ka riki littafi da karfi kuma mun ba shi hukunci yana dan karamin yaro} ⁶⁰

A lokacin da ya tabbata cewa imamancin wanda ke da karancin shekaru lamari ne na hakika kuma ya tabbata a aikace a cikin rayuwar Ahlulbaiti (a.s) ba wata ja-in-ja da zata yi saura kan lamarin imam mahdi (a.s), da halifancin sa ga babansa a lokacin yana dan yaro ⁶¹ „ ⁶².

⁵⁸ Yana nufin gabatar da Imami yaro don a jarraba shi a gaban mutane don a bayyana hakikanin lamari.

⁵⁹ Hakika ma'mun ya aikata hakan kuma gaskiya ta bayyana musamman ga malamai kuma sun san gejin ilimin da Imam Jwada (a.s) yake da shi na fikihi da kalam. Ka koma Sawa'ikul muhrika na ibni hajar al'askalani. Shafi na 312.

⁶⁰ Suran Maryam (a.s). aya ta 12.

⁶¹ Hakika hassawan Shi'a sun ga Imam Mahdi (a.s) kuma sun sami ittisali da shi kuma sun karba daga gare shi kamar yadda ya faru ta hanyar wakilai hudu, ka koma Tabsirar waliyyi fi man ra'al ka'imi Al- Mahdi (a.s), na Baharani , da Irshad, na Shehul Mifid, Shafi na 345. Kuma ka koma zuwa bayani gamsasshe a cikin Difa'u anil Kafi, na Sayyid Samir Sl-amidi j 1 sh 535 da abin da ke bayanta.

⁶² Bahusun haular Mahdi (a.s) na Sayyid Shahid Sadar (r.a) 93-99 Tahkikin Dakta Abduljabbar Shararah.

Kebance-kebance na uku: fakuwar da ta lazimci rayuwa budaddiya tare da budewar zamani.

Daga cikin abubuwan da ke danfare kuma suka kebanta da lamarin mahdawiyyanci a wajen Ahlulbaiti (a.s) shi ne kudurce cewa Imam Mahdi (a.s) ya faku daga idanuwan mutane, kuma zai ci gaba da fakuwa har zuwa lokacin da Allah Ta'ala zai yi masa izini ya bayyana kuma zamu tabbatar da wannan hususiyyar (makebanciyar) a bisa marhaloli biyu:-

Ta daya: Marhalar tabbatar da yiyuwar yin doguwar rayuwa, har zawa karshen zamani.

Hakika tushen masalar dake shafar fahimtar mahdawiyyanci a wajen Ahlulbaiti (a.s) ta na cikin abin da wannan fahimtar ta lazaimce shi na rayuwa mai tsawo tare da tsawon zamani wacce ke ci gaba da ci gabansa, kuma hakika an magance wannan mushkilar da amasoshi masu yawa da a nan zamu zo da amsoshin sayyida Shahid Sadar, hakika ya rubuta yana cewa:-

“Shin zai yiyu mutum ya rayu karnoni masu yawa kamar yadda yake dandage da wannan jagoran da ake sauraro don ya canja duniya, wanda shekarunsa madaukaka a yanzu sun haura shekara dubu daya da dari biyu da arba'in, wato kusan sun ninka kwanakin rayuwar mutum na al'ada sau 14, Wanda yake shude kowace marhala a bisa dabi'a tun daga yaranta har zuwa tsufa?

Kalmar yiyuwa a na tana da ma'ana dayan uku: yiyuwa a aikace, da yiyuwa a ilimance, da yiyuwa a mandikanace ko a falsafance.

Abin da nake nufi fa yiyuwa a aikace shi ne ya zama abu mai yiyuwa ne ta yadda zai yiyu gare ni ko gare ka ko ga wani mutum ya iya tabbatar da shi a aikace. Ka ga tafiya a kan teku, da yin nutso zuwa cen kasan kogi, da hawa kan wata abubuwa ne da suka wayi gari masu yiyuwa a aikace a yanzu haka. Kuma akwai wadanda suke yin wadannan abubuwan da wannan yanayin ko da wancen.

Abin da kuma na ke nufi da yiyuwar sa a ilimance: Shi ne cewa akwa wasu abubuwa da ta yiyu yin su a yanzu ba zai yiyu gare ni ko gare ka, saboda takaituwar kayayyakin da muke rayuwa da su a wannan zamanini, amma ba a samu wani abu na ilimi ba, haka ma kuma ilimi ba ya yin nuni bisa ga mafuskantarsa mai motsawa ta nan gaba cewa akwai wata alama da ke musanta yiyuwar wadannan abubuwan, idan aka sami yanayi da wasu kayayyakin rayuwa na musamman, a ce mutum ya hau kan tauraron zuhra, ba wani abu na ilimi da ya musanta yiyuwarsa, ballantana ma mafsukantar ilimi a yanzu na yin nuni kan yiyuwar hakan, duk da cewa zuwan a yanzu ba abu ne mai yiyuwa a gare ni ko gare ka ba, domin banabancin dake tsakanin zuwa duniyar wata da zuwa duniyar zuhra banbancin taki ne (kawai), ba abin da zai sa a je zuhra (Benus) face kai wa ga matakin rage wahalar da ta samo asali daga kasancewar ta fi nisa, don haka zuwa duniyar zuhra abu ne mai yiyuwa a ilimance ko da kuwa a yanzu bai yiwu a aikace ba, ⁶³ a kasin

⁶³ Magana kan lokacinsa a lissafe yake a ilimance, yana cewa hakika abu ne mai yiyuwa a ilimance sai dai be tabbata ba a aikace bisa hakika da yawa daga cikin nasarar da aka cimma a duniyar sararin samaniya da saukake abin hawa a sararin samaniya zuwa sauran

haka, dangane da yiwuwar zuwa doron kaskon duniyar rana a cikin sararin samaniya, tabbas ba abu ne mai yuwuwa ba a ilimance, da ma'anar cewa lalle ilimi ba shi da fatan faruwar haka, domin ba a da fatan faruwar haka a ilimance da jarrabance wato a gwajence (edperiment) cewa za a iya yin wani sulke da zai iya yin kariya daga konewa da zafin rana, wacce (mafi girma atom ce) wato babbar duniya ce da take ruwa da mafi girman zafin da zai iya darsuwa a zuciyar Dan'adam.

Abin da na ke nufi da yiyuwar sa a mandikance ko a falsafance shi ne hankali ba shi da wani abu da yake riska na dokoki a da cen - ma'ana dokanin da suka gabaci gwaji- da suke tabbatar da kore wani abu ko yin hukunci da rashin yiwuwarsa.

Ka ga samuwar lemon zaki guda uku da ake so a raba su biyu kuma ba tare da an yanka wani daga cikinsu gunduwa biyu ba, ba abu ne da zai yuwa a mandikance ba, domin hankali yana riska kafin ya gwada yin kowane abu cewa lalle uku adadi ne daiwa - (wato Odd) (kishiyar biwa wato Eben) - ba biwa ba ne, ba zai yiyu a iya raba shi biyu ba, domin raba shi biyu (daidai ba tare da yankawa ba) yana nufin cewa shi biwa ne sai ya zama daiwa kuma biwa a lokaci guda, kuma wannan tufka da warwara ce, ita kuma tukafa da warwara ba zata taba yuwuwa ba a hankalce (mandikance) sai dai shigar mutum cikin wuta ba tare da ya kone ba da hawa kaskon rana ko zuwa duniyarta ba tare da rana ta kona mutum da zafinta ba ba abu ne korarre ba a mahangar mandiki, domin ba cin karo a tsakani, a cikin kaddara cewa zafi baya yin naso daga jiki mai zafi zuwa wanda be kai shi zafi ba, kadai dai ya sabawa gwajejeniyar da ta tabbatar da cewa jiki mafi zafi yana yin naso zuwa jikin da be kai shi zafi ba, har sai sun daidaita zafinsu ya zama daya.

Ta haka ne zamu san cewa yiwuwa ta mandiki (hankali) ta fi fadi fiye da yiwuwar ilimi, ita kuma wannan (ta ilimi) ta fi fadi fiye da ta aiki.

Kuma babu shakka cewa tsahon rayuwar Imam mutum zuwa dubban shekaru abu ne mai yiyuwa a mandikance (hankalce) domin wannan ba korarren abu ba ne ta fuskacin mahangar hankali zalla ba, kuma a cikin kaddara wani abu makamancin haka babu wani cin karo, domin rayuwa kamar tadda aka fahimce ta, lalle ba ta lazimtar mutuwar gaggawa, (wato ba ta kunshe da mutuwar gaggawa) kuma ba wata tattannawa da ja-in-ja kan haka.

Kamar yadda ba kokwanto kuma ba ja kan cewa wannan doguwar rayuwar ba aba ce da ba zata yuwu a aikace ba kamar yadda ya yiyu a yi nutso can cikin kuryar kogi da hawa kaskon wata, wannan kuwa saboda ilimi yana da kayayyakinsa da abubuwan aikin da ake bukata a yanzu a kintse, haka ma kuma kasantuwar Dan'adam ya kai ci gaban da ya ba shi damar ya iya yin gwajin a kan jikin mutum a wannan zamanin, hakan ba zai sa ya iya tsawaita rayuwar mutum zuwa daruruwan shekaru ba, don haka ne ma zamu ga mutanen da suka fi kowa kwadayin rayuwa da kuma iko kan sarrafa tanade-tanade da damar da suke da ita ta ilimi ba ta sa su samu tsawon rayuwa sai gwargwadon da ka saba.

taurari da sauran duniyoyi da makamancin su sun wayi gari tabbataccen abu a karshen karni na ishirin.

Amma yiwuwa ta ilimi, a yau a ilimance ba a samu wani da ya kafa dalili ya kuma fayyace kore yiwuwar hakan ta bangaren nazari ba ⁶⁴. Kuma wannan binceke ne wanda a hakika yana da alaƙa da yadda aka fassara yadda hakikar sakar manyanta da tsufa suke a wajen Dan'adam, shin wannan lamarin yana yin bayanin wata doka ta dabi'a da ta tilasta sakar jikin Dan'adam da jijiyoyinsa - bayan sun kai mutuka wajen nuna (manyantaka) - su rika bushewa a hankali a hankali har su wayi gari suna da karancin ikon yin aiki wajen ci gaba da aiki har zuwa lokacin da zasu dena aiki baki daya, ko da kuwa mun raba ta daga tasirin ko wani irin abu da ko wane irin dalili daga wajen jiki? Ko kuma wannan bushewar da cin karon da ke cikin tanadin sakar jiki da jijiyoyinsa wajen yin ayyuka a cikin sa, yana kasancewa ne sakamakon tashi-fadi da abubuwan da ke wajen jiki na daka kwayoyin cutuka ko guba da suke shiga cikin jiki ta hanyar abin da mutum yake ci na daga abinci mai maiko ko wani abu daban?.

Wannan tambaya ce da ilimi ke yi wa kansa a yau, kuma ya tsaya kai da fata wajen bada amsa kuma bai gushe ba sai da ya bada sama amsa da daya a bisa asasin matakin ilimi.

Idan kuma muka dauki bangaren mahangar ilimin da ta fassara manyanta da raunin tsufa ta siffanta shi da cewa hakan na faruwa a sakamakon tashi fadi da gogayyar da jiki yake yi tare da wasu ayyanannun abubuwan da ke waje, a nazarce ke nan wannan yana nufin cewa idan muka raba sakar jikin mutum, wacce ita ke samar da jikin mutum daga ainihin wadannan abubuwan da suke da tasiri (wajen sa mutum ya tsufa) to lalle rayuwar mutum zata yi tsaho ta wuce matakin tsufa daga baya sai ta yi galaba a kansa daga karshe.

Idan kuma muka yi riko da daya mahangar da ta karkata kan cewa tsufa doka ce ta dabi'a ga tsarin kwayoyin da garkuwar jiki shi a kan kansa, da ma'anar cewa hakika shi jiki a cikin hanjinsa yana dauke da kwayar da zata kawo karshensa ba makawa, bisa shudewa daga marhalar girma da tsufa tare da tukewa zuwa ga mutuwa.

Nake cewa: idan muka yi duba zuwa wannan mahangar wannan ba ya nufin rashin yiyuwar kaddara kowane irin sauyi a wannan doka ta dabi'a, balle ma a bisa tsammanin samuwar ta - doka ce mai chanja wa; domin a cikin rayuwarmu ta yau da kullum muna samu, kuma saboda malamai a dakin gwaje-gwajensu na ilimi suna ganin cewa hakika tsufa a matsayinsa na tsarin jikin Dan'adam ba shi da lokaci ta yiyu ya zo wa mutum da wuri, kuma ta yiyu ya yi jinkirin zuwa ya ki kuma bayana sai bayan tsahon wai lokaci, har yakan zama cewa mutum ya yi shekaru masu yawa amma yana da danyantakar gabban jiki, kuma alamun manyantaka ba su bayyana a jikinsa ba, kamar yadda likitoci suka bayyana haka ⁶⁵. Ballantana ma

⁶⁴ Na'am ba wani dalili na ilimi kwara daya da ya kore wannan mahangar, balle ma lallae malamai likitanci sun shagaltu a yanzu haka da kokarin gaske wajen ganin sun tsawaita rayuwar Dan'adam, kuma lalle akwai gomomin gwaje-gwaje da ka yi a wannan fagen, kuma wannan ma kadai ya isa a matsayin dalili mai karfi kan yiyuwa a nazarce ko a ilmance.

⁶⁵ Likitocin da karatun likitanci sun tabbatar da wannan maganar kuma suna da sheda da waya a wannan fagen kuma ta yiyu wannan ne ya sa suka yi ta kokari da gabatar da gwaje-gwaje don tsawaita rayuwar mutane a bisa dabi'a kuma kamar dai yadda aka saba mahallin

hakika malamai, a aikace sun iya yin amfani da yanayin yadda wannan dokar da dabi'ar da muke magana kanta take canajawa, sai suka tsawaita rayuwar wasu daga cikin dabbobi sau daruruwan ninki idan ka kwatanta da rayuwar ta ta asali; kuma sun yi wannan ne ta hanyar halittar yanayoyi da abubuwan da suka temaka wajen jinkirta mothin dokokin tsufa.

Da wannan ya tabbata a ilimance cewa lalle jinkirta ko tsawaita wannan dokar ta hanyar samar da yanayi da sababai na musamman lamari ne mai yiyuwa, kuma idan har ilimi bai iya jinkirta wannan ga wasu daga cikin halittu ba kamar mutum, to wannan be kasance ba face sai don bambanci daraja ko mataki da ke tsakanin wahalar gudanar da wannan lamarin kan Dan'adam, da kuma wahalar yin hakan danagane da sauran halittu. Kuma wannan na nufi cewa lalle ilimi ta nahiyar nazari da mahanga bisa gwargwadon abin da mafuskantarsa (hasashensa) mai motsi (ta nan gaba) take bayyanawa, kwata - kwata a wajensa ba abin da ke nuna rashin yiwuwar tsawaita rayuwar Dan'adam, daidai ne mun fassara tsufa da ma'anar tashi-fadi ga cakudedeniyar da ke yin tasisi a cikin jiki daga waje ko kuma yana kasancewa ne sakamakon doka ta dabi'a da ke damfare da kwayoyi rayuwar ko halittar jiki wacce take shimfida wa jiki hanya zuwa mutuwa da karewa.

Kuma daga wannan zamu raiarayo cewa hakika tsawon rayuwa gun Dan'adam da wanzuwarsa karnoni masu yawa abu ne mai yiwuwa a hankalce kuma mai yiwuwa ne a ilimance, sai dai har yanzu be gushe ba (yana cikin abin da) be yiwuwu a ilimance ba, sai dai hasashen ilimi na tunkarar hanyar tabbatar wannan abu mai yiwuwa a kan doguwar hanya ta tabbatawa a aikace.

Bisa wannan hasken (da bayanin da ya gabata), zamu dauki rayuwar Imam Mahdi (a.s) da abin da ke kewaye da ita na daga tambayoyi da neman karin bayani, sannan kuma mu yi hasashe kan cewa:

Bayan tabbatar yuwuwar yin rayuwa mai tsawo a hankalce da ilimance kuma ya tabbata cewa ilimi na tunkarar hanyarsa ta chanja wannan yiyuwar ta mahanga zuwa yiyuwa ta aiwatarwa (a aikace) a hankali a hankali ba wata ma'ana ta yin mamaki da zasu yi saura in banda (yin mamaki kan cewa) Imam Mahdi (a.s) ya rigayi shi kansa ilimin. (wato tun kafin ilimi ya ma fara tunanin yiyuwar haka balle ya kai ga gano shi a nazari har zuwa zartar da shi a aikace ta hanyar gwada shi a kan wasu dabbobi, tuni hakan ya wakana a cikin rayuwar Imam Mahdi (a.s) a aikace), sai ya zama abin da ke yiyuwa a nazarce ya zamo mai yiyuwa a aikace a cikin shi kansa Imam Mahdi (a.s) tun kafin ilimi a cikin ci gabansa ya kai matsayin iya yin wannan canjin a aikace, ya zama kamar wanda ya rigayi ilimi wajen gano maganin meningitis (cutar da ke kama fata wacce ta ke kaiwa cutar ta kai ga kwakwalwa a sakamakon birus ko kumburi) ko maganin ciwon daji.

To idan kuma mas'alar ta kasance ita ce cewa ta yaya aka yi musulunci - wanda ya tsara rayuwar wannan shugaba da ake sauraro (a.s) - ya zama ya rigayi motsin ilimi a fagen chajawa?

Amsa ita ce: Ba a nan ne kadai musulunci ya rigayi motsin ilimi ba.

gwaji na farko su ne dabbobi don hakan ya sa lamarin ya zama da sauki kuma kar a sami wani abun gudu da zai hana a gudanar da wannan gwajin a kan Dan'adam.

Ashe shari'ara musulunci a dunkule ba ta rigayi motsin ilimi da ci gaban dabi'a na tunanin Dan'adam da karnoni masu yawa ba? ⁶⁶.

Ashe ba ta yi kira da muryar aza harsashin dabbakawar da Dan'adam be kai ga cin musu a motsinsa na ci gaba, sai bayan daruruwan shekaru ba?

Ashe ba ta zo da shar'o'in da suke cike da hakimar da Dan'adam be iya riskar surrikanta kume be iya fuskar hikimar da ke cikinsu ba har sai bayan wani dan taki na zamani ba? Ashe sakon sama be yaye sirrika samuwar da ba su taba darsuwa a zukatan mutane ba, sannan kuma ilimi ya zo yana tabbadar da su yana karfafafarau ba?

Idan har mun yi imani da dukkanin wadannan to don me zamu rika ganin cewa abu ne mai wuya wanda ya aiko wadannan sakonnin na Manzonci - tsarki ya tabbata a gare shi - a ce ya rigayi imini wajen tsarawa da zartar da shekarun Imam Mahdi (a.s), ⁶⁷ alhali a ana ban yi magan kan komai ba sai kan lamarin gabata wanda mu kan mu kai tsaye zamu iya riskarsa? Kuma zamu iya karo wasu tabbatattun abubuwa da suka gabata wadanda shi da kansa sakon da ya zo daga sama ne yake ba mu labarinsu. (a nan Karin Magana ce marubucin ya yi, Ma'ana wadanda muke samun labarinsu a cikin sakon day a zo daga sama).

Misalin haka: Sama ta bada labarin cewa an yi tafiya da Annabi Muhammadu (s.a.w) da daddare daga masallacin Harami zuwa masallacin Aksa, kuma wannan tafiyar daren ⁶⁸ idan muka so mu fahimce ta a karkashin gewayen dokokin dabi'a, tabbas bisa hakika yana bada labari ne ta hanyar yin amfani da dokokin na dabi'a, bisa yanayin da ba a bawa ilimi damar ya yi bincike da tahkiki ⁶⁹ a kanta ba, sai bayan darururwan shekaru, to ainihin wannan kwarewar ta ubangiji da ta bawa Manzon Allah (s.a.w) damar motsawa cikin sauri tun kafin a bawa ilimi wannan damar, ita ce

⁶⁶ Wadannan tambayoyin da Shahid Sadar yake kawowa hadafinsu shi ne kafa muhimmiyar hakika, wacce ita ce cewa Manzon Allah (s.a.w) a lokacin da ya yi bushara da zuwan Imam Mahdi (a.s), wanda yake ba yanayi ne na al'ada a rayuwar mutane ba, a dunkule hakan na bada labari kan tabbatar da wani abu da ya gabaci abin da zai iya yiyuwa ta hanyar ilimi, bayan karfafa yiyuwar hakan a ilimance, ma'ana wanzuwar mutum wani lokaci mafi tsaho sosai fiye da yadda aka saba, hakika misalin wadannan rigayar wajen fadakarwa kan tabbatattun abubuwa a wannan duniyar tuni kur'ani da hadisi madankaki sun rubuta hakan a wajaje masu yawa a cikin mas'aloli na dabi'a da halittu da rayuwa. Ka koma kur'ani da ilimi hadisi na Dukta Abdulrazak Naufal.

⁶⁷ Yana yin nuni zuwa cewa wannan ma na daga cikin gajiyarwa, kuma wannan baiwa ce ta musamman daga Allah Ta'ala kuma wannan lamari ne da musulmi ba zai iya musanta shi ba, bayan litattafan sama sun bada labarin ire-irensa. Musamman ma alkur'ani mai girma kamar abin da ya zo kan sha'ani shekarun Annabi Nuhu (a.s), haka ma abin da kur'ani ya bada alabari da shi na daga sauran gaibobi, bisa cewa da yawa daga ahlussunna da ma daga cikin mabiya sufaye da Ahlin irfani sun yi imani da faruwar karamomi, da abin da ya yi kama da mu'jiza ga waliyyai da salihai da makusanta a halarar Allah Ta'ala. Ka koma At-tasawwufu wal karamat na Shekh Muhammad Jawad Mugniyya. Kuma ka koma Tajul Jami'u lil Usuli, j 5 sh 228. Kitabul zuhudu wal raka'iki.

⁶⁸ Nuni ne zuwa wannan aya mai albarka : { Tsarki ya tabbata ga wanda ya yi tafiyar dare da bawansa daga masallaci mai alfarma zuwa masallaci mai nisa.....} surar isra'i aya ta 1.

⁶⁹ Wannan Nuni ne zuwa samar da ababan hawa na sararin samaniya, da hawa kan iska da yin tafiya mai yawa daga kasashenmu, da yanke hanya a cikin 'yan awanni ko 'yan kwanaki, kuma wadannan abububuwan sun wayi gari hakika a rayuwarmu a wannan zamanin a karshen karni na ishirin.

wacce ta bawa na karshen halifofin da a ka yi nassi da su wannan doguwar rayuwa kafin a bawa ilimi damar yin tahliki a kan hakan.

Na'am, wannan rayuwa mai tsawo da Allah Ta'ala ya bawa mai ceto sha sauraro, da alama abin ban mamaki ne bisa iyakon abin da aka saba a rayuwar mutane, har zuwa yau din nan, haka ma (akwai ban mamaki a cikin) abin da aka cimma zuwa yanzu ta hanaya gogayyar malamai.

Sai dai, ashe a ce wannan rawar ta musamman da aka tanade ta saboda shi wacce ita ake so wannan mai ceton ya taka, shin ita ma (wannan rawar ta kasance ne) bisa iyakoki da dokokin da mutane suka saba da su a rayuwarsu take, (kuma ta yi kama) da irin abubuwan da suka faru da su a tsawon tarihi?

Ashe ba a jingina masa aikin kawo canji a duniya ba da sake gina ta bisa ci gaba bisa asasin gaskiya da adalci ba?

To don me zamu yi mamaki idan share hanyar zuwan wannan lokacin taka wannan babbar rawa ya siffatu da wasu abubuwa na ban mamaki wadanda suka sabawa abin da aka saba kamar tsawon rayuwa mai ceto, sha sauraro? Hakika bakuntar (wato ban mamakin) wadannan lamurran da fitar su daga zagayen abin da aka saba duk yanda ya kai, ba yadda za a yi su wuce bakuntar (ban mamakin) wannan rawar mai girma wacce ya wajaba ga wanda aka yi alkawwarin zuwansa ya taka!. Idan mun kasance mun yarda da yiyuwar wannan rawar tilo, wato wannan aikin da babu irinsa⁷⁰ a tsawon tarihi, tare da cewa babu wata rawa irin ta a tarihi dan'adam, to don me ya sa ba zamu yarda da yiyuwar wannan rayuwa mai tsawo ba wacce ba mu sami wata rayuwa mai tsawo makamancinta a irin yadda muka saba rayuwa ba? Kuma ban sani ba shin wannan ya kafu ne bisa sudufa (katsaham) ta yanda zai zama an sami wasu mutane guda biyu wadanda su su kadai ne zasu zazzage barnan da ke cikin tsarin rayuwar dan'adam su sake gina ta daga farko, sai ya zama ko wanne daga cikinsu ya rayu rayuwa mai tsawon da ta wuce tsawon kwanakin rayuwarmu irin wacce muka saba ninkin ba ninki?

Na farkon su: ya taka tasa rawar a farkon zamani da dan adam ya rayu, wanda shi ne Annabni Nuhu (a.s), wanda kur'ani ya bada labarin sa,⁷¹ cewa ya zauna cikin mutanen sa shekara gudu ba hamsin, kuma aka ba shi ikon sake gina wata sabuwar duniya daga farko.

Na biyunsu kuma: da sannu zai yi na sa aikin nan gaba kuma shi ne Mahdi (a.s) wanda zuwa yanzu ya zauna cikin mutanensa sama da shekara dubu kuma idan ranar da aka yi masa alkawar ta cika da sannau za a ba shi dama da ya kuma yi wa duniya sabon gini fil.

⁷⁰ Yana yin nuni kan abin da ka tanadawa Imam Mahdi (a.s) ma'abocin zamani na daga mihimmiyar rawar da zai taka wajen kawo sauyi bisa matakin samuwar dan adam, baki dayanta kamar yadda hadisi ingantacce yake yin nuni, -> ingantacce: "zai cika duniya da adalci da raba daidai kamar yadda ta cika da zalunci da danniya" wannan rawar da wannan aikin dukkanin malaman musulmai su yi ijma'i a kanta, sun yi sabani ne kan wasu abubuwa na gefe. Daga nan ne zai zama tambayoyin da Shahid Sadar (a.s), ya jefo zasu zama sana da dalili na hankali mai karfi.

⁷¹ A cikin aya mai albarka ta {sai ya zauna a cikinsu shekara dubu ba hamsin}, surara Ankabutu: 14.

To don me ya sa zamu yarda da labarin annabi Nuhu wanda ya kusa shekara dubu a kalla, amma ba za mu yarda da na Imam Mahdi (a.s) ba? ⁷²

Kuma zuwa yanzu mun rigaya mun san cewa: lalle rayuwa mai tsaho mai yiwuwa ce a ilimance, sai dai idan muka kaddara cewa ba abu ne mai miyuwa ba, kuma dokar tsufa da girma ba zai taba yiyuwa ga dan'adam din yau, kuma ba zai yiwu ma ga ci gaban da yake samu ya yi galaba kan dokar tsufa ba, haka ma canjawa yanayinsa da sharuddansa, to me hakan yake nufi? Wannan na nufin cewa tsawon kwanakin mutum kamar - Nuhu ko Mahdi (a.s) - har karnoni masu yawa, ya kasance rayuwa ce wacce take bisa sabanin dokokin dabi'ar da ilimi ya tabbatar da ita, ta hanyar gwaji, da karantar abubuwa a zamanance, da wannan zai zama cewa wannan mu'ujizar ta bata dokar dabi'a a wani yanayi ayyananne, don kare rayuwar mutum, wanda aka dorawa kare sakon sama kuma wannan mu'ujizar ba tilo ba ce a ire-irenta, ko kuma ba abin mamaki ba ne a wajen akidar musulmin da wance ta samo asali daga kur'ani da sunna, ⁷³ dokar tsufa da manyantaka ba ta fi karfin dokar nason da zafi yake dauka daga wani jiki zuwa wani jikin da be kai shi zafi har su daidaita a - zafi - ba, sai ga shi Allah Ta'ala ya tashi dokar daga aiki don ya kare rayuwar Annabi Ibrahim (a.s) a yayayin da ya zama kadai hanyar da ta rage wajen kare rayuwar Annabi Ibrahim (a.s) ita ce ta hanyar bata wannan dokar, don haka sai aka ce da wuta a yayin da aka wurga shi a ciki, {sai muka ce ya ke wuta ki kasaance sanyi da aminci ga Annabi Ibrahim (a.s)} ⁷⁴ sai ya fita daga cikinta kamar yadda ya shiga da koshin lafiya ba wata ba abin da ya same shi, kari a kan cewa akwai da yawa daga cikin dokokin dabi'a da aka bata aikinsu don kare rayuwar wasu

⁷² Ya fuskantar da wannan tambayar zuwa musulman da suka yi imani da kur'ani da hadisin Annabi (s.a.w) madaukaki, hakika malaman Ahlussuna sun rawaito cewa Annabi Nuhu ya rayu sama da haka, ka koma Tahzibul asma'a wallugat na Nawawi j 1 sh 176, kuma be inganta ba wani ya yi ishkali da cewa wance kur'ani ne ya bada labarinsa saboda haka nassin an yanke da tabbatarsa, kuma ya ta'allaka da Annabi mursali Nuhu (a.s) ne kawai, amma a nan ba mu da wani nassi yankakke.

Amsa: hakika aiki dai iri daya ne, shi ne kawo canji da kwar da zalunci da barna, kuma kamar yadda aka dorawa Annabi wannan aiki hakika a nan ma an dorwa wanda Allah Ta'ala ya zaba kamar yadda harshen ruwaya yake, Manzon Allah (s.a.w) ya ce: "Da ace ba abin da ya yi saura daga tashin duniya sai sai rana daya kawai da Allah Ta'ala ya tsawaita wannan ranar har sai an tashi wani mutum daga 'yangidana sai ya cika da adalci kamar yadda ta cika da zalunci da danniya....." Al-tajul jami'u lil'usul.

Amma ta bangaren kasancewarsa nassin ne tabbatacce hakika hadisan da suak zo kan Mahdi (a.s) sun kai haddin tawatiri wanda yake lazimta yankewa, babau banbanci tsakanin matsayoyin biyun, ka koma Tajul jami'u lil'usuli, j 5 sh 341 da 360, hakika an rawaito tawaturancin wannan hadisin daga shaukani, kuma muhakkikai daga malaman bangarori biyu sun tafi kan cewa, wanda ya kafirce wa Mahdi (a.s) ya karfirce wa Manzo (s.a.w), wannan be kasance ba sai bisa la'akari da cewa lamarin ya tabbata a tawaturance, kuma yana daga cikin larurar addini kuma wanda ya musa haka ya kafirta a ijma'ance, kuma ka koma Al-isha'atu li Ashradul Sa'ati, na burzanji, a cikin bincikensa kan Mahdi (a.s) kuma mun nakaltu hikayar tawaturanci a gabatarwa ma.

⁷³ Ai lamarin ya zama daga mu'ujiza kuma wannan ne abi da kur'ani ya fada, kuma ya zo a cikin Sunna mai tsarki, kuma ita mu'ujiza hakika ita ce wacce take hade da da'awar Annabta, da kuma da'awar wakilcinsu daga halarar ubanjiji, kuma ba wani musulmi da ya isa ya yi inkarin haka ko ya yi kokwanto a cikinsa, balle ma wanda ba musulmi ba ma ya yi tarayya da musulmai a yin imani da mu'ujizoji.

⁷⁴ Surar Anbiya'u (Annabawa) aya ta 69.

mutane daga Annabawa da Hujjujin Allah Ta'ala a bayan kasa, an tsaga tafki ga Annabi musa (a.s),⁷⁵ kuma an kamantawa rumawa cewa Annabi isa (a.s)⁷⁶ suka kama alhali ba shi suka kama ba, kuma Annabi Muhammadu (s.a.w), ya fita daga gidansa alhali yana kewaye da dakarun kuraishawa wadanda suka shafe awannai suna dakonsa don su kai masa farmaki, sai Allah Ta'ala ya suturta shi daga idanuwansu a lokacin da yake tafiya tsakatsakinsu .⁷⁷ dukkanin wadannan yanayoyin misali ne na dokokin dabi'ar da aka karya domi in kare rayuwar mutum, hikimar Allah Ta'ala ta zartar da a kare ruyuwarsa, kenan me zai hana dokar tsufa ita ma ta kasance daga cikin wadannan dokokin.

Kuma ta yiyu mu iya fita daga wannan da gamammiyar fahimta, shi ne cewa duk lokacin da kiyaye rayuwar hujjar Allah Ta'ala a bayan kasa ta dogara kan karya dokar dabi'a kuma ci gaban rayuwarsa ya zama larura domin zartar da abin da aka sa shi, sai ikon Ubangiji ya yi aikinsa wajen karya dokar dabi'a domin ya sami damar isar da abin da aka dora masa, haka ma akasin haka, idan bawan Allah Ta'ala ya gama aikin da ya hau kansa, wanda Ubangiji ya dora masa, tabbas da sannu zai gamu da ajalinsa ya rasu ko ya yi shahada, daidai da yadda dokoki dabi'a suke.

Kuma a al'adance dangane da wannan fahimtar da ta game zamu iya fuskanta tambaya mai zuwa: ta yaya za a iya karya dokar dabi'a?⁷⁸ kuma ta yaya za iya raba alakar larura wacce dabi'a ta tsayu a akai? Shin wannan ba kishiyantar ilimi ba ne wanda ya gano Wannan dokar ta dabi'a kuma ya iyakance wadannan alakokin na ba makawa bisa asasin gwaji da bin diddigi?

Amsa: Tabbas shi kansa ilimi ya bada amasar wannan tambayar ta hanyar sassautowa da yin kasa-kasa da ya yi daga mahangar tilasaci a dokar dabi'a, bayanin haka:- hakika ilimi ne ya ke gano dokokin dabi'a bisa asasin gwaji da bin diddigi, a yayin da ya kore faruwar wani abu na dabi'a a daidai faruwar wani abu to wannan abin da ya faru yana yin nuni kan doka ta dani'a, wacce ita ce duk lokacin da abu kaza na farko ya faru to abu kaza na biyu ma zai faru bayansa, duk da cewa shi ilimi a irin wannan doka ta dabi'a ba ya kaddara samuwar alaka ta dabi'a tsakanin abubuwan guda biyu irin alakar da ta samo asali daga ainihin abu na farko da ainihin na biyun, domin

⁷⁵ Yana yin nuni zuwa fadinsa madaukakin sarki: {sai muka yi wa Musa wahayi ka bugi kogi da sandarka sai ya tsage sai kowane banbare ya zama kamar babban dutse}. Surar Shu'ara'u aya ta 63.

⁷⁶ Yanayin nuni zuwa dafinsa madaukakin sarki: {ba su kashe shi ba kuma ba su tsire shi ba, sai dai an kamanta musu shi ne.....}. surar Nisa'i aya ta 157.

⁷⁷ Ka koma Sirar Ibni Hisham j 2 sh 483, hakika ya nakalto wannan hadisar kuma abu ce da aka hadu a kanta.

⁷⁸ Ta yiyu a ce: hakika doka a matsayin ta na doka babu makawa ta yi hukunci kan duk abin da ta hau kansa, kuma ba za a sauwara rashin yin aikinta ko karya ta ba, kuma lalle wasu masana sun lura cewa wata dokar ce take sabbaba a karya dokar dabi'a, kamar yadda lamarin yake dangane da dokar fusga (irin ta mayen karfe) (kamar yadda mayen karfe ke fusgar sauran karafa), wacce take lazimta fusgar abububwa zuwa mazauni tare da haka ruwa yana ta shi sama sakamakon zukarsa da tsirrai suke yi daga saiwa zuwa gaggar jiki zuwa cen saman bishiya ta hanyar tsiron kananan ganyayyaki, wannan kuma yana tabbata ne ta hanyar wata doka ta (kebance-kebancen kananan ganyayyaki). Ka koma al-kur'ani muhawalatan li fahmin asri). Dakta Msutafa Mahmud.

ba makawar da ke tsakaninsu ko a ce domin (larurur da ke tsakaninsu) yanayi ne na gaibu wanda ba za a iya gano ta ta hanyar gwaji da bin diddigin ilimi ba, don haka ma hakika yaren ilimin zamani, yana karfafa cewa hakika dokar dabi'a - kamar yanda ilimi ya bayyana ta - ba ta magana kan doka ta larura (ta ba makawa), balle ma yana magana ne kan kaddarawa mai ci gaba, tsakanin abubuwa biyu,⁷⁹ dan haka idan mu'ujiza ta zo ta shiga tsakanin wadannan abubuwan guda biyu ta raba su da juna hakan ba raba alaka ta ba kamawa tsakanin abubuwa biyu ba ne.

Hakika, Tabbas ita mu'ujiza bisa yadda aka fahimce ta a addinace ta wayi gari a cikin hasken harshen ilimin zamani ana fahimtar ta da daraja (a mataki) mafi girma fiye da yadda take a karkashin inuwar mahangar ta ta musamman irin ta mutanen da zuwa ga alaka ta sababi.

Hakika tsohuwar fuskar mahanga na ganin (na kaddara) cewa ko wanne daga abubuwan nan guda biyu samuwar dayan su na tabbatar da samuwar na biyun don haka alakar dake tsakaninsu alaka ce ta larura (ba makawa), larura kuma tana nufin ba zai taba yiyuwa dayansu ya rabu da dayan ba, sai dai wannan alakar ta juye ta canja zani a mahangar ilimin yanzu ta zamo dokar gwamuwa ko bibiya na ko da yausha⁸⁰ tsakanin abubun biyu, ba tare da kaddara wannan larurar ta gaibu ba.

Da wannan ne mu'ujiza ta wayi gari ana kallonta a matsayin yanayi na togaciya ga wannan salon na haduwa ko bibiya ba tare da ta ci karo da wata larura ko ta kai mu ga abin da ba zai yiyu ba.

Amma bisa mahangar (usul mandikiyya lil istikra'i) tushen hankalin bibiya,⁸¹ mu mun yi ittafiki da sabuwar mahangar ilimi cewa shi bin diddgi, ba ya kafa hujja kan alakar larura tsakanin bayyanannun abubuwa guda biyu, sai dai muna ganin hakan na yin nuni kan samuwar wata fassara mai tarayyaya ba da ma'anar ci gaban maimatuwar gwamayya ko bibiya tsakanin abubun biyu ba, kuma wannan fassarar ta gamayya kamar yadda tushen ta ke yin nuni kan yiyuwar tsayuwar ta kan asasin larura (ba makawa), haka ma zai iya dankar ma'anar tsayuwarsa bisa asasin kaddara wata hikima da ta sa wanda ya tsara Duniya ya alakanta zahirin abubuwa kaza da na wadancen abubuwan kaza tare da ci gaban (maimatuwar hakan). Kuma ita kanta wannan hikimar a wani lokaci ana kiranta da togaciya, sai mu'ujiza⁸² ta afku.

Da wannan ya bayyana a mahangar ilimin mandik yana mai kafa hujja cewa rayuwa mai tsawo abu ne mai yiyuwa, kuma ba wani dalili na ilimi da yake kore yiyuwarsa haka ma ba wata hujja ta falsafa da take kore shi. Kuma da wannan ne marhalar bincike ta farko kan abin da ya shafi gaibu ta zo karshe.

⁷⁹ Hakika Shahid Sadar ya shimfida magana a wannan mas'alar a cikin littafinsa Falsafatuna, ka koma masa : shafi na 295 da 299.

⁸⁰ Ka koma Falsafatuna : shafi na 282 da abin ya zo a bayansa.

⁸¹ Ka koma Basdi wa Sharhin nazariyya, a cikin "Usul mandikiyya lil istikra'i", a yayin da Shahid (r.a) ya isa ga gano mihimmin lamari mai tsananin mihimmanci mai tasiri kan nazarin masaniya a fadade.

⁸² Bahasi ne da aka yi amfana da shi daga littafin bahasi kan imam Mahdi (a.s) na Sayyid Shahid sadar (r.a) shafi na 65-80, tahkikikn Dakta Abduljabbar Shararata.

Ta biyu:- marahalar tabbatar da tabbatuwar hakan a aikace dangane da Imam Mahdi (a.s)

Kuma bincike a wannan marahalar zai kasance ta hanya biyu:

Ta hanyar akida. 2- Ta hanyar tarihi

Ta Daya:- **HANYAR AKIDA:**

Tabbatar da ita zai yiwu da bayanai guda uku:

Hakika wannan kebantar na suna daga cikin abubuwa na ba kamawa wajen fahimtar Mahdi (a.s) a wajen Ahlulbait, domin tabbatar wannan fahimtar - kamar yadda ya gabata - lamari ne da yake dauke da tabbatacen dalili, yankanke, kuma hakan na bayyana bacin waninsa, kuma a dabi'ance wannan yana kai mu zuwa ga kudurcewa da fakuwar limami na goma sha biyu. Kuma muddin limamai goma sha biyu ne kadai, sannan ayyanannu ne a wajen Allah Madaukaki, haka kuma - ya tabbata cewa - ba gudummawar mtuane a cikin zabinsu, to ba wani abu a kanmu face kudurce ci gaban rayuwar limami na sha biyu da tabbatar rayuwarsa sa a kamar sauran 'yan'adam da kuma cewa zai bayyana bayan haka a zagaye na karshe daga rayuwar mutane, sannan a dabi'ance baya yiwuwa ga mutumin da ake kaddara masa irin wannan hadafin, ake kuma kaddara masa wannan doguwar rayuwar, ya zamana ya yi ta a bayyane!, ba makawa sai dai ya yi ta a boye, yana mai buya da fakuwa daga idanuwa, sai dai idan da za a kaddara rasuwar Imam Mahdi a tsawon lokaci na dabi'a kamar sauran mutane, sannan kuma ya dawo duniya ya sake wata sabuwar rayuwa a lokacin da zai bayyana, illa iyaka kuma hakika kaddara faruwar hakan na lazimta yankewar hujja a wani lokaci mai rabewa daga mutuwar zuwa bayyanarsa. Kuma wannan ya sabawa Hadisin Saklaini wanda ya yi nuni bisa lazimtar littafi da (Itra) Ahlulbaiti (a.s), da rashin rabuwarsu a cikin wani zamani daga zamana har tashin kiyama da gangarawarsu zuwa tafkin - kausara -, kamar yadda hakan yake wajabta yin kuduri da (raja'a) wato komen Imam Mahdi (a.s) zuwa rayuwa bayan mutuwar, alhali ba wanda ya fadi wannan daga cikin Musulmai.

Ruwayoyin da suka yi nuni bisa siffantuwar Imam Mahdi (a.s) da fakuwa, kuma hakika wasu daga cikin littattafan Sunan sun ambace su misalin: Yanabi'ul Mawadda da Fara'idus Simdain.

A cikin Yanabi'u daga littafin Fara'idus Sumdaini daga Bakir daga babansa daga kakansa daga Ali (AS) ya ce: Manzon Alalh (SAW) ya ce: "Mahdi daga 'ya'yana yake, da sannu zai faku daga idanun mutane, idan kuma ya bayyana da sannu zai ciki kasa da daidaito da adalci kamar yadda aka cika ta da danniya da zalunci".⁸³

Kuma a cikinsa dai daga Fara'id an karbo daga Sa'idu dan Jubair daga dan Abbas Allah ya yarda da su ya ce: Manzon Allah (SAWW) ya ce: "Lallai Aliyu shi ne wanda na yi wa wasiyya, kuma daga 'ya'yansa akwai tsayayye abin saurane Mahdi zai cika kasa da daidaito da adalci kamar yadda aka cika ta da keta da zalunci, na rantse da wanda ya aiko ni da gaskiya ina mai bushara da gargadi lallai wadanda suka tabbata kan imani

⁸³ Yanabi'ul muwadda j 3 shafi na 297 babi na saba'in da takwas.

da imamancinsa a lokacin fakuwarsa su suka fi daukaka fiye da jar wuta”, ma’ana wuta mai ci ganga-ganga”. Sai Jabir dan Abdullahi ya tashi zuwa gare shi, sai ya ce: Ya Manzon Allah, tsayayye daga ‘ya’yanka zai buya? Ya ce: “Kwarai na rantse da Allah domin Allah ya tsamar da masu imani ya shafe kafirai”. Sannan ya ce: “Ya Jabir, lallai wannan wani lamari ne daga Allah kuma sirri ne daga Allah ahir ka yi kokwanto domin kokwanto a cikin almarin Allah mai girma da buwaya kafirci ne”.

Ya kuma zuwa a cikinsa a shafin da aka ambata daga Hasan dan Khalid ya ce: Aliyu dan Musa Rida ya ce: Hakika na hudu daga ‘ya’yana dan shugabar mata ne, da shi Allah zai tsarkake kasa daga dukkan keta da zalunci shi ne wanda mutane za su yi shakka a cikin haihuwarsa kuma shi ne ma’abocin fakuwa, to kuma idan ya bayyana kasa za ta haskaka da hasken Ubangijinta”.⁸⁴

A cikinsa dai, daga Ahmad dan Ziyad daga Da’abil dan Aliyyu Bakhuza’e a cikin labarin zuwansa wajen Imam Ridha (a.s) da kuma kasidarsa da ya rera mai (kafiayr) ta, zuwa inda ya ce: “Imami a bayana (shi ne) da na Muhammad bayansa dansa Aliyyu bayan Aliyyu sai dansa Hassan bayan Hasan sai dansa Hujja tsayayye kuma shi ne abin sauraro a cikin fakuwarsa kuma abin yi wa bayayya a lokacin bayyanarsa, zai cika kasa da adalci bayan ta cika da zalunci, amma yausha zai tsaya? Wannan labari ne na lokaci, hakika babana ya bani labari daga iyayensa daga Manzon Allah (SAWW) ya ce: “Misalinsa kamar misalin alkiyama ce ba za ta zo muku ba sai katsahan”.⁸⁵

An samo daga cikinsa dai daga littafin Gayatul Maram daga Jabir dan Abdullahi ya daukaka shi: “Mahdi daga ‘ya’yana yake sunansa suna na alkunyarsa alkunyata, mafi kamar mutane da ni a halitta da dabi’a, fakuwa za ta kasance gare shi da dimuwar da al’umm za su bata a cikin ta yana gabatowa kamar tuararo mai haske zai cika kasa da adalci kamar yadda aka cikata da zalunci”.

A cikinsa, daga fara’idul simdai a shafin da aka ambata a cikin fara’idul simdai a cikin sahifar da aka mabata daga Bakir (a.s) daga iyayensa daga Ali (a.s) ya yi rafa’in hadisin cewa: “Mahadi (a.s) daga cikin ‘ya’yana yake fakuwa zata kasance a gare shi da dimuwar da al’ummu zasu bace a cikinta - har zuwa inda ya ce - kuma zai cika duniya da adalci kamar yadda ta cika da danniya da zalunci”⁸⁶

A cikin sa daga manakib daga Abi Ja’afar Muhammad dan Bakir (a.s) ya ce: Manzon Allah (s.a.w) ya ce farin ciki ya tabbaata ga wanda ya riski tsayeyyen alayen gida na kuma yana mai yin koyi da shi a lokacin fakuwarsa kafin tsayawarsa kuma yana yin biyayya ga waliyensa kuma yana kin makiyansa wadannan su ne abokai na ma’abota soyayya ta mafi karamcin al’umma ta ranar alkaiyama.

A cikinsa an karbo daga abi basir daga Sadik Ja’afar dan Muhammad daga iyayensa daga shugaban mumina ya ce Manzon Allah (s.a.w) ya ce: “Mahdi (a.s) daga cikin ‘ya’yana yake sunansa irin nawa alkunyarsa ma irin

⁸⁴ Yanabi’ul muwadda j 3 shafi na 297 babi na saba’in da takwas.

⁸⁵ Yanabi’ul muwadda j 3 shafi na 310 babi na tamanin.

⁸⁶ Yanabi’ul muwadda j 3 shafi na 386 babi na casa’in da hudu.

tawa kuma shi ne mafi kamanceceniyar mutane da ni a halitta da halayya zai faku kuma mutane zasu shiga rudani har sai mutane sun bata sun bar addininsu a wannan lokacin sai tauraro mai haske zai gabato ya cika duniya da adalci kamar yadda ta cika da zalunci da danniya”. A cikin littafin akwai irin wannan Hadisin, sai dai shi ya ce: “A sannan ne zai gabato kamar tauraro mai haske ya zo da ajiye-ajiyen Annabawa (AS)... ka karanta Hadisin.⁸⁷

A cikinsa a shafi na 494 daga gare shi daga Jabir dan Yazid Baju’ufe ya ce: Na ji Jabir dan Abdullahil Ansari yana cewa: Manzon Allah ya ce da ni: “Ya Jabir lallai wasiyyaina kuma shugabannin Musulmi a bayana na farkonsu Aliyu ne sai Hassan, sai Husaini sai dansa Aliyu sannan Muhammad dan Ali wanda aka sani da Bakir da za ka riske shi kai Jabir, idan ka hadu da shi ka gaishe min da shi, sannan Ja’afar dan Muhammad sannan Musa dan Ja’afar sannan Aliyyu dan Musa sannan Muhammad dan Ali, sannan Aliyu dan Muhammad sannan Hasan dan Ali, sai tsayayye, sunansa sunana, alkunyarsa alkunyata dan Hasan dan Ali wanda Allah Madaukaki zai bude gabashi da yammacin kasa a hannunsa, shi ne wanda zai buya ga barin masoyansa buyan da ba mai tabbata a kan fadi da imamancinsa sai wanda Allah ya cika zuciyarsa da imani”.

Idan Mahdi (a.s) bai kasance Imami ma’asumi ba, ya kasance gamagarin mutum daga gamagarin Musulmi, to zai zama ba wata alaka tsakaninsa da bayyanar Masihu (a.s) tare da shi, domin shi yana daga Ulul Azmi, balle ya karfafa Mahdi (a.s) ya kira Kiristoci zuwa ga yin imani ga Annabcin Annabi (s.a.w). To ba makawa Imam Mahdi ya zamo ma’asumi, tun da shi Imamanci ba abu ne da yake karbar da’awa ba, abu ne da yake bukar ayyanawa daga sama da nassin Annabi da zai bayyanata, kuma wannan bai gudana ga wasun imamai sha biyu ba, hakika wafatin Imaman da suka gabata tare da bunne jukkunansu a sanannun gurare abu ne da ya tabata, kuma imami na sha biyu ya yi saura ba a san mutuwar ba har yanzu. To ke nan ba makawa da yin kuduri da ci gaban rayuwar wannan imamin daga haihuwarsa zuwa lokacin bayyanarsa a karshe zamani, domin ya cancanci karfafawar Annabi Isah gare shi.

Sharifi mai girma Sayyid sami Albadari yana fada game da haka:

“Hakika bayyanar Isah za ta kasance tana da bukatuwa zuwa ga faffadar masaniya da ilimi da jagoranci karkashin Mahdi (a.s) bisa la’akari da cewa shi Annabi Isa (a.s) mai yin shaida ne gare shi kuma mai temakawa ne wajen isar da sakon da zai daga muryarsa da shi da littafinsa kuma mai yin biyayya ne a gare shi. Shi Mahdi (a.s) a bisa surantawar ‘yan Sunna ba shi da damar da zai iya mamaye Isa (a.s), (ma’ana ya zama a karkashinsa) kai ba ma shi da damar da zai iya mamaye wasu daga kungiyoyin Musulmi.

Su - suna ganin - sam ba shi da ikon mamaye Isah, domin shi Isa Annabi ne Ma’asumi abin karfafawa da Mu’ujizozi, misalinsa kuwa ba zai yiwa wani mutum ya doru a kansa ba alhali ba a karfafa shi da mu’ujizozi da isma da cikakken ilimi ba.

⁸⁷ Yanabi’ul muwadda j 3 shafi na 397.

Ba zai kasance mai iko bisa doruwa a kan dukkan Musulmi ba ba tare da karfafawarw Ubangiji da mu'ujizozi da isma da kuma cikakken ilimi ba.⁸⁸

Ta biyu: HANYA TA TARIHI:

Zai yiwu mu tabbatar da ita da bayanai guda uku:

Lallai tarihi - kamar yadda ya gabata - ya shaida da haihuwar Imam Mahdi (a.s) be kuma ba da shaida kan rasuwarsa ba, wanda hakan yana yin nuni bisa ci gaban rayuwarsa to tun da ba mu ganin Mahdi (a.s), kuma ba ma kebance wani mutum daga mutane da sunan cewar shi ne Mahdi (a.s) dan Imam Hasan Askari (a.s) ba, to ba makawa yana raye ba tare da bayyana ga mutane ba.

Hakika tarihi ya shaida da faruwar wasu abubuwa a fili wadanda suka maimaitu ga Imam Mahdi a zamanin fakuwarsa, har an wallafa littattafai a kan wannan kamar littafin (Tabsiratul Wali fi man ra'al Ka'imil Mahdi (a.s)) na sayyid Hashimil Bahrami, kuma Sheikh Abu Dalibil Jalili Attabrizi a cikin littafinsa⁸⁹ ya ambaci mutum 266 a littafinsa daga wadanda suka ga Imam Mahdi (a.s) a karamar fakuwarsa tare da ambaton kissoshin mafi yawan su, kuma ya kebance fasali ga wadanda suka gan shi a babbar fakuwa, sannan ya ambaci littafi ishirin da wasu su suka rubuta, a cikinsu akwai kissoshi da labaran tarihi game da haka, to yanzu za mu ambaci wata kissa da Sayyid Sadruddin Assadar ya kawo ta a cikin littafinsa (Almahdi (a.s)) ya ciro ta daga Shaikh Abdulwahhab as-Sha'arani a littafinsa (Dabakatul Urafa) fi Ahwalish Shekh Hasan Iraki: (game da wasu halaye na Sheikh Hasan Iraki):

Ya ce: “Na yi kaikawon zuwa wajensa tare shugabana Abil Abbas Alhuraishi, sai ya ce: Shin za ka yi min izini in ba ka labari na daga farko lamari na zuwa wannan lokacin tamkar kai abokina ne na yarinta? Sai na ce da shi: E, sai ya ce: Na kasance saurayi a Damashk, ina yin sana'a, mun kasance muna haduwa ranar Juma'a a wajen da ake wasa da wargi da shan giya, sai fadakarwa daga Allah ta zo min wata rana da cewar shin dan wannan aka halicce ni?! Sai na bar su a kan abin da suke na gudu daga gare su, sai suka biyo bayana ba su same ni ba, sai na shiga wani masallaci na Umawiyyawa, na samu wani mutum yana magana a kan kujera game da sha'anin Mahdi (a.s), sai na yi tsananin begen haduwa da shi, na zamo bana yin wata sujjada face sai na roki Allah madaukaki da ya hada ni da shi, to a wani dare bayan sallar Magariba ina yin sallar sunna, sai ga wani mutum ya zauna a bayana ya shafi kafadata, sannan ya ce da ni: Allah ya amsa addu'arka dana! Me ke damunka? ni ne Mahdi (a.s). Sai na ce: Za ka tafi tare da ni zuwa gida? Ya ce: Eh, sai ya tafi tare da ni kuma ya ce: Ka ware min kebantaccen wajen da zan zauna, sai na kebe masa wani waje sai ya zauna a waje na har yini bakwai da dararensu”.⁹⁰

Kuma Sheikh Aliyyu dan Isah al'arbili ya fada a cikin Kashful Gumma: Hakika mtuane suna ciro kissoshi da labarai game da abubuwan keta al'adar

⁸⁸ Shubuhohi da raddodi, Halka ta hudu shafi na 32.

⁸⁹ Waye Mahadi (a.s) shafi na 460.

⁹⁰ Al-Mahdi (a.s) sadaruddin Sadar.

suka faru a hannun Imam Mahdi (a.s), wadanda bayanin su na da tsayi, kuma zan ambaci kissoshi biyu daga wadannan abubuwan ban mamaki wadanda suka faru kurkusa a zamani na kuma wasu mutane suka ba ni labari daga cikin amintattun ‘yan’uwana.

KISSA TA FARKO: Ya kasance a wani gari mai suna Hilla tsakanin Furatu da Dijla akwai wani mutum sunansa Isma’il dan Hasan, ya ce: Ya ku ‘ya’uwana Isma’il ya fada mana cewa; wata rana ya fita daga gida yana fama da ciwo mai zubar rowan sirkami a cinyarsa ta hagu girman ciwon dake kafarsa ya kai ⁹¹ gwargwadon jinkin hannun daya, sai likitoci suka kasa maganinsa, sai ya zo Bagadaza ya ga likitoci, sai suka ce: Ba maganin wannan ciwon, sai ya fuskanci Samurra ya ziyarci Imamai biyu Ali Alhadi da Hasan Askari, ya roki Allah Madaukaki da kaskan da kai, kuma ya nemi taimako daga Imam Mahdi, sannan ya koma Dijla, sai ya yi wanka ya sa tufafinsa, sai ya ga wasu mahaya su hudu suna hanyarsu ta fito ta kofar katangar birnin garin, dayan dattijo ne yana rike da mashi a hannunsa da wani saurayi sanye da wata riga mai kaloli, shi wannan mai mashin na dama da hanya, sai wasu samari biyu a hagin hanyar, wannan saurayin mai riga kuwa na tsakiyar hanya, sai mai rigar ya ce masa: Kai gobe za ka koma zuwa iyalanka, sai ya ce da shi: To, sai mai rigar ya ce; Matso kusa in ga ciwonka, sai ya matso kusa da shi, sai ya miko hannunsa ya matse masa ruwan ciwon da hannunsa har ya yi masa fami, sannan ya koma ya daidaita a kan sirdinsa, sai tsohon mai mashin nan ya ce: Ka rabauta kai Isma’il, wannan fa Imam (a.s) ne, sannan suka tafi sai ya tafi tare da su, sai Imam ya ce: Koma sai ya ce: Ba zan rabu da kai ba har abada, sai Imam (a.s) ya ce: Akwai maslaha a komawarka, sai ya ce: Ba zan rabu da kai ba har abada, sai dattijon ya ce: Kai Isma’il ba ka ji kunya ba! Imam (a.s) yana cewa da kai koma har sau biyu kana saba masa! Sai ya tsaya sai Imam ya dan yi ‘yan taku zuwa gare shi, sannan ya ce: Ya Isma’il idan ka isa Bagadaza ba makawa baban Ja’afar zai neme ka, yana nufin Khalifa Muntasir Billah, idan ka je wajensa ya baka wani abu kar ka karba, kuma ka ce da yaron mu Rida ya rubuta maka zuwa ga Aliyyu dan Awadha domin ni na yi masa wasiyya ya baka abin da kake so, sannan ya tafi tare da mutanensa, be gushe a tsaye yana kallonsu ba har suka faku, sannan ya zauna a dandariyar kasa zuwa wani dan lokaci yana cikin damuwa da bacin rai yana kuke saboda rabuwa da su, sannan ya zo Samurra sai mutane suka hadu a gefensa, suka ce: Mun ga fuskarka ta canja mai ya same ka? Sai ya ce: Shin kun san wadannan mahayan da suka fita daga gari suka wuce ta gefen ruwa? Suka ce: Ai wasu manyan mutane ne ma’abota tarin dabbobi, sai ya ce da su: A’a, Imam (a.s) ne da mutanensa, saurayin nan mai babbar riga shi ne Imam (a.s) ya shafe ni da yardajjen hannunsa mai albarka, sai suka ce: Nuna mana sai ya yaye cinyarsa ba su ga ko da alamar ciwon ba. Sai suka mutsutsuka tufafinsa saboda shafa suka shigar da shi wata taska suka hana ganinsa don kar su taru a kansa, sannan mai sa ido (wakili) ta bangaren Halifa ya zo taskas ya tambaye shi game da wannan labarin da sunansa da nasabarsa da kasarsa da kuma fitowarsa daga Bagdaza a farkon wannan satin sannan ya

⁹¹ Cutar (Al-tausa) kurji ne mai ruwa.

tafi ya bar shi. Sai Isma'il ya kwana a taskas ya yi sallar Asubah ya fita tare da mtuane har ya nisanci Samurra sai mutanen suka yi bankwana suka dawo, ya zamo shi kadai har ya isa wani guri, sai ya ga wasu mutane sun taru a wata tsohuwar gada suna tambayar duk wanda ya zo wucewa kan sunansa da nasabarsa da kuma daga inda yake, yayin da suka hadu da shi sai suka gane shi da alamomin da aka ambata suka cukurkuda rigarsa suka dauketa dan neman albarka, to dama wakilin Halifan ya rubuta zuwa Bagdaza ya sanar da su halin da ake ciki. Sai wazirin ya nemi Sa'idu Ridhiyyuddin da ya sanar da shi gaskiyar labarin. Sai Radhiyyiddin ya fita - wanda dama ya kasance yana daga cikin abokan Isma'il kuma shi ya sauke shi a gidansa kafin fitar sa Samurra, lokacin da Ridhiyyiddin ya gan shi da jama'a tare da shi, sai suka sauka daga dabbobinsu ya nuna musu cinyarsa ba su ga komai ba, nan take Ridhiyyiddin ya suma, sananan ya rike hannunsa ya shigar da shi wajen waziri yana kuka kuma yana cewa: Wannan dan'uwa na ne kuma mafi kusancin mutane zuwa zuciyata, waziri ya tambaye shi kissar sa, shi kuma ya hakaito ta gare shi, sai waziri ya kawo likitocin nan da suka ga cuwonsa (suka duba shi), ya tambaye su yausha kuka gan shi suka ce tun kwana goma, sai waziri ya yaye cinyar Isma'il babu wata alama, suka ce: Wannan aikin Masihu ne, sai wazirin ya ce; Mu mun san wanda ya aikata sannan waziri ya kai shi wajen Halifa shi ma ya tambaye shi kissar sai ya hakaito masa abin da ya gudana sai ya ba shi dinare dubu, sai ya ce: Ba ni da damar karba ko da kwayar zarra daga cikinta. Sai Halifan ya ce: Wa kake jin tsoro? Sai ya ce: Wanda ya yi min wannan ya ce min: kar ka karbi komai daga baban Ja'afar. Sai Halifa ya yi kuka, sannan Ali dan Isa ya ce: Na kasance ina hakaito wanann kissar ga wasu mutane dake waje na, sai ya kasance a wajen akwai Shamsuddin dansa, ni kuma ban san shi ba, sai ya ce: Ni dansa ne na tsatsonsa, sai na ce: Shin ka ga cinyar babanka a lokacin da take da ciwo? Sai ya ce: Ni karamin yaro ne a lokacin da yake da ciwon cinya, sai dai na ji kissar a wajen babana da babata da makusanta na da makota kuma na ga cinyar bayan ta gyaru ba wata alama a jiki har ma gashi ya tsuro a gurin. Ya kuma cewa: Na tambayi Sayyid Safiyyiddin Muhammad dan Muhammad da Najmuddin Haidar dan Aisar, ya ba ni labari kan ingancin wannan kissar kuma su sun ga Isma'il a lokacin da yake da cutar da kuma sa'adda ta warke, kuma dansa ya hakaito min cewar babansa ya je Samurra bayan warakarsa sau arba'in don kwadayin lokacin da zai sake ganinsa ya zo masa.

KISSA TA BIYU:

Assayidul Baki dan Udwa Al'alawi Alhasani ya hakaito min cewa; babansu Udwahu bai yadda da samuwar Imam Muhammadul Mahdi ba, yana cewa; Idan ya zo ya warkar da ni daga wannan rashin lafiyar na gaskata zancen su? Yana maimaita wannan zancen to a wani lokaci mun taru a lokacin isha na karshe, sai baban mu ya yi kururuwa sai muka zo masa cikin gaggawa sai ya ce: Ku riski Mahdi a yanzu ya fita daga wajena, sai muka fita ba mu ga kowa ba, sai muka dawo masa ya ce: Wani mutum ne ya shigo min ya ce: Ya Udwa sai na ce: Labbaika, ya ce: Ni ne Mahdi (a.s) na zo gare ka ne don in warkar da cutarka, sannan ya mika hannunsa mai albarka ya matsa saman cinyata ya tafi, sai ya fita sannan ya bace bat

kai ka ce barewa, Aliyyu dan Isah ya ce: Na tambayi wani kan wannan kissar ba a wajen dansa ba, sai ya tabbatar min da ita.⁹²

Daga nan ne wasu daga manyan masana na sunna Imani da rayuwarsa da wanzuwarsa har ma ya dauwama a zantuttukansa. Hakika Sayyid Sadrudin ya ambaci wasunsu, ya ce: Daga cikinsu akakwai Sheikh Muhyiddin ibnul Arabi a cikin Futuhat bisa riwayar sheikh Abdulwahhab Ash'arani a littafinsa Alyawakit wal Jawahir wanda ya watsu sosai ya ciro shi daga littafin (Is'afur Ragibin), ba kuma na zaton zai yadda a jingina masa zaton wasu mtuane ba tare da ya tababtar ba.

Daga cikinsu akwai shi Shehu Abdulwahhab Assha'arani a littafinsa (Alyawakit fil Jawahir) bisa abin da ke cikin Is'afur Ragibin a in da ya ce: Mahdi (a.s) da Imam Askari haihuwarsa ranar tsakiyar daga Sha'aban shekara ta 255 kuma yana nan a raye har sai ya hadu da Isa dan Maryam, haka Shehu Hasanun Iraki ya ba ni labari dangane da Imam Mahdi (a.s) yayin da ya hadu da shi kuma Sayyid Aliyyul Khauwas ya dace da shi bisa haka.⁹³

Daga cikin su akwai Shehu Abdullahi Muhammad dan Yusuf dan Muhammadul Kanji a littafinsa (Albayan fi Akhbari Sahibiz Zaman) bisa abin da Is'afur Ragibin ya nakalto, ya ce: Daga dalilai a kan cewar Mahdi na raye wanzajje bayan gaibarsa har zuwa yanzu, da kuma cewar ba abin da zai hana wanzuwarsa; wanzuwar isa dan Maryam, da Khidr, da Ilyas daga waliyyan Allah Madaukaki, da kuma wanzuwawr Dujal mai ido daya da Iblis la'ananne daga makiyan Allah, wadannan wanzuwarsu ta tabbata a littafi da Sunnah.⁹⁴

Daga cikinsu dai akwai: AL Shaikhul Ariful Fadilul Khojihi Muhammad Barisa a littafinsa (Faslul Khidab) bisa abin da ke cikin Yanabi'l Mawadda bayan ya ambaci haihuwar Mahdi da kuma cewar Allah Madaukaki ya ba shi hikma da rarrabe zance tun yana karami, kamar yadda ya yi baiwa ga Yahya da Isa ga wannan, ya ce: Kuma Allah Madaukaki ya tsawaita rayuwarsa kamar yadda ya tsawaira rayuwar Khidir (a.s).⁹⁵

Daga cikinsu akwai Sheikh Sadrudin Alkaunawi a cikin sashen wasiyyoyinsa ga dalibansa yayin rasuwarsa bisa abin da ke cikin Yanabi'ul Mawadda, a inda ya ce: Hakika littattafan da ke wajena daga littafan dibbu da littafan masu hikima da na falsafa, to ku sayar da su ku yi sadaka da kudinsu ga mabukata, amma littafan tafsiri da hadisus da na sufanci to ku kula da su a dakin littattafai, ku karanta kalmar tauhidi (La'ilaha Illallahu) dubu saba'in a wannan daren ku isar da gaisuwa daga gare ni zuwa ga Mahdi (a.s)⁹⁶

Na ce: Zai yiwu a ce wannan fadin na sa baya nuni bisa samuwar Mahdi da rayuwarsa domin ta yiwu ya fadi haka ne, da kaunar ya riski bayyanarsa, sai dai na farkon ya fi bayyana.

⁹² Yanabi'ul Muwadda j 3 shafi na 315- 317.

⁹³ Is'afur ragibina shafi na 157.

⁹⁴ Is'afur ragibina shafi na 227.

⁹⁵ Yanabi'ul muwaddah j 3 shafi na 304 babi na saba'in da tara.

⁹⁶ Yanabi'ul muwaddah j 3 shafi na 340 babi na tamanin da hudu.

Daga cikin su akwai Sheikh Sa'aduddini Alhamwi bisa abin da ke cikin Yanabi'ul Mawadda, yana cirowa daga littafin Sheikh Aziz dan Muhammadun Nafsi, yayin zancen sa a cikin jeranta waliyyai: Hakika Allah Madaukaki ya zabi waliyyai sha biyu a cikin wnanan al'ummar daga Ahlulbaiti ya sanya su halifofin Annabinsa mai girma, har ya ce: Amma karshen waliyyan wanda shi ne karshen halifofin Annabi kuma majibincin lamari na ga sha biyu cikamakin waliyyan, shi ne Mahdi ma'abocin zamani.⁹⁷

Daga cikinsu: Sheikh Shihabuddini Alhindi wanda aka sani da Sarkin Malamai a littafin (Hidayatus Su'ada ala ma fiddurarul Musawiyya) ya fada yayin ambatonsa ga Imamai sha biyu, shi ya faku yana da rayuwa mai tsayi kamar yadda yake ga wadannan muminan, Isa da Ilyas da Khidir da kuma wadannan kafiran Dujal da Samiri.

Daga cikinsu akwai ba daya daga masu falala da masana, domin abin nan da yake bayyana daga wakokinsu na Arabiyya da Farisanci wadanda aka ambata a Yanabi'ul Mawadda da waninsa daga sashen littafan manakib (darajoji), cewa suna ganin rayuwar imam Mahdi (a.s) abin sauraro kuma shi rayayyae ne ana azurta shi saboda siffata shi da ya yi da wulaya da imamanci da halifanci da wakilcin Annabi Muhammadu (s.a.w) kuma lalle shi ne wasidan kwararo baiwar Ubangiji".⁹⁸

c- A tabbatar da bayani na uku mun dogara da abin da sayyid shahid Muhammad Bakir ya rubuta a inda yake cewa: "hakika fakuwa gwaji ne da al'ummu suka rayu da ita da ta kai nisan kusan shekar saba'in wacce ita ce fatarar fakuwa ta farko, domin mu bayyana hakan, zamu yi shimfida don gabatar da fikira takaitacciya kan gajeriyar fakuwa".⁹⁹

hakika gajeriyar fakuwa ta kasance a matsayin mataki na farko a lokacin imamancin tsayayye abin sauraro amincin Allah Ta'ala ya tabbata a gare shi hakika an kaddarwa wannan imamamin tun lokacin da ya karbi imamanci al'umma da ya buya daga idanuwan mutane ya wanzu yana mai nesantar da sunansa daga abubuwan da suke faruwa, ko da kuwa ya kasance yana kusa da abubuwan da zuciyarsa da hankalinsa, hakika an lura cewa lalle wannan fakuwar idan ta faru katsaham zata haifar da bugawar kwakwalwa kan tsarin zamantakewar a'imma a cikin al'ummara musulmi, saboda wadannan tsare-tsaren da aka saba tafiya a kansu na saduwa da Imam a ko wane lokaci, da kuma yin alaka da shi da komawa zuwa gare shi don warware matsaloli mabanbanta, idan Imam ya faku daga shi'arsa katsaham kuma suka yi tsammanin cewa shagabancinsa na ruhi da tunani ya yanke, wannan fakuwar¹⁰⁰

zata sabbaba babban ba zato ba tsammani a inda ba 'a tsammace shi ba kuma wannan zai iya tarwatsa samuwar shi'anci baki dayanta kuma ya daidaita haduwarsa, sai ya zama ba makawa da ayi wa wannan fakuwar shimfida, don wadanna mutanen su saba da ita a hankali, kuma yanayin ya samar da kansa a hankali a hankali kan tushensa, kuma wannan shinfidar ta

⁹⁷ Yanabi'ul muwaddah j 3 shafi na 352 babi na tamanin da bakwai.

⁹⁸ Al- Mahdi (a.s) shafi na 146- 148.

⁹⁹ Ka koma liltafin gaibatul kubura, na Sayyid Muhammad Sadar hakika ya yalwata a cikin bahasinsa,

¹⁰⁰ Yana yin nuni zuwa gaibatul kubura.

kasance ita ce: yin gajeriyar fakuwa wacce Imam Mahdi (a.s) ya buya a cikinta daga idanun mutane, duk da cewa ya kasance a ko da yausha yana da alaka da jiga-jigan mabiyansa da shi'arsa da wakilansa da na'ibai da amintattunsa, daga sahabbansa Wadanda suka a matsayin igiyar sadarwa tsakaninsa da mutane muminan da suka yi imani da tafarkin imamanci ¹⁰¹ Hakika tsanin da ke tsakanin mutane da imam a wannan lokacin ya kasance ta hanyar mutum hudu wadanda su wadannan wakilan sun hadu a kan tsoron Allah, kuma masu tsantseni ne kuma masu tsarki a lokacin rayuawarsu, ga su kamar haka:

Usman dan Sa'idul Amri.

Muhammad dan Usman dan Sa'idul Amri.

Baban Kasim Husaini dan Ruh.

Baban Hassan Aliyyu dan Muhammadus Samuri.

Hakika wadannan hudun ¹⁰² sun gudanar da mafi muhimmancin wakilci bisa jerantuwar da aka ambata, duk sanda dayansu ya rasu sai dayan ya maye shi a bayansa da ayyunawar Imam Mahdi (a.s).

Me mayewar ya kasance yana haduwa da 'yan Shi'a ya dauki tambayoyinsu zuwa Imam, ya bijiro da matsalolinsu gare shi ya karbo amsoshin tambayoyin da baki zuwa gare su wani lokacin kuma a rubuce ¹⁰³ mafi yawan lokaci, kuma jam'ar da suka rasa ganin imamainsu su na samun damar yin alhini da rarrasar kawukansu ta hanyar wadannan wasikokon da ganawa ba ta kai tsaye ba. kuma na lura cewa dukkan sa hannu da wasikun da suke zuwa daga Imam Mahdi (a.s) da rubutu iri daya ne da tsari daya ¹⁰⁴ tsowon wakilcin wakilan nan guda hudu wanda ya kai kusan shekara saba'in, Samurri ya kasance wakili na karshe, ya kuma bayyana karewar lokacin karamar fakuwa wacce ta kebantu da ayyanannun wakilai, daga nan ne babbar fakuwa ta fara wacce ba a samu wasu ayyanannun mutane da za su zamo tsani tsakanin Imam da Shi'a ba, hakika ya bayyana karewar karamar fakuwa da babbar fakuwa tare da tabbatar da karamar fakuwar don burin riskar babbar da karewawr cikin karamar, domin ita - kamar yanda aka ambata a baya - ta kare 'yan Shi'a ne ta hanyar bin mata kai don gudun

¹⁰¹ Ka koma tafsiratul waliyyi fi man ra'al ka'imi na sayyid hashim bahrani, dafa'un anil kafi Alsayyid na samir Al-amidi j 1 shafi na 568 da abin da ke bayansa.

Tarihin wafatin safir (wakilin Imam Mahdi (a.s) na farko kusan a shekara ta 280h na biyu kuma a 305h na uku kuma a 326 shi kuma na hudu a shekara ta 328.

¹⁰² Ka koma tarihin rayuwar wadannan bayin Allah Ta'ala guda hudu a cikin littafin gaibatul sugura na Muhammad Sadar fasali na uku shafi na 395 da bayansa, bugun darul ta'aruf beruit 1980.

¹⁰³ Kuma wannan tabbatar da samuwar wasikun sa ne wadanda su ne rubutattaun amsoshin da na baki da aka cirato daga Imam Mahdi (a.s), ka koma litattafin Ihtijaj na Dabrasi j 2 shafi na 523 da abin da ke bayansa.

¹⁰⁴ Daga cikin abin da ya tabbata a tsakatsakin malaman adabin larabci da masu nakadin adabin na da, da na yanzu cewa salo shi ne mutum kuma wannan mahangar haka ta ke, daga nan ne muka ga kuma muka ji cewa da yawa daga malaman adabi da makaratar adabi suna banbanta da zarar an karanta nassinsu na wake ne ko na zube, sai kaga an ce wannan ta wane ko na wane ne, hakan be kasance ba face sai don kasancewar salo ko kace uslubi shi ne mutum kuma ko wane marubuci yana da tandu da tambura na musamman a cikin rubutunsa da za a iya tantance shi daga waninsa, wannan kenan ballantana kuma tantance rubutunsa madaukaki daga waninsa na daga rubuce-rubuce.

fadawa karo da jin rauni kewa saboda fakuwar Imam, ta samar da daidaita yanayin ‘yan Shi’a a kan tushen fakuwa, ta yi musu tanadi ta hanyar bin mataakai don karbar tunanin wakilcin wasu daga Imam, da wannan ne wakilcin ya juya daga daidaikun kebantattun mutane ¹⁰⁵ zuwa tsari na gama-gari. ¹⁰⁶ Shi ne tsarin Mujtahidi adili wanda ya san lamuran duniya da na addini, wanda ya dace da canjawa karamar fakuwa zuwa babbar fakuwa.

To yanzu zai yiwu ka auna wannan matakin bisa sakamakaon abin da ya gabata, don ka fahimci cewar Mahdi wata hakika ce da wata al’umma ta rayu da ita, kuma jakadu da na’ibai suka yi bayanin ta tsawon shekara saba’in ta hanyar cudanyarsu da sauran mutane, kuma ba wanda ya shinshini wata alama daga gare su a wannan lokacin mai tsayi cewar suna wasa da kalmomi ne kawai, ko ‘yan dabarbaru ne da nakalto wa mutane karya. Shin za ka iya surantawa - dan Allah - da cewar wata karya za ta iya rayuwar har shekara saba’in har mutum hudu majeranta su rike ta kuma dukkansu sun rayu a kanta, su tabbata a kan tushenta, suna cudanya da mtuane a matsayin abin da za su rayu da shi a kawukansu su rika ganinsa a idanuwasu, ba tare da wani abu ya shige su na kokwanto ba, har ma ya zamana akwai wata kebantacciyar alaka tsakanin wadannan mutum hudun ta yin imani da wannan kadiyyas da suke da’awar cewa suna tare da ita kuma suna rayuwa dai ta?!

Hakika tun da ana cewa; Igiyar karya gajeriya ce, kuma zance na gaskiya na tabbatar da cewa ba zai taba yiyuwa a aikace a lissafin na hankali karya ta rayu da irin wannan yanayin da kuma tsahon wannan lokacin, ba tare da wadannan alakokin ta hanyar karbar sako da bayarwa sannan ta samar da amincewa ga dukkan wadanda ke kewaye da ita.

Haka nan za mu ga cewar zahirin karamar fakuwa zai yiwu mu yi la’akari da ita a matsayinta na ilimi da aka sani kuma mai yiyuwa a aikice bisa gwaji don tabbatar da cewa aba ce mai afkuwa, don ganin an sallamawa Imami jagora (a.s) , ta hanyar haihuwarsa da rayuwarsa da fakuwarsa, ¹⁰⁷ da kuma gamammiyar sanarwa da shelar da ya yi game da babbar fakuwa wacce ya buya, ya tabbatar da ita ta fuskar rashin fitowa fili ya bayana kansa ga kowa ^{108,, 109}.

¹⁰⁵ Yana yin nuni zuwa wakilan nan hudu da aka ambata,

¹⁰⁶ Wannan shi ake kira da (makomar addini) kuma a nan zamu lura da siffofin da Imam yake ganin sun zama dole mar’ja’i ya siffanta da su.

¹⁰⁷ Hakika hanyar da Imam Mahdi (a.s) yake ganawa da cibiyoyinsa na ‘yan’shi’a ta hanyar matamkansu wakilansa ko ta wasu hanyiyin na daban, abu ne tabbatacce a tarihi wanda ke da samuwa ta yadda ba hanyar da za a iya musanta shi kamar yadda lamarin yake dangane da wakilci, ballantana kuma akwai wasu dalilai na daban masu yawa da suka jingina da labaran wadanda gasgata su ya wajaba, sannan hakika manufar hadisan nan masu yawa da suka zo, kamar hadisin da yake cewa “Duk wanda ya mutu be san imamamin zamaninsa ba hakika ya yi mutuwar jahiliyya” da makamancin haka. Hakika dukkanin wadannan baki dayansu, - wanda yake lamari ne da mafi yawan bangarorin musulmai suka tafi a kansa- yanke yana rusa dukkanin wani abu da masu kawo shakku suke tayarwa kan samuwar Imam da ci gaban rayuwarsa mai almaka madaukakiya , ka koma alkaibatul sugura na Sayyid Muhammad Sadar, shafi na 566.

¹⁰⁸ Bayani mai tsarki ya zo daga jagora mai tsayuwa Mahdi (a.s) kan rashin yiyuwar ganinsa a sarari (wato bisa yanayin na bayyana ta yadda kowa zai gan shi ya ce ga shi nan), kuma wannan mahallin ittifakin dukkanin malaman imamiyya ne. Ka koma inda ka tattauna

Fasali na uku:

Kimar Akida Ga Sanin Mahdi A Makarantar Alulbait (a.s)

Akidoji duk daya ne shin sun kasance na kasa ne wadanda dan'adam ya fare su, ko na sama wadanda faruwarsu ke komawa ga Allah Madaukaki, ba makawa suna da alaka da dalili na mutuntaka, idan sun kasance na kasa to suna faruwa ne daga yanayin dan'adam kuma an fassarasu ne da tsinkayensa da kwadayinsa zuwa ga saduwa da mafificiyar rayuwa, in ko sun kasance na sama to suna samar da jin kan Allah (SWT) ga mutum da sonsa gare shi da kwadayinsa bisa sadar da shi zuwa ga farfajiyar arziki, kuma wannan na daga cikin abin da mumini ke yinsa take a cikin asalin akidar Musulunci, duk daya ne wanann manufar ta bayyana ga mutum a warware ne ko kuma warwarata ta wanzu a dunkule a boye a cikin gaibu. (a gare shi).

Shi mutum wani lokacin yana mu'amala tare da akidoji ne a hankalce ta fuskancin dalilai da hujjoji, wani lokacin kuma (yana mu'amala da akida) da jiki ta fuskancin manufofi da amfanunnukan da yake samu daga wadannan akidojin a rayuwarsa ta yau da gobe. Kuma duk yadda wadannan akidojin suka kasance bayyanannu masu karfafa ta fuskancin dalilai da hujjoji, to murdiyar da ke cikinsu da boyuwarsu ta fuskancin mutumtaka na sa ta zama lamarin da ake kokwanto a kansa, ko dai - a takaice - su zamo marasa muhimmanci wadanda ba su da tasiri a zuci.

Sannan ita akidar Musulunci a matsayin ta na akidar sama ba zai yiwu gare mu mu bayyana manufofinta ga mutum a warware ba, domin warwararren bayani zai kai mu zuwa komawa ga bangare jikin dan'adam wannan kuma ya saba da lamarin da yake shi ne ginshiki kuma tushe na asali a akida wanda yake wakiltar bangaren hankali a sarari, (wato bangare hankali shi ne asasi a cikin akida) da dogaro ta bangaren ruhi a mutuntakar mutum, don haka a dabi'ance za mu isu da wannan akida da bayanin mataki mafi kusa a takaice ga bukatun mutum.

Misalin fadin Allah (Ba mu aiko ka ba face jin kai ga talikai). ¹¹⁰

Sai dai ita a wannan lokacin tana kwadaitar da mutum mumini da fuskantar da shi zuwa ga hankaltuwa da tuntuntuni wanda ke bada sakamako zuwa yin amfani da hikimomi wadanda ake kyautata tsammanin cin musu da bukatun dan'adam na fili wadanda ake zato a mabanbantar fuskoki na akida da na shari'a daga Musulunci.

Hakika mun karanci mas'alar Mahdi (a.s) ta fuskancin dalili da hujja, (a.s) kuma ya bayyana cewar fahimtar makarantar Ahlulbait game da mas'alar Mahdi (a.s), in ka kwatanta ta zuwa fahimtar makarantar mazhabobi hudu ta fuskancin dalili da hujja, za ka ga makarantar Ahlulbaiti (a.s) sun fahimci wannan mas'alar a aikace a cikin mafi kammala sura da cika.

wannan matsalar a gaiba babba, na Sayyid Muhamma Sadar shafi na 639. Da abn da ke bayanta.

¹⁰⁹ Bahsun haular Imam Mahdi (a.s) shafi na 108- 111, wanda Dakta Abduljabbar Sharara ya yi wa tahkika da ta'aliki.

¹¹⁰ Surar Nabiya, aya ta: 107.

Kuma cikarta ta fuskancin akida da dalili yana hukunta kuma yana kai mu zuwa ga kuduri da cikarta a cikin abin da ya gabace shi na hidimtawa da tamakawa ga dan'adam, sannan mararrabar da ke kai da yawan mutane su rika yin kokwanto suna motsa shubuhohi dangane da fahimtar Mahdi (a.s) a wajen Ahlulbait (a.s), suna nuna cewa wadannan mutanen ba sa yin duba ta fuskacin fagen kafa dalili da hujja, gwargwadon yadda suke yin duba ta fuskancin mutuntaka wanda hakan kan sa su yin tambayoyi:

Wane amfani ake samu ta hanyar yin kuduri da fahimtar Mahdin da ya siffantu da ma'anonin fakuwa ba irin fakuwar da aka saba ba, ga shekaru masu yawa, ga imamanci sabo? A lokacin da ba sa saduwa da gamsasshen jawabi, sai bangaren mutuntakar wannan fahimtar ya wanzu yana kewaye da shakka da rudewa, wanda jahilci zai rika tura su zuwa gare su, kuma gazawae masu wannan fahimtar ga barin iya suranta lamarin kamar yadda yake na sa masu ita su rika tuhumar cewa an wuce iyaka kuma karya ake, sai su musanya ta da wata fahimtar wacce ta sha bamban da wannan mahangar, wacce wofinta daga wadannan shubuhohin da tambayoyin, wanda ba ya bukatar kawo wani boyayyen lamari mai girman gaske, ba tare da sun gane cewa wannan aikin nasu da suka yi - na cire abin da ba su sani ba daga fahimtar mahdawiyyanci - ya sa sun ciratu daga kamala zuwa tawaya, kuma hakika wannan bujeriwar ta su daga wannan bangaren na mahangar fakuwa kawai bujerew ga wani ginshiki mai girma ga mafahimtar Mahdi (a.s) a Musulunci ne, balle ma lalle hakan ya saba da mahangar hankali wanda shi ne yake yin hukunci a babin akida da kudiri kan mika wuya ga dalili da hujja duk inda suka fuskanta, ba a canja su a juya su ta fuskancin son rai da soye-soyen zuciya da bukatar dan'adam ba.

Da ace za su yi tunani, kan mahanga da fahimtar Ahlulbait (a.s) kan Mahdawiyyanci (a.s), da sun samu fahimta mafi cika a kan haka fiye da fahimtar makarantar khalifofi ta bangaren mutuntaka, hakika Sayyid Shahid Muhammad Bakid Sadar ya yi bayanin wannan nahiyar bayani mai kaye a inda ya rubuta yana cewa:¹¹¹

“Za mu dauki tambaya ta biyu, yana cewa: Don me duk wannan kwadayin na musamman daga Allah Madaukaki a kan wannan dan'adam din, ya zamana an kautar da dokoki ne dabi'a ta hanyar tsawaita rayuwarsa? Kuma don me ba za a bar jagorancin ranar alkawarin ga wani mutum a nan gaba ba da zamani yake jiransa, sai abubuwan mamakin ranar alkawari su nuna a hannunsa sai ya fito a lokacin ya aiwatar da aikinsa wanda ake jira sa ya gabatar.

Da wata kalmar za mu iya cewa: Mecece fa'idar wannan doguwar fakuwa kuma meye manufarta?

Da yawan mutane suna yin wannan tambayar alhali ba sa bukatar sauraren boyayyiyar amsa, (amsa ta ta gaibu) to mu mun yi imani da cewar Imamai sha biyu gunge ne guda na musamman¹¹² ba zai yiwu a mayarwa

¹¹¹ Bahsun haular Imam Mahdi (a.s) shafi na 83 - 89, wanda Dakta Abduljabbar Sharara ya yi wa tahkika da ta'aliki.

¹¹² Yana yin nuni zuwa ga Akidar imamiyya masu bin Imamai sha biyu wanda suka dogara da dalilai na hanakali da wadanda aka cirato musammam ma Hadisin nauyaya biyu wanda ya zo mutawatiri: “ni mai bar muku nauyaya biyu ne a baya na ba za ku taba bata ba matukar kun yi riko da su littafin Allah Ta'ala da turaka ta Ahlin gida na”. Ka kuma ka

ko wane daya daga cikinsu ba, sai dai wadannan masu tambayar suna neman bayanai masu yawa ga wannan matakin ta hanya hakikoki bayyanannu ga wannan aiki na kawo babban canji, da abubuwan da ake bukata da za su sa fahimci ma'anar wannan rana ta alkawari.

A kan wannan tushen ne muka yanke duba na wani dan lokaci a kan kebance-kebancen da muka yi imani da cewa sun cika a cikin halayya da dabi'un wadannan shugabanni ma'asumai,¹¹³ sai kuma mu jecho tambaya mai zuwa:

Mu dangane da aikin canji mai faruwa game da ranar alkawari, gwargwadon yadda aka fahimce shi bisa ga sunnar rayuwa da gogayyar ta, shin zai yiwi mu kalli wannan doguwar rayuwar ga jagoran da aka ajiye mata a matsayin wani dalili daga dalilan cin nasararta, kuma wannan zai sa shi ya gubatar da wannan aikin ya kuma jagorance shi da daraja mafi girma?

Zamu amsa muku da cewa e, haka ne, wannan kuma saboda wasu dalilai da dama daga ciki akwai wannan maganar mai zuwa cewa: hakika yinkurin kawo babba gyara yana bukata yanayi na ruhi makadaici ga jagoran da zai ja ragamar yin sa, ya zama yana cike da (hamasa ko) himma da kulawa ... da daukaka da kuma ganin rashin girman babban aikin da ya sa a gaba wanda aka shirya shi da ya aiwatar da shi da kuma canja tsarin rayuwa a zamanance zuwa wata sabuwar wayewa.

Gwargwadon yadda zuciyar mai kawo canji take ciki da ganin raunin wannan wayewar da yake yaka da kuma jin cewa a sarari ita ba komai ba ce face dan dugo a kan dogon layin zanen ci gaban dan'adam, zai wayi gari mafi jin karfin gwaiwa ta bangaren ruhinsa¹¹⁴ kan fuskantar wannan wayewar ko hukumar da kuma dakewa kyam a gabanta da ci gaba da kokarin tunbuke ta.

duba Sahihu Muslim j 4 shafi na 1873, kuma ka duba Sawa'ikul muhrika na Ibni Hajar Askalani: 89 ya ce: sannan ka sani cewa wannan hadisi na yin riko yana da hanyoyi masu yawa, kuma ya zo daga sahabi ishirin da wani abu.

Haka ma fadin sa Manzo (saw) mai tsira da amincin Allah Ta'ala "ba za su taba rabuwa ba sai sun iske ni a tabki, har inda Manzoni Allah (s.a.w) yake cewa: "halifofi a baya na guda goma sha biyu ne dukkanin su daga kuraishu su ka fito". Kuma dukkanin wadannan suna yin nuni kan tabbatar da wannan ma'anar.

¹¹³ Manzoni Allah (s.a.w) mafi girma Annabawa ya yi magana a waje da yawa kan abin da ya kebance su da rawar da suka taka, da ayyukansu da nauyyaye nauyayeynsu ya kuma ce su ne masu kula da shari'a kuma su ne jirgin tsira, kuma su ne amincin mutane kuma masu kare su daga bata kamar yadda nuni ya tabbata kan hakan a cikin hadisin sakalaini da hadisin ba zasu taba rabuwa ba kuma dukkanin su suna tabbatar da ismar su (Ahlulbaiti (a.s)), don ba yadda hankali zai karbi cewa su zama sune masu kare daga bata kuma ba zasu taba rabuwa da kur'ani da yake ma'asumi ba, alhali su ba ma'asumai ba ne!! Ka koma Usulul amma lillfikihul mukaran, na Allama Muhammand Taki Hakim, bahasin hujjancin sunna shafi na 169 da bayansa.

¹¹⁴ Wannan jagora na tsawon Tarihi ya zama wanda aka kintsa shi a ruhi kuma an tanade shi dukkanin tanadi, wanda ya dace da ayyukan da zai gabatar, lamari ne da aka gama bincike a kan sa. Da zamu koma zuwa kur'an mai girma da zamu same shi yana magana kan wannan mas'alar a cikin tarihin annabawa a sarari musamman ma kan abin da ya shafi Annabi Nuhu (a.s), kuma lalle wannan lamarin ne da ke jan hakali, wata kila saboda kamanceceniya da tarayyar da ke tsakanin su kan rawa da ayyukan da aka dora musu kamar yadda shahid sadar ya fadakar zuwa ga hakan.

Ka duda Ma'al Anbiya'i na Afif Abdulfattah Dabara.

Abu ne a sarari kan cewa lalle gwargwado da ake bukata na jin nauyi na musamman ga wannan aikin, lalle ne ya zama ya dace da girman shi kansa kawo cnaji da ma kuma abin da ake so a ga karshensa na wayewa da samuwa, kuma dun likacin da fito-na-fito don kawar da wani abu ya zama mafi girma kuma ya zama na wayewa ce mafi kafuwa da ta kai kololowa a mbanbantan matakan rayuwa, to hakika aikin na bukatar zage dantse mafi girma fiye da yadda ake jin nauyin aikin.

A yayain da sakon ranar da aka yi alkawari ta zama ta kawo canji a dukkanin duniyar da ta cika da zalunci da danniya ce, to a dabi'ance dole ne wannan sakon ya nemo mafi girman mutum wanda ke da cikakken sani da jin cewa aikin da ke gabansa ya fi girman wannan duniyar baki dayanta, sabanin mutumin da a waccen duniyar aka haife shi ba wadanda suka rayu a cikin inuwar wancan ci gaban da ake nufin canja shi da wani sabon ci gaban adalci da gaskiya, domin wanda ya rayu a inuwar cigaba mai bunkasa, da duniya ta cika da darajarta da tunaninta, to jin kwarjini - zamaninsa - zai rayu a zuciyarsa, domin shi an haife shi a lokacin da wannan wayewar yake cin gashinta, kuma ya taso tun yana dan karami a lokacin da hukumar take kan ganiyarta, ya bude idandunansa a cikinta be san wani abu ba sai fuskokin ta mabanbanta.

Sabanin wancan, a ce ga wani mutum, wanda shi mutum ne da ya ke cikin tarihi tsundum ya rayu a duniya tun kafin duniya ta shedi wannan ci gaban na haske, kuma ya ga babban ci gaba yana jagorantar duniya daya bayan daya, sannan suka raunana kuma suka rushe,¹¹⁵ ya ga wannan da idanunsa ba karantawa ya yi a littattafan tarihi ba.

Sannan ya ga ci gaban da yake da iko gare shi da ya kasance aji na karshe daga kissar mutum kafin ranar alkawari, ya ga babbar bishiya tun tana matsayin karamin iri da ba shi da alamar bayyana.

Sannan ya ganta ta dauki matsayi a cikin mutane tana yin yado tana neman dama don ta girma ta bayyana.

Sannan ya rayu da ita wato ya yi zamani daya da ita a lokacin da ta fara habbaka tana bunkasa wani lokacin tawaya ta same ta wani lokacin kuma ci gaba da dacewa su abotakance ta.

Sannan ya same ta tana bunkasa tana mamaya a hankali a bisa yanayin duniya baki daya, to ta wannan fuskar dan'adam din da ya rayu a dukkan wadannan matakan da kaifin hankali da fadaka cikakku yana duba zuwa ga wannan tazgaron - wanda yake so ya yi fada da shi - daga wancan dogon tarihi mai tsayi wanda ya rayu shi da jikinsa ba ta cukkunan litattafan tarihi kawai ba, yana duba zuwa gare shi ba da 'yar karamar sura ba, ba kuma

¹¹⁵ Kuma zan iya yi wuwa mu kusanto da wannan ma'anar da abin da muka rayu da shi kuma muka gan shi na faffadar gamammiyar tarayyar rashawa da daukakarta har sai da ta zama ita ce babbar daula ta biyu a duniya da suka yi rabe-beniyar iko da tasirin karfin ci gaba da mamaya a siyasa su da America kuma tare su ka hau sararin samaniya, sannan sai muka ga rushewar gamayyar kasar rasha, ta yi kaca-kaca ta daidaice cikin gaggawa a irin wannan dan lokaci, dan kankani, hakika wane irin tasiri ne mai girma wannan lamarin ke da shi? Ya tsananin yadda wannan lamari ke cike da darasin? Ya tsananani yadda manuniya mai zurfi ke cike da wannan hadisa?

kamar yadda (John Jack Roso)¹¹⁶ yake duba zuwa mulkin mallaka a Faransa ba, hakika labari ya zo daga gare shi cewa; ya kasance yana jin tsoro da zarar ya suranta kasantuwar Faransa ba tare da samuwar Sarki ba, tare da kasantuwar daga manyan masu tunani da hikima kuma yana daga cikin masu yin kira ta fuskancin ci gaban siyasa mai ci a wannan lokacin, domin shi wannan (Rosen) ya rayu ne a inuwar mulkin mallaka, ya sheki iskar ta tsahon rayuwarsa, amma ka ga Mutumin da ya shiga cikin tarihi to yana da kwarjinin tarihi, da karfin tarihi da kyakkyawan sani kan cewa abin da ke kewawye da shi na daga kasantuwa da ci gaba wani abu ne da aka haife shi a wani yini daga kwanakin Tarihi, wasu dalilai suka faru gare shi sai aka samar da shi kuma wasu dalilan za su faru sai ya gushe, kuma ba abin da zai wanzu daga gare shi dindindin kai ka ce a jiya ko a shekaran jiya wani abu be faru ba, kuma lallai kwanakin da tarihi ke bawa samuwar wayewa da ci gaba, duk yadda suka yi tsayi ba wasu abubuwa ba ne face ‘yan kwanaki gajeru a cikin doguwar rayuwar Tarihi.

Shin ka karanta Surar Kahfi?

Kuma shin ka ranta game da wadannan samarin da suka yi imani da Ubangijinsu ya kara musu shirya¹¹⁷ ? Suka fuskanci wani mugun gwamna me bautar gunki, mara tausayi, baya kaikawo cikin tsige dukkan wani tsiro daga ire-iren nau’o’in tsiron bishiyar tauhidi, ko kadan baya daga kafa idan mutum ya bar shirka, wannan ya sa rayuwa ta yi musu kunci, kuma debe tsammani ya kutsa cikin kofofin zukatansu, har ya toshe tagogin fata da buri a gaban idanuwansu, sannan suka fake a kogo suna neman warwarar matsalarsu daga Allah bayan da suka gaza samarwa kansu warwara da mafita, kuma lamarin ya yi musu nauyi a zuciya a ce barna ita ce ke yin mulki, tana zalunci, kuma ga shi ta fi karfin gaskiya, sannan duk wani sauti da ya yinkuro yana kishiyantarta ba ta barin sa har sai ta ga bayansa.

Shin ka san abin da Allah Madaukaki ya yi da su?

Hakika ya sa su bacci na shekara dari uku da tara¹¹⁸ a wannan kogon, sannan ya tashe su daga baccinsu ya dawo da su fagen dagar rayuwa, bayan tuni wancan tsarin da suke jin tsoro wanda ya rinjaye su da karfinsa da zaluncinsa ya riga ya fadi, ya wayi gari a cikin kundin Tarihi ba ya iya tsoratar da kowa baya iya motsa abin da ke ajiye, duk wannan don wadannan samarin su ga mutuwar wannan bataccen mutumin wanda fadin ikonsa da karfinsa da kuma zartarwarsa ta girmama gare su, kuma su ga karshen lamarinsa da idanuwansu kuma suga yadda bata ya kwashi kaskanci a lokacin da suke raye.

¹¹⁶ Ganjack roso (1712-1778) marubutu na malamain falsafa na faransa wasu daga cikin masu warwara suna ganin shi ne ya fi kowa tasiri a adabin faransa na wannan zamanin da falsafar zamani kuma hakika rubuce rubucensa sun share hanya kan juyin juya halin faransa kuma mafi shaharan litattafansa suna magana kan tsarin zamantakewa. Ka koma littafin mausu’atul maurid, na Munir al-ba’alabaki, j 8 shafi na 169.

¹¹⁷ Yana yin nuni kan wannan ayar ta kau’ani mai girma {Hakika su wani gungu ne daga samari da suka yi imani da ubangijin su sai muka kare su da shiriya} Surar Kahfi aya ta 13 kuma ka duba tafsirin ta a cikin Kashshaf na Zamakhshari j 2 shafi na 706. Bugun darul kitabul Arabi- bairut.

¹¹⁸ Yana nuni zuwa ayar: {sun zauna a cikin koginsu shekara dari uku kuma suka kara tara a kai} surar Kahfi aya ta 25.

Idan har wannan ganayya mabayyaniya ya tabbata ga ashabul kahfi a sarari, tare da dukkanin abin da take dauke da shi na girma da buyawa masu matukar kima ta hanyar wannan tilon abin da ya faru, wanda ya tsawaita rayuwarsu har shekara dari uku, hakika wannan shi ne ainihin abin da zai faru da jagora sha sauraro Imam Mahdi (a.s) ta hanyar rayuwarsa mai tsawo, da zata ba shi damar ya ga gagarau alhali a lokacin yana dan'karami kuma ya shedi bishiya kangaran alhali a lokacin tana kwarar iri wadda ake shukawa, sannan kuma ya ga zamanoni tun suna lokacin asubarsu ta fari ¹¹⁹ (tun farkon faruwar su), kara kan haka cewa, lalle ilimin gwajin wanda ya yi wa tafiyar wannan wayewa rakiya, kuma ya rako ci gabanta na nan gaba, ya kuma fuskance ta kai tsaye domin motsota da ci gabantar da ita, lalle yana da tasiri babba wajen kintsa tunani da zurfafa kwarewa a jagoranci domin yinkuri a ranar da aka yi alkawari, domin - wadannan gogayyar zasu sa wanda aka tanada ya samu kansa a gaban gogayyar mutane da dama da dukkanin abin da ke cikinta na bangaren rauni da karfi, da ma nau'o'in kuskure da daidai, kuma zata sa wannan mutumin ya sami iko mafi girma wajen kimanta zahirin marayar dan'adam ya kuma dorata kan wayewa cikakkiya bisa sababinta, da ma dukkanin abin da ya cakuda da ita na Tarihi.

Sannan wannan aikin na kawo canji wanda aka tanadi jagora don ya tsaya da shi ya tsaya ne kan asasin sako ayyananne wanda shi ne sakon musulunci, kuma abu ne na dabi'a cewa tsayuwa da wannan aikin a irin wannan yanayi zai zama yana bukaci jagora na daban, wanda ya rayu a kusa da masdarin musulunci na farko, wanda an riga an gina mutumtakarsa wato (shakhsiyyarsa) cikakkiyar ginawa, da yanayi na daban wanda ya nisanta daga tasirin wayewar zamanin da aka hukuntawa kawo karshensa wanda shi ne zamanin da aka yi alakawarin idan Imam (a.s) ya zo zai yake shi. (Ma'ana be tasirantu da wayewar zamanin da aka umarce shi ya yake ba).

Sabanin wancenenka, mutumin da aka haifa kuma ya tashi a zanin goyon wannan zamanin kuma ya zama a nan tunaninsa da shu'irinsa suka bude, hakika wannan bisa mafi rinjaye ba zai iya kubuta daga kura-kuran wannan zamanin da ma abin da zamanin yake damfare da shi ba, ko da kuwa ya jagorancin motsin kawo canja yana mai kisiyantarsa. ..

Domin a tabbatar da rashin tasirantuwar jagoran da aka tanada da wayewar da aka dora masa aikin canja ta, ya zama ba makawa ga mutumtakarsa ta zama an gina ta cikakken gini a lokacin wayewar zamanin da ya gabata wacce ta fi kusa da ginuwa kan gamammiyar kauna, ta bangare tushe kuma ta zama ta fi kusa da wayewar da aka umarci wanda aka yi alkawari zuwansa ya canja ta" . ¹²⁰

¹¹⁹ Dukkanin wannan yana da alaka da tarbiyantar da shi da kintsa shi kintsawa ta musamman, da ma abin da yake cikin haka na mallakarsa ga mahanga gamammiya mai zurfi, ballantana kuma ka duba irin yadda da kansa ya ga raunin wadannan masu kambama kansu wadanda suka cika duniya da kurauruwa da iface- iface, suna bautar da mutane. Wannan abin da ya gani zai dada ba shi cancantar sosai da sosai, ya iya yin aikinsa da aka halicce shi don shi, ma'ana na cika duniya da adalci kamar yadda ta cika da zalunci da danniya, wannan idan aka runtse ido daga cancantar sa ta zati da kulawar ubangiji ta musamman.

¹²⁰ Kuma be kamata wani ya kawo ishkali da cewa Annabi Muhammadu (s.a.w) tare da cewa sakon sa zuwa ga duniya ne kuma aikinsa na kawo canji babban aiki ne sai dai shi ga

Sannan mai girman daraja ya kara jefo wata tambaya wacce ke da alaka da bangaren mutumtaka daga akidar mahdawiiyanci, saboda me wannan jagora na duniya be taba bayyana ba tsawon wannan lokacin? Kuma idan har ya kintsa kansa don yin aikin jama'a, me ya hana shi ya bayyana a fagen fama a tsawon lokacin da ya yi karamar fakuwa ko kuma a karshe-karshenta a maimaikon ya mayar da ita babbar fakuwa, a lokacin da yanayin da sharuɗɗan zamantakewa suka fi sauki, kuma a lokacin alakarsa da mutane ta hanyar gungun mutane a gajeriyar fakuwarsa zata ba shi dama ya tsara mabiyansa ya fara aikinsa farawa mai karfi, kuma hukumar lokacinsa ba ta kasance tana da karfin da ya kai girman karfin ikon da mutumtaka ta kai zuwa gare shi bayan wancen lokacin ta hanyar ci gaban ilimi da na masana'anta ba? ¹²¹

Amsa: hakika dukkanin wani aikin kawo canji cikin al'umma lamarin sa na damfare da wasu sharuɗɗa da wasu yanayoyi na waje da ba zai iya yiyuwa canjin ya kai ga hadafinsa ko ya sami mazauni ba sai in har wadannan shardan da yanayoyin sun cika.

Kuma wannan aiki na kawo canji wanda sama zata tsarge shi a bayan kasa ya fifitu da cewa ba ya da wata alaka da yanayin ¹²² lokacin kawo

shi ya rayu a cikin zagayen wayewar jahiliyya kuma be tasirantu da ita ba, haka ma annabawa magabata ta wace fuska za a kalli wannan lamarin?

Amsa: hakika Annabi Muhammadu (s.a.w) a aikace ya kasance cikin yanayi na kadaici kaco-kaf daga wayewar jahiliyya, kuma lalle kamar yadda a ya zo a tarihinsa an soyar da shi kebewa da kadaita, kuma ya kasance yana tafiya kogon hira yana yin bauta a cikinsa haka ma annabawa sun kasance suna nisantar abin da al'ummar su suke kai kuma sun kacance suna nisantarsu kuma zuwa ga haka ne wannan ayar ta yi nuni, {kuma yayin da ya nisan su, su tare da abin da suke bautawa ba Allah ba sai muka ba shi ishak}. Maryam aya ta 49.

B- hakika Annabin da aka aiko wahayi ake yi masa, kuma kai tsaye ana karfafashi daga sama kuma ana isar masa da ayyukan da matakan da zai dauka daya bayan daya, amma imamami (a.s) ba a yi masa wahayi kamar yadda akidar imamaiyya take, kuma ba a isar masa da umarni daga sama, na'am ana daidaita masa tafiyarsu da kiyayewar ubangiji, don haka yana da bukarar kulawa ta musamman. A lokaci guda kuma a daidai lokacin da ya kasance ya kusanci kuma ya sadu da wayewar musulunci, zai zama ana karfafafarsa daga iyayensa ta hanyar tushe da masaniya da ilimi, zai zama yana da tsinkaye kan gogayya dan'adam da wayewarsa a wajen ci gabanta da abubuwan da suka samar da ita da karfinta, haka ma tuntubenta da dalilan rauninta da rushewarta sai ya sami kwarewa da iko da kewayewa ga al'amura ba ki daya, wannan tare da kudurcewa da karfin ikon Imam na ilimin zati wanda Allah Ta'ala ya ba shi da kuma kasancewar sa wanda ake nusrarwa daga sama.

¹²¹ Bahasi kan Imam Mahdi (a.s) na Shahid Bakir Muhammad Sadr (r.a) shafi 89, a hamishi, tahkiki da ta'alifin, Dakta Abduljabbar Sharara, bugun markazin Gadir liddirasatul Islamiyya.

¹²² Duk da Mihmmancin da Shahid Sadr ya bawa wannan lamarin a nan, da kuma fagen nunar ta ko kuma nunar da ita a wajen cin nasarar juyin juya hali- wannan fahimta ce mai zurfin gaske, a cikin tasirin kan tsarin zamantakewa da na kashin kai sai dai shahid ya bujuro da sabuwar mahanga a cikin fahimtar nazariyyar motsin kawo canjin da sama ta yi magana a kansa, ta hanyar manzancin sama, shi wannan lamarin ta bangaren manzanci yana danfare da doka ta musammman amma ta bangaren zartarwa yana ta dogare da yanayin da duniya take ciki kuma tana da alaka da wannan yanayin a matakin lokaci da nasara, kuma abin da nake nufi da yanayin da ake ciki shi ne: yanayi na siyasa da yanayin zamantakewa da rayuwar al'umma da yanayin daulolin zamanin da kuma iyakacin ikon mutane a abin da suke da nagarta a kai da tanadinsu na ruhi.

canjin, domin ayyukan da kokarin kawa canji ya doru a kansu ta bangare sa na isar da sako, domin sakon da kawo canji da aka daro masa sako ne na ubangij, kuma sama ce ta samar da shi, ba yanayin da ake ciki ne ya samar da shi ba, amma ta banagren zartarwa sakon ya dogara da yanayin da ake ciki kuma nasararsa da lokacin zartar da shi ya dogara bisa gwamata da lokacin wannan yanayin. Saboda haka ne ma, sama ta saurari wucewar karni biyar na jiahiliyya har lokacin da ta saukar da sakonta na karshe a hannun Annabi Muhammadu (s.a.w) domin alakar da ke tsakanin yanayin don zartar da abin da ya kamata a jinkirta shi duk da tsananin bukatuwar duniya zuwa gare ta tun lokaci da dama da ya shude kafin wannan lokacin.

Kuma yanayi na da tasiri ta bangaren zarta da aikin kawo gyara, daga ciki akwai abin da yake shimfida gamemmen yanayin da ya dace domin samun canjin da ake buri, daga ciki kuma akwai abin da yake fayyace abubuwan da wannan motsi ke bukata ta hanayar bin lamarin loko loko.

Dangane da juyin juya halin da Linin ya jagoranta a kasar rasha - bisa misali - har ya kai ga nasara, motshin na sa ya kasance yana damfare da sababi na daga tsayuwar motsin kawo canji na farko a duniya da raunanar sarautar kaisaranci (tsarin masarauta), wannan na daga cikin abin da zai temaka wajen kawo canji na juyin juya hali, kuma matsin ya kasance yana danfare da wani sababai na biyu na gefe iyakantance, na daga kasancewar Linin cikin koshin lafiya a cikin tafiyar sa da ya yi da ya samu ya kutsa cikin kasar Rasha ya jagoranci jujin juya hali, domin da wani abu ya faru da shi da zai hana shi shiga rasha da akwai yiyuwar jiyun ya rasa karfinsa saboda wannan abin sai ya zama ya kasa bayyana a sarira cikin sauri.

Kuma hakika haka sunnar Allah Ta'ala ta gudana wancce ba ta canjawa a wajen motsin kawo canjin da yake daga ubangiji, wanda yake iyakantacce ta bangaren zartarwa daidai da yanayin da ake ciki wanda hakan ke samar da gammamen yanayin da ya dace domin tabbatar da wannan aikin, wannan ne ma ya sa musulunci be zo ba sai bayan wani lokaci na rashin manzanni da tazara mai daci da ta dore tsawon karnoni.

Duk da ikon da Allah Ta'ala yake da shi kan karanta wahalhalu wajen isar da sakon ubangijintaka, da iya halittar yanayin da ya dace bisa mu'ujiza, sai dai be so ya yi amfani da wannan yanayin ba, domin ita jarabawa da da musiba da wahalar da mutum ke sha kan hanyarsu ne mutum yake samun kamala, ta wannan nahiyar hakan ya hukunta motsin kawo canjin ubangiji shi ma ya zama bisa dabi'a, kuma wannan ba zai hana Allah Ta'ala ya sa hannu - a wani lokaci ba - kan abin da ya shafi fayyace wasu lamura da yanayi bai zama ya dace da su ba, kadai dai wani lokaci a kan bukaci, yin motsi daidai da yanayin da ya dace ne, daga nan ne ake samun temako da mika hannun ubangiji a boye wanda Allah Ta'ala yake yi wa waliyyansa a lokacin da suke cikin kunci sai ya kare manzanci da shi, sai ga wutar Namarudu ta wayi gari mai sanyi da aminci ga Annabi Ibrahim (a.s)¹²³ sai ga hannun mugun bayahuden da ya daga takobinsa a kan Annabi

¹²³ Yana mai yin nuni kan fadinsa madaukakin sarki: {sai suka ce ku kona shi ku kubutar da allolinku in har ku masu yin haka ne* sai muka ce ya ke wuta ki zama sanyi da da aminci ga ibrahim * kuma sun yi nifin yi masa kaidi sai muka mayar da su su ne hasararru}.

Muhammadu (s.a.w) ya shanye ya rasa ikon da yake da shi na motsa shi,¹²⁴ sai ga iska mai karfi ta daddage hemomin kafirai da msuhrikan da suka kewaye madina a ranar handak tana jefa tsoru cikin zukatansu,¹²⁵ sai dai gaba dayan wannan be wace fayyacewa da bada gudun mawa a lokacin da ake bukata ba bayan yanayin ya kasance ya dace da ayi kokarin kawo canji a dunkule da zai iya zama bisa yanayi na yau-da-gobe, daidai da yanayin da ake ciki.

Bisa wannan haskakawar zamu karanta matsayar Imam Mahdi (a.s), don mu ga cewa lalle motsin yin jujin juya hali da aka zabe shi don ya gabatar ta bangaren zartarwa -kamr dai ko wane motsi ne na kawo canji - yana da alaka ta bangaren zartarwa da yanayin da ake ciki wanda zai temaka wajen lamarin ya yi daidadi da aikin, daga nan ne ya zama a dabi'ance ya zama ya tsaya a kan haka.

Sanannen abu ne cewa Imam Mahdi (a.s) be riga ya kintsa kansa kan wani iyakantaccen lamarin na jama'a na musamman ba ko kuma wani aikin kawo sauyi a wani yanki ko wancen ba, domin sakon da aka tanade shi don ya isar ta bangaren ubangiji madaukaki sarki shi ne ya canja duniya canjawa na baki daya, kuma ya fitar da dan'adama daga dukkanin dan'adam daga duhun zalunci zuwa hasken adalci,¹²⁶ kuma wannan babbana aikin na kawo canji wajen gudanar sa shi be isar ace kawai akwai sako tare da jagora na gari ba, in ba haka ba da tuni sharadan yin hakan sun cika tun a zamanin annabta kanta (zamanin da Annabi Muhammadu (s.a.w) yake raye), lalle kadai lamarin na bukatar yanayin da duniya ta dace da hakan, da gamammen yanayin da zai temaka. Ta bangaren mutumtaka ana ganin yadda mutumin wayewa yake jin cewa narkewa dalili ne na asasi wajen halittar wannan yanayin da zai sa a karbi wannan sabon sakon na adalci, kuma wannan jin narkewar yana samuwa ne kuma yana kafuwa a jikin mutum ta hanyar gogayyar zamani kala-kala, wacce mutumin wayewa ya fito daga cikinta yana mai nauyaya da tufafin da aka gina yana mai riskar bukatarsa zuwa temako yana mai waiwayar fidirarsa zuwa gaibu ko zuwa abin da be sani ba.

Ta bangaren bukatun jiki kuma ta yiyu sharadin sabuwar rayuwar bukatun jiki su zama sun fi iko fiya da sharadin rayuwa a da, a lokaci irin lokacin fakuwa, wajen isar da sakon a matakin duniya baki dayanta, wannan kuwa saboda abin da zamanin ya tabbatar da shi na kusanto da nesa da iko mai mai kirman gaske kan kai-kawo tsakanin al'ummun duniya, da yalwatar hanyoyi da kayan aikin da hedkwata ke da bukatuwa zuwa gare su don gudanar da ayyukan wayar da kan mutanen duniya, da cigabantar da su kan asasin sabon manzanci (sako).

¹²⁴ Ka komawa ruwayar a cikin tafsirin Ibni Kasir 2: 33 kuma ka koma Biharul Anwar na Majlisi, 18, da 47 da 52 da 60, da 75, babin mu'ujizojin Annabi Muhammadu (s.a.w) .

¹²⁵ Tarihul Dabari 2: 244 abubuwan da suka faru a shekara ta biyar bayan hijira.

¹²⁶ Kamar yadda nassin hadisin Annabi Muhammadu (s.a.w) yake "da ace ba abin da ya rage wa duniya sai rana daya tal, sai Allah Ta'ala ya tsawaita wannan ranar har wani mutum ya zo daga yan'gida na ya cikita da adalci da daidato kamar yadda ta ciki da zalunci da danniya" ka koma Al-tajul jami'u lilusul j 5: 343 ya ce abu Dauda da Trimuzi sun rawaito shi.

Amma abin da aka yi nuni kan sa a cikin tambaya na karuwar karfin soji da makaminsu wanda jagora zai fuskanta a ranar da aka yi alkawari, duk lokacin da aka kara jinkirta bayyanarsa, wannan abu ne ingantacce, sai dai da me kara ci gaban karfin soji zai amfanar tare da faduwar ruhi da zukata warwas daga cikin jiki. Tare da zubewar ginin ruhin dan'adam din da ya mallaki wadannan makaman kasa-kasa makami ba shi da wani tasiri? Sau nawa ya faru a tarihi, sai kaga ginin ci gaba mai girma a zube sakamakon dan karamin kai hari na farko, saboda dama a zube yake kafin nan, kuma ya riga ya rasa kwarin guiwa kan samuwarsa da gamsuwa kan kasancewarsa, da samun nutsuwa kan hakikaninsa”¹²⁷. A nan ne abin da - Sayyid Shahid Sadar - ya fa'idantar ya kare, Allah Ta'ala ya tsarkake ruhinsa.

Kuma zamu iya yin bayanin abin da mutumtaka zata samu daga mahdawiyyanci a mahangar Ahlulbaiti (a.s) ta wani bangaren.

Sai mu ce:

Hakika kudurcewa da mahdawiyyanci (Imam Mahdi (a.s), wanda ya faku daga idanuwa duk da yana raye kuma yana yin tasiri wajen gudanar lamura, hakika al'ummar muminai tana cin ribar hakan, kuma Imam na dauke da dukkanin khususiyyar Imamanci na daga Isma da nassin Annabci da kamala ta ilimi da aiki, kuma yana daga cikin sha'aninsa yada wannan jawwin (wato yanayin da lamarin) na imamanci da Kanshinta na ma'anawiyya (na ma'ana wato mai tasiri a boye) da na ruhi madaukai, kuma mutum yana jin ya koshi da kyakkyawan shu'uri mai dadi saboda samuwar dorewar alaka tsakanin sama da kasa da ci gaban samun kulawar sama ga doron kasa, da canja haka zuwa ma'ana da ake dosana sosai da tafi tasiri a zuciya, bayan hakan ya kasance abu karbabbe a tushenta na akida, kuma za a tafiyar da hukumar tauhidi a fagen rayuwar zamantakewar mutane da siyasa, kuma zai sanya ta ta zama tana da tasirin da yake kusa da riskar dan'adam, la'akari da cewa lalle mahdin nan (a.s) da ya faku ba mutum ne game gari ba, lalle shi ne Imami na goma sha biyu wanda aka ayyana daga sama wanda ya hau kujerar imamanci har zuwa karshin tarihi, da gaske ne cewa mutane ba su saduwa da shi a sarari, sai dai akidantuwa da kasancewar sa hakika wacce ake riska, wacce riskar mu ta tawaya daga ganota, hakan na sa ruhi ya zama cikin yanayin jin alaka ta ruhi mai kyau da tafarkin imamamanci ma'asumi na ubangiji a matsayinsa na cewa shi cigaban hukumar tauhidi ne a doron kasa.

Kuma wannan alaka na bayyana sosai a lokacin fakakkiyar mahdawiyya ma'asuma wacce zata yi bayanin kanta bayani na siyasa a sarari, ta hanyar farkon fara gamemmen wakilci na musamman na (na wakilia hudu) a lokacin gajeriyar fakuwa. Da kuma fara gamemmen wakilci na musamman na fakihai a lokacin doguwar fakuwa a matsayunsu na jagorori na siyasa ta shari'a da al'uammar musulmai, ta yadda matsayin nan mai girma na imamanci zai wanzu, tamkar mai sa ido yana bibiyar gogayyar siyasa da ta

¹²⁷ Hakika mun ga a farkon shekaru na 90 abin da ya gaskata wannan mahangar da Shahid ya fitar da ita dogara da kwarewarsa mai zurfi da sanin mazaunar dan'adam hakika tarayyan kasashen guruguzu sun rushe rushewa mai sauri sosai da yanayin da ya bawa kowa mamaki, alhali kuma daya ce daga cikin manya-manyan zakaru biyu da suke da tasiri a cikin fadin duniya.

zamantakewa yana temaka musu, kuma tamkar wata mashaya da take temaka musu a shari'ance idan ya ga ta dace da musulunci. ..

Daga cikin tarin wadannan bayanan ma'anar kamala a cikin abin da Imam Mahdi (a.s) zai gabatar za ta bayyana a sarari, na daga abin da mutumtaka zata bayar, kuma abu ne da ya dace dari bisa dari da tsaftatacciyar mahangar mahdawiyyanci, domin hakika mahdawiyyanacin da yake ma'asumi wanda da ya faku mahdawiyyanci ne mai motsi mai tasiri mai amfani ga dan'adam, kuma ba ta wuce bada labarin abin da zai zo nan gaba ba. Kai ka ce mahdin Ahlulbaiti (a.s) ya dauki nauyin abin da aka dora masa ta hanyar motsa ainihin yadda dan'adam yake da kuma yin alaka mai kyau da shi.

Kuma wannan a kan kansa shi ne mafi kyau abin da za a iya bayyana ma'anar sauraro da shi domin sauraron yayewa ba shi ne yin shiru da nuna gazawa ba, kadai da shi ruhi ne mai amfani mai motsi zuwa tafarkin kawo canjin da ake bukata a mahdawiyyance.

Sakamakon Bincike

A karshen wannan zagayen, zamu iya rairayo abin da sakamakon wannan bahasin ke dauke da shi, da wadannan ‘yan kalmomi kamar haka:

Hakika addini shi ne mafi kamalar bayani kan hakikar dan’adam kuma musulunci ne bayani mafi cika kan hakikanin addini, kuma shi’anci shi ne bayani mafi kamala kan hakikanin musulunci, baya ga haka mahdawiyyancin Ahlulbaiti (a.s), shi ne mafi kamalar bayani kan asalin mahdawiyyanci, wanda dukkanin musulmai suka hadu kan akidantuwa da shi.

Hakika zinaren banbancin da ke tsakanin mahdawiyya a wajen Ahlulbaiti (a.s), da mahdawiyyancin mafi yawan malaman musulmai, yana komawa ne, zuwa mas’alar imamamnci, hakika dai shi Mahdi (a.s) a mahangar makarantar Ahlulbaiti (a.s) shi ne Imami na goma sha biyu, a yayin da a wajen makarantar sahabai mas’ala ce ta abin da zai faru nan gaba kawai.

A yayin da mas’alar Imam Mahdi (a.s) a wajen Ahlulbaiti (a.s) ta zama mas’alace ta Imami na goma sha biyu wanda al’umma ba su da wani Imam a bayansa, daga nan ne ya zama fahimtar mahdawiyya a wajensu ta siffatu da kebanke-kebanke guda uku, wadanda su ne haihuwar Imam Mahdi (a.s) a asirce a boye, kuma ya zama imami yana karami, da kuma fakuwarsa da ta lazimta masa rayuwa mai tsawon zamani kuma wadannan kebanke-kebanke guda uku sun tabbata ta hanyar tabbatar asalin imamanci Imamai sha biyu ma’asumai (a.s), wanda daga nan ne ya samo asali, ballantana ma mun riga mun jero muku dalilansa dalla-dalla, daya bayan daya tun a baya.

Hakika wadannan kebanke-kebancen guda uku ba a tabbatar da su ta hanyar dalilai na akida da hankali da na gamsuwa ba, kuma sam ba wani ishakali da yake lazimtarsu, na hankali ne ko na addini, ma’ana; (ba kawai sun kubuta daga ishkalin hankali ko na addini kawai ba ne), bisa hakika su ne ma ke fitar da ma’ana ta kamala wajen fahimtar mahdawiyyanci kuma su mayar da shi ya zama faminta mai kima ta akida mai kima ta mutuntaka madaukakiya wacce ke tattare da kyawawan halaye a matakin al’umma, wacce ta zama ta sami kamala kuma ta dace da abin da tushen addini ya doru a kai a cikin rayuwar dan’Adam.

Tsira da aminci su kara tabbata a bisa Manzon Allah Muhammad (s.a.w) tare da alayensa tsarkaka (a.s).

MAKOMAR BINCIKE

¹ Ka koma Ma'ujmu Ahadisil Mahdi j 1 ahadsi na biyii (s.a.w).

² Musnadi Imam Ahmad 1: 83 da ibni Abi shaiba 8: 678, Kitabi 40 babi 2 H 190. Da Ibni Majah da Na'imu dan Hammad a cikiin littafin Al-fitan daga Ali (a.s) ya ce Manzon Allah (s.a.w) "Mahdi (a.s) daga cikin mu yake Ahlul bait Allah Ta'ala zai tashe shi ya kawo gyara a dare daya" ka koma matain ibni maja 2: 1367 da 3085. Haka ma a cikin hawi lillfatawa, na siyudi, 2: 213, da 210. A cikim sa ma an kawa cewa Ahmad ya fitar daga Abi Shaiba da abu Dauuwa daga Ali (a.s) daga Manzon Allah (s.a.w) ya ce: "da aba abin da ya rage wa zamani sai rana daya da Allah Ta'ala ya tsawaita wannan zamanin har sai wani mutum daga mutanen gida na ya zo ya cika ta da adanci kamar yanda ta cika da zalunci". Kuma ka koma zuwa sahihu sunanul mustafa j 2 shafi 207.

Ka kuma wa majma'u Ahadisil mahdi j 1 shafi 137 da abin da ke bayansa, domin ya cirato hadisai masu yawa daga sahihai da masnadai da wannan ma'anar kuma ka koma mausu'ar imam mahdi wanda Mahdawi Fakih Imani ya tsara juzu'i na farko kuma a cikin sa akwai abubuwan da aka cirato na hotuna daga gomomin litattafai malaman sunna da masana hadisinsu kan Mahadi (a.s) da siffofinsa da ma abin da ya rataya da hakan kuma a cikin sa akwai wani shafi mai hoto a cikin leccar Shekh Al-ubbad kan abin da ya zo na daga hadisai da abin da aka gada kan mahdi (aj).

³ Alhawi lillfatawa, Siyudi jalaluddin j 2 sh 214. Kuma abu dauuda ma ya fitar da shi da ibni majah da dabarani da hakim daga ummu Salma, ta ce na ji Manzon Allah (s.a.w) yana cewa: "Mahdi daga tsatso na yake daga cikin 'ya'yan Fadima (a.s), ka duba Sahihu sunananul musdafa na Abi Dawuda j 2 sh 208 da 3087.

⁴ Hadisin Mahdi na daga cikin zuriyar husain kamar yanda yake a masdarori masu zuwa kamar yanda aka cirato daga mu'ujumul Ahadis na wadanda hadisai ne guda arba'in na abi Na'imul Isfahani, kamar yanda ya zo cikin Akadul durri na mukaddami ba shafi'e. Kuma Dabarani ma ya fitar da shi, a cikin ausad, kamar yanda yake cikin manarul munifi na Ibnul Kayyim, da kuma siratul halbiyya j1 sh 193, haka ma a cikin Kaulul mukhtasar na Ibni Hajarul Haisami, ka koma muntakhabul asari na Shekh Ludfullahis Safi na daga abin da ya ciro daga litattafan Shi'a haka ma dalilan raunin ruwayar da ke cewa daga cikin tsatson imam Hasan (a.s) zai fito, littafin Sayyid Amidi: Difa'un anil Kafi" j 1 sh 296.

⁵ Ka koma ruwayar da ta yi nassi da cewa na tara daga cikin 'ya'yan Husain (a.s) a cikin Yanabi'ul muwadda na Kanduzi, Bahanafe, shafi na 392, da ma cikin Maktalul imam Husaini na Khawarizmi, j 1 shafi 196, da ma cikin fara'idul simdani na Juwaini Bashafi'e, j 2 shafi 310 – 315. Kuma ka koma Muntakhabul asar na na Allama Shekh Safi, don ya fitar da shi ta hanyoyin bangare biyu.

⁶ Hadisin "halifofi a baya na guda goma sha biyu ne dukkanin su daga kuraishewa su ke" ko kuma hadisin wannan addinin ba zai taba gushewa ba a tsaye har sai halifofi goma sha biyu sun shugabance shi dukkanin su daga kuraishewa".

Wannan hadisi ne mutawatiri ingantattau litattafai da musnadodi sun rawaito shi ta hanyoyi mabanabanta, duk da cewa a kwai dan banbanci a matanin sa kadan, na'am sun sassaba a tawilinsa kuma sun kidime, ka koma sahihul buhari j 9: sh 101, kitabul Ahkam - babul istiklaf, sahihu muslim j 6, sh 93, 97.

⁷ Ka koma gaibatul kubra, na Sayyid Muhammad Sadr: 272 da abin da ke bayanta.

⁸ Ka komawa Al-tajul jami'u lil usuli, j 3 sah 40, ya ce shehunnai biyu sun ruwaito shi, da Turmuzi, ka koma Tahkikul hadis wa durukihi wa asanidihi, kitabul imamul Mahdi (a.s) na Ali da muhammad Ali dakhil.

⁹ Sahihuul Buhari mujalladi na 9: sh 101, litafin Ahkam, babin nada halifa, bugun daru ihya'il turasil arabi, beirut.

¹⁰ Ka koma Tarihin jami'ul usul, j 3 sh 40, ya ce yana mai yin Karin bayani kan hadisin: shehunnai biyu sun ruwaito shi, da Turmuzi, haka ma a cikin hamish, ya ce: abu dauwud ya rawaito shi a cikin littafin Mahdi (a.s), da lafazin: "wannan addinin ba zai gushe ba a tsaye har sai halifofi (imamai) goma sha biyu sun shugabance ku, kuma ka koma sunani Abidauwud j 2 sh 207.

¹¹ Masdari ko adrishin da ya gabata.

- ¹² Masdari ko adrishin da ya gabata.
- ¹³ Musnadi imam Ahmad dan Hambali, 6: 99, da 20359.
- ¹⁴ Almustadrak alal sahihaini j 3 sh 618.
- ¹⁵ Nuni zuwa ga fadinsa madaukakin sarki, {Ba ya yin furuci bisa son rai face sai idan wahayi a ka yi masa}” suratul najami, aya ta 3-4.
- ¹⁶ Bayanin wannan hadisin ya gabata.
- ¹⁷ Bahasin Shahid Sadir (r.a) kan Mahdi (a.j) shafi na 105- 107 wanda Dakta Abduljaaabba Shararata ya bibiya.
- ¹⁸ Ya zame wa Malamai laruru ta yanda suka yi ta yi wa wannan hadisin tawili bayana sun hadu kan ingancinsa, kuma abin da suka ambata na cewa su wane su ake nufi da wannan hadisin abu ne da ba zai taba karbuwa ba, kai wasu tawile-tawilan ma kwata-kwata ba zasu taba karbuwa ba kamar cewa Yazidu dan Mu’awiya yana cikinsu wanda kowa ya san shi da bayyana fasikancinsa, wanda malamai suka yi masa hukuncin wanda ya fita daga Musulunci, da kafirci ko kuma wanda ya ke kamanceceniya da wandanda suka fita ko suka kafirce.
- ¹⁹ Sahihu Muslim j 6 sh 306, babain shugabanci, babin mutane su bi shugabancin Kuraishawa.
- ²⁰ Ka koma Sahihul Bukhari j 4 sh 174, litattafin hukunce-hukunce babin nada khalifa; Musnadi Ahmad j 6 sh 94, hadisai masu numbar, 325, 20366, 20367, 20443, 20503, 20534, sunanu abi Dawuda, j4 sh 3279- 3280, Mu’ujamul Kabir, Aldabarani, 2:238/1996. Sunanu Turmuzi, j 4 sh 501; Mustadrakul Hakim, j 3 sh 618; Hilyatul Auliya’i, na Abu Na’imi, j 4 sha 333; Fatahul bari, j 13 sh 211; Sahihu Muslim mai sarhin Nawawi, j 12 sh 201; Albidaya wal nihaya na Ibni Kasir, j 1 sh 153, Tafsiri Ibni Kasir j 2 sh 24; a Tafsiri aya ta 12 daga surar Ma’idah. Kitabul suluk fi duwalul muluk na Makrizi, j 1 sh 13 - 15 daga kaso na farko, sharhin hafiz, ibni kayyim aljauzi, ala sunani abi dauda, j 11 sh 363, sharhin hadisi na 3259, Sharhil Akidal Dahawi, j 2 sh 736. Alhawi lillfatawi, Siyudi j 2 sh 85. Aunil ma’abudi sharhi sunani abi dauwuud, alazaim abadi, j 11 sh 362, shahin hadisi na 4259. Mishkatul masabihi na na tabrizi, 3, shafi 327, j 3 sh 327 , 5983, silsilatul sahiha, albani, hadisi mai number, hadisi mai numba 376m kanzul ummal, 12, 32, 33848, da j12, sha 33/33858, da j 12 shafi 34/33861.
- Kamar yanda su ma malaman hadisin shi’a suka fitar da wannan hadisin wanda daga cikin su akwai saduk a cikin kamalud dini j 1 shafi na 272, da khisal j 2 shafi 469 da 475, kuma hakika ya bibiyi hanyoyin hadisin da maruwaitansa a cikin Ihkakul hakki j 13 shafi na 1 - 50.
- ²¹ Tafsirul Kur’ani Karim, inbi kasir j 2 shafi na 24- a cikin Tafsirin aya ta 12 daga cikin suratul ma’aida.
- ²² Sharhin akidar dahawi, alkadhil damashki, j2 sh 736.
- ²³ Aunul Ma’abudi fi Shahi sunnanani abi Dawuda j 11 sh 246, Sharhin hadisi na 427, littafin Mahdi (a.s) bugun Darul kutubul ilmiyya.
- ²⁴ Aunul Ma’abudi fi shahi Sunnanani Abi Dawuda j 11 sh 245.
- ²⁵ Aunul Ma’abudi fi shahi Sunnanani Abi Dawuda j 11 sh 244.
- ²⁶ Assuluk li Ma’arifatu Duwalul muluk, j 1 sh 13 - 15, kaso na farko.
- ²⁷ Alhawi lil fatawa j 2 shafi na 85.
- ²⁸ Kanzul ummal j 12 sh 34, hadisi na 33861 ibni Najjar ne ya fitar da shi daga Anas.
- ²⁹ Kanzul ummal j 12 shafi na 32, hadisi na 33848.
- ³⁰ Ka koma Gadinr na allama amini j 1 shafi 26-27, hakika ya ambaci wannan yana mai fitar da shi daga litattafan Ahlussuna.
- ³¹ Fara’idul Simdaini, j 2 shafi na 313 hadisina 564.
- ³² Algadir wal- muaridhun, Alsayyid Ja’afar Murtadha Amuli: 70 - 72.
- ³³ Yanabiyun Mawadda j 3 shafi na 104, babi na 77.
- ³⁴ Usulul kafi j 1 shafi na 328, littafin hujjoji babin yin ishara da yin nassi zuwa sahibul dari.
- ³⁵ Usulul kafi j a shafi na 330, littafi hujja babain ambaton wadanda suka gan shi (a.s).

- ³⁶ Kamalud dini j 2 sha 424 babi na 42.
- ³⁷ Man huwal Mahadi (a.s), (wanene Mahdi (a.s)) na Abu dalib Tajlil Altabrizi: 460 – 506.
- ³⁸ Kamaluddini j 2 sha 442, babi na 43, an kabo daga gare shi a cikin Biharul anwar 52, 3. Babi na 26.
- ³⁹ Al'irshad na Shekh mufid j 2 shafi na 336.
- ⁴⁰ Difaf'un an Kulaini j 1 shafi na 567 - 568 na Hasan Hashim Smir Al-amidi.
- ⁴¹ Almahdil Muntazar fi Nahjul balaga : Shekh Mahadi Fakih Imani : sh 16 – 30.
- ⁴² Imami na goma sha biyu, Sayyid Muhammad Said Almusawai : 27- 70. Kuma hakika wanda ya yi tahkikin littafin ya riskar da mazaje talatin daga Ahlussunna kan littfin kamar yadda a yazo a cikin Hamishin masdar 72 - 89, Almahdil Mau'udul Muntazar inda ahlussanna wal imamamiyya, na Shekh Najamul dinil Askari j 1 sh 220 – 226.
- ⁴³ Difa'un anil Kafi j I sha 568.
- ⁴⁴ Wannan daidai yake da a samo kwanon da ake auna tattasai da tumaturi da shi, a ce za a auna nuno, tare da cewa, kwanon awon nasu su zai iya zama yana da hudu, alhali na nuno dole ya zama mai tsafata ta musamman, kuma mara hudu dss, sabanin na tattasai da tumaturi.
- ⁴⁵ Ka duba Usulul Kafi j 1 Sahfi na 321 littafin hujja babin haihuwar Abu Muhammad Hasan dan Ali (a.s). Kamaluddin j 1 sh 40 Mukaddimar Mawallafi. Al'irshad j 2 sh 321 A'alamul wara bi A'alamul hudu na Fadhlu dan Hasan Altabari, shafi 357. Haka ma ka duba kamalul dini j 2 sh 475 babin 43 wandanda suka ga ka'im Mahdi (a.s).
- ⁴⁶ Surar Maryam aya ta 12.
- ⁴⁷ Al-sawa'ikul Muhrika Shafi na 256 Darul Kutubul Ilmiyya.
- ⁴⁸ Alfusulul Muhimma li ibni Sabbag Al - Maliki, sh 253, da Irshad na Shehul Mufid j 2 sh 274 da abin da ke bayansa.
- ⁴⁹ Al - tattimma fi tawarikhul a'imma, na Sayyid Tajuddin Al'amuli daga manyan malaman karni na sha daya na hijiara, Nashri Mu'assat albi'isa Kum, ka koma sawa'ikul muhrika na ibni hajar 321 - 313 domin ya ambaci wani bangare daga tarihin Imam da karamominsa.
- ⁵⁰ Al-irshad na shehul Mufid j 2 sh 281, da abin da ya zo bayansa. Sawa'ikul Muhrika sh 312-313. Hakika ya kawo kissar da ta kasance tsakanin Imam Jawad (a.s) da yahaya dan aksam a lokacin ma'amun, da kuma yadda Imam (a.s) ya tabbatar da fifikonsa a sani da kwarewarsa wajen kure shi Alhali yana da 'yan wadannan shekarun?
- ⁵¹ Alfusulul mihimma fi ma'arifatul A'imma na Ibni Sabbag Bamalike shafi na 253, da Irshad na Shehul Mufid j2 sh 274 da abin da ya biyo bayansa.
- ⁵² Ka koma Al-majalisul Sanyya na Sayyid Amin Al-amuli, 2 j sh 468. Kuma wannan lamari ne shahararre da hassawa da amawa (kebantattun mutane da ma game dari) suka cirato shi, ka koma Sihahul Akhbari, na muhamad dan Sirajud dini sh 44 ya cirato daga Imam Sadik wal mazahibul arba'a na Asad Haidar j 1 sh 55. Kuma Ibni Hajar ya fadi a cikin Sawa'ikul muhrika sh 305, "Ja'afar dan Muhammad hakika mutane sun cirato ilimi daga gare shi wanda mahaya suka yi tafiye-tafiye da shi kuma majiyarsa ta shahara cikin dukkanin garuruwa kuma manya shuwagabanni (malamai) sun rawaito daga gare shi kamar yahaya dan dan sa'idu da ibnu juraiji da maliku da Sufyanu guda biyu da Abi-Hanifa da Shu'uba da Ayyuba Al-sajastani.....".
- ⁵³ Kasancewar imami shi ne mafi ilimin mutanen zamaninsa lamarin da dukkanin mabiya imamai suka sallama a kansa, ka koma babul hadi ashara na Allama Hilli: 44 wannan ke nan kuma kuma haqiqa an jarraba su a kan haka bas au daya ba ba sai biyu ba amincin Allah ya qara tabbata a gare su, kuma sun ci wannan jarrabawoyin, ka koma sawa'icul muhriqa, na ibni hajar shafi na 312, haqiqa Yahya dan Aksam ya nakalto wannan lamarin kan Imam Jawad dalla-dalla.
- ⁵⁴ Hakika yin imani da Imamai ya kallafawa mabiyansu musibu masu yawa wannan abu ne da ya tabbata a tarihi kuma ba wata hanya da za a iya musa hakan, kuma wannan ya halarci lamari, shi ke bawa wanda ba ya nan labari, duba makatilul dalibiyyin na abil farajil Isfahani.

⁵⁵ Ka koma tarihin Imamai (a.s) da yadda suka fuskanci matsi da kora da kurkuku da kisa a wani lokaci.

Alfusulul muhimma na Ibni Sabbaga Bamalike.

Makatilul dalibiyyin na Ibni Faraj Al-isfahani.

Al'isrshad na Shehul mufid.

⁵⁶ Yana yin nuni kan Imam Mahdi (a.s), wanda kafin sa kuma akwai Imam Jawad (a.s).

⁵⁷ Kan cewa ya zama wajibi ya zama mafificin mutane kuma mafi iliminsu kamar yadda akidar imamiyya isna ashariyya take, ka koma littafin: Hakkin yakin fi ma'arifatul Usuludiini na sayyid Abdullahi Shubbar wanda ya rasu a shekara ta (1242 BH) j 1 sh 141, maksadi na uku.

⁵⁸ Yana nufin gabatar da Imami yaro don a jarraba shi a gaban mutane don a bayyana hakikanin lamari.

⁵⁹ Hakika ma'mun ya aikata hakan kuma gaskiya ta bayyana musamman ga malamai kuma sun san gejin ilimin da Imam Jwada (a.s) yake da shi na fikihi da kalam. Ka koma Sawa'ikul muhrika na ibni hajar al'askalani. Shafi na 312.

⁶⁰ Suran Maryam (a.s). aya ta 12.

⁶¹ Hakika hassawan Shi'a sun ga Imam Mahdi (a.s) kuma sun sami ittisali da shi kuma sun karba daga gare shi kamar yadda ya faru ta hanyar wakilai hudu, ka koma Tabsirar waliyyi fi man ra'al ka'imi Al- Mahdi (a.s), na Baharani , da Irshad, na Shehul Mifid, Shafi na 345. Kuma ka koma zuwa bayani gamsasshe a cikin Difa'u anil Kafi, na Sayyid Samir Sl-amidi j 1 sh 535 da abin da ke bayanta.

⁶² Bahusun haular Mahdi (a.s) na Sayyid Shahid Sadar (r.a) 93-99 Tahkikin Dakta Abduljabbar Shararah.

⁶³ Magana kan lokacinsa a lissafe yake a ilimance, yana cewa hakika abu ne mai yiwuwa a ilimance sai dai be tabbata ba a aikace bisa hakika da yawa daga cikin nasarar da aka cimma a duniyar sararin samaniya da saukake abin hawa a sararin samaniya zuwa sauran taurari da sauran duniyoyi da makamancin su sun wayi gari tabbataccen abu a karshen karni na ishirin.

⁶⁴ Na'am ba wani dalili na ilimi kwara daya da ya kore wannan mahangar, balle ma lallae malamai likitanci sun shagaltu a yanzu haka da kokarin gaske wajen ganin sun tsawaita rayuwar Dan'adam, kuma lalle akwai gomomin gwaje-gwaje da ka yi a wannan fagen, kuma wannan ma kadai ya isa a matsayin dalili mai karfi kan yiyuwa a nazarce ko a ilmance.

⁶⁵ Likitocin da karatun likitanci sun tabbatar da wannan maganar kuma suna da sheda da waya a wannan fagen kuma ta yiyu wannan ne ya sa suka yi ta kokari da gabatar da gwaje-gwaje don tsawaita rayuwar mutane a bisa dabi'a kuma kamar dai yadda aka saba mahallin gwaji na farko su ne dabbobi don hakan ya sa lamarin ya zama da sauki kuma kar a sami wani abun gudu da zai hana a gudanar da wannan gwajin a kan Dan'adam.

⁶⁶ Wadannan tambayoyin da Shahid Sadar yake kawowa hadafinsu shi ne kafa muhummiyar hakika, wacce ita ce cewa Manzon Allah (s.a.w) a lokacin da ya yi bushara da zuwan Imam Mahdi (a.s) , wanda yake ba yanayi ne na al'ada a rayuwar mutane ba, a dunkule hakan na bada labari kan tabbatar da wani abu da ya gabaci abin da zai iya yiyuwa ta hanyar ilimi, bayan karfafa yiyuwar hakan a ilimance, ma'ana wanzuwar mutum wani lokaci mafi tsaho sosai fiye da yadda aka saba, hakika misalin wadannan rigayar wajen fadakarwa kan tabbatattun abubuwa a wannan duniyar tuni kur'ani da hadisi madankaki sun rubuta hakan a wajaje masu yawa a cikin mas'aloli na dabi'a da halittu da rayuwa. Ka koma kur'ani da ilimi hadisi na Dukta Abdulrazak Naufal.

⁶⁷ Yana yin nuni zuwa cewa wannan ma na daga cikin gajiyarwa, kuma wannan baiwa ce ta musamman daga Allah Ta'ala kuma wannan lamari ne da musulmi ba zai iya musanta shi ba, bayan litattafan sama sun bada labarin ire-irensa. Musamman ma alkur'ani mai girma kamar abin da ya zo kan sha'ani shekarun Annabi Nuhu (a.s), haka ma abin da kur'ani ya bada alabari da shi na daga sauran gaibobi, bisa cewa da yawa daga ahlussunna da ma daga cikin mabiya sufaye da Ahlin irfani sun yi imani da faruwar karamomi, da abin da ya yi kama da mu'jiza ga waliyyai da salihai da makusanta a halarar Allah Ta'ala. Ka koma At-

tasawwufu wal karamat na Shekh Muhammad Jawad Mugniyya. Kuma ka koma Tajul Jami'u lil Usuli, j 5 sh 228. Kitabul zuhudu wal raka'iki.

⁶⁸ Nuni ne zuwa wannan aya mai albarka : { Tsarki ya tabbata ga wanda ya yi tafiyar dare da bawansa daga masallaci mai alfarma zuwa masallaci mai nisa.....} surar isra'i aya ta 1.

⁶⁹ Wannan Nuni ne zuwa samar da ababan hawa na sararin samaniya, da hawa kan iska da yin tafiya mai yawa daga kasashenmu, da yanke hanya a cikin 'yan awanni ko 'yan kwanaki, kuma wadannan abubbuwan sun wayi gari hakika a rayuwarmu a wannan zamanin a karshen karni na ishirin.

⁷⁰ Yana yin nuni kan abin da ka tanadawa Imam Mahdi (a.s) ma'abocin zamani na daga mihimmiyar rawar da zai taka wajen kawo sauyi bisa matakin samuwar dan adam, baki dayanta kamar yadda hadisi ingantacce yake yin nuni, -> ingantacce: "zai cika duniya da adalci da raba daidai kamar yadda ta cika da zalunci da danniya" wannan rawar da wannan aikin dukkanin malaman musulmai su yi ijma'i a kanta, sun yi sabani ne kan wasu abubuwa na gefe. Daga nan ne zai zama tambayoyin da Shahid Sadar (a.s), ya jefo zasu zama sana da dalili na hankali mai karfi.

⁷¹ A cikin aya mai albarka ta {sai ya zauna a cikinsu shekara dubu ba hamsin}, surara Ankabut: 14.

⁷² Ya fuskantar da wannan tambayar zuwa musulman da suka yi imani da kur'ani da hadisin Annabi (s.a.w) madaukaki, hakika malaman Ahlussuna sun rawaito cewa Annabi Nuhu ya rayu sama da haka, ka koma Tahzibul asma'a wallugat na Nawawi j 1 sh 176, kuma be inganta ba wani ya yi ishkali da cewa wance kur'ani ne ya bada labarinsa saboda haka nassin an yanke da tabbatarsa, kuma ya ta'allaka da Annabi mursali Nuhu (a.s) ne kawai, amma a nan ba mu da wani nassi yankakke.

Amsa: hakika aiki dai iri daya ne, shi ne kawo canji da kawar da zalunci da barna, kuma kamar yadda aka dorawa Annabi wannan aiki hakika a nan ma an dorwa wanda Allah Ta'ala ya zaba kamar yadda harshen ruwaya yake, Manzoni Allah (s.a.w) ya ce: "Da ace ba abin da ya yi saura daga tashin duniya sai sai rana daya kawai da Allah Ta'ala ya tsawaita wannan ranar har sai an tashi wani mutum daga 'yangidana sai ya cika da adalci kamar yadda ta cika da zalunci da danniya....." Al-tajul jami'u lil'usul.

Amma ta bangaren kasancewarsa nassin ne tabbatacce hakika hadisan da suka zo kan Mahdi (a.s) sun kai haddin tawatiri wanda yake lazimta yankewa, babau banbanci tsakanin matsayoyin biyun, ka koma Tajul jami'u lil'usuli, j 5 sh 341 da 360, hakika an rawaito tawaturancin wannan hadisin daga shaukani, kuma muhakkikai daga malaman bangarori biyu sun tafi kan cewa, wanda ya kafirce wa Mahdi (a.s) ya karfirce wa Manzo (s.a.w), wannan be kasance ba sai bisa la'akari da cewa lamarin ya tabbata a tawaturance, kuma yana daga cikin larurar addini kuma wanda ya musa haka ya kafirta a ijma'ance, kuma ka koma Al-isha'atu li Ashradul Sa'ati, na burzanji, a cikin bincikensa kan Mahdi (a.s) kuma mun nakaltu hikayar tawaturanci a gabatarwa ma.

⁷³ Ai lamarin ya zama daga mu'ujiza kuma wannan ne abi da kur'ani ya fada, kuma ya zo a cikin Sunna mai tsarki, kuma ita mu'ujiza hakika ita ce wacce take hade da da'awar Annabta, da kuma da'awar wakilcinsu daga halarar ubanjiji, kuma ba wani musulmi da ya isa ya yi inkarin haka ko ya yi kokwanto a cikinsa, balle ma wanda ba musulmi ba ma ya yi tarayya da musulmai a yin imani da mu'ujizoji.

⁷⁴ Surar Anbiya'u (Annabawa) aya ta 69.

⁷⁵ Yana yin nuni zuwa fadinsa madaukakin sarki: {sai muka yi wa Musa wahayi ka bugi kogi da sandarka sai ya tsage sai kowane banbare ya zama kamar babban dutse}. Surar Shu'ara'u aya ta 63.

⁷⁶ Yanayin nuni zuwa dafinsa madaukakin sarki: {ba su kashe shi ba kuma ba su tsire shi ba, sai dai an kamanta musu shi ne.....}. surar Nisa'i aya ta 157.

⁷⁷ Ka koma Sirar Ibni Hisham j 2 sh 483, hakika ya nakalto wannan hadisar kuma abu ce da aka hadu a kanta.

⁷⁸ Ta yiyu a ce: hakika doka a matsayin ta na doka babu makawa ta yi hukunci kan duk abin da ta hau kansa, kuma ba za a sauwara rashin yin aikinta ko karya ta ba, kuma lalle wasu masana sun lura cewa wata dokar ce take sabbaba a karya dokar dabi'a, kamar yadda lamarin yake dangane da dokar fusga (irin ta mayen karfe) (kamar yadda mayen karfe ke fusgar sauran karafa), wacce take lazimta fusgar abububwa zuwa mazauni tare da haka

ruwa yana ta shi sama sakamakon zukarsa da tsirrai suke yi daga saiwa zuwa gaggar jiki zuwa cen saman bishiya ta hanyar tsiron kananan ganyayyaki, wannan kuma yana tabbata ne ta hanyar wata doka ta (kebance-kebancen kananan ganyayyaki). Ka koma al-kur'ani muhawalatan li fahmin asri). Dakta Msutafa Mahmud.

⁷⁹ Hakika Shahid Sadar ya shimfida magana a wannan mas'alar a cikin littafinsa Falsafatuna, ka koma masa : shafi na 295 da 299.

⁸⁰ Ka koma Falsafatuna : shafi na 282 da abin ya zo a bayansa.

⁸¹ Ka koma Basdi wa Sharhin nazariyya, a cikin "Usul mandikiyya lil istikra'i", a yayin da Shahid (r.a) ya isa ga gano mihimmin lamari mai tsananin mihimmanci mai tasiri kan nazarin masaniya a fadade.

⁸² Bahasi ne da aka yi amfana da shi daga littafin bahasi kan imam Mahdi (a.s) na Sayyid Shahid sadar (r.a) shafi na 65-80, tahkikikn Dakta Abduljabbar Shararata.

⁸³ Yanabi'ul muwadda j 3 shafi na 297 babi na saba'in da takwas.

⁸⁴ Yanabi'ul muwadda j 3 shafi na 297 babi na saba'in da takwas.

⁸⁵ Yanabi'ul muwadda j 3 shafi na 310 babi na tamanin.

⁸⁶ Yanabi'ul muwadda j 3 shafi na 386 babi na casa'in da hudu.

⁸⁷ Yanabi'ul muwadda j 3 shafi na 397.

⁸⁸ Shubuhohi da raddodi, Halka ta hudu shafi na 32.

⁸⁹ Waye Mahadi (a.s) shafi na 460.

⁹⁰ Al-Mahdi (a.s) sadaruddin Sadar.

⁹¹ Cutar (Al-tausa) kurji ne mai ruwa.

⁹² Yanabi'ul Muwadda j 3 shafi na 315- 317.

⁹³ Is'aful ragibina shafi na 157.

⁹⁴ Is'aful ragibina shafi na 227.

⁹⁵ Yanabi'ul muwaddah j 3 shafi na 304 babi na saba'in da tara.

⁹⁶ Yanabi'ul muwaddah j 3 shafi na 340 babi na tamanin da hudu.

⁹⁷ Yanabi'ul muwaddah j 3 shafi na 352 babi na tamanin da bakwai.

⁹⁸ Al- Mahdi (a.s) shafi na 146- 148.

⁹⁹ Ka koma llittafin gaibatul kubura, na Sayyid Muhammad Sadar hakika ya yalwata a cikin bahasinsa,

¹⁰⁰ Yana yin nuni zuwa gaibatul kubura.

¹⁰¹ Ka koma tabsiratul waliyyi fi man ra'al ka'imi na sayyid hashim bahrani, dafa'un anil kafi Alsayyid na samir Al-amidi j 1 shafi na 568 da abin da ke bayansa.

Tarihin wafatin safir (wakilin Imam Mahdi (a.s) na farko kusan a shekara ta 280h na biyu kuma a 305h na uku kuma a 326 shi kuma na hudu a shekara ta 328.

¹⁰² Ka koma tarihin rayuwar wadannan bayin Allah Ta'ala guda hudu a cikin littafin gaibatul sugura na Muhammad Sadar fasali na uku shafi na 395 da bayansa, bugun darul ta'aruf beruit 1980.

¹⁰³ Kuma wannan tabbatar da samuwar wasikun sa ne wadanda su ne rubutattaun amsoshin da na baki da aka cirato daga Imam Mahdi (a.s), ka koma litattafin Ihtijaj na Dabrasi j 2 shafi na 523 da abin da ke bayansa.

¹⁰⁴ Daga cikin abin da ya tabbata a tsakatsakin malaman adabin larabci da masu nakadin adabin na da, da na yanzu cewa salo shi ne mutum kuma wannan mahangar haka ta ke, daga nan ne muka ga kuma muka ji cewa da yawa daga malaman adabi da makaratar adabi suna banbanta da zarar an karanta nassinsu na wake ne ko na zube, sai kaga an ce wannan ta wane ko na wane ne, hakan be kasance ba face sai don kasancewar salo ko kace uslubi shi ne mutum kuma ko wane marubuci yana da tandu da tambura na musamman a cikin rubutunsa da za a iya tantance shi daga waninsa, wannan kenan ballantana kuma tantance rubutunsa madaukaki daga waninsa na daga rubuce-rubuce.

¹⁰⁵ Yana yin nuni zuwa wakilan nan hudu da aka ambata,

¹⁰⁶ Wannan shi ake kira da (makomar addini) kuma a nan zamu lura da siffofin da Imam yake ganin sun zama dole mar'ja'i ya siffanta da su.

¹⁰⁷ Hakika hanyar da Imam Mahdi (a.s) yake ganawa da cibiyoyinsa na ‘yan’shi’a ta hanyar matemakansa wakilansa ko ta wasu hanyiyin na daban, abu ne tabbatacce a tarihi wanda ke da samuwa ta yadda ba hanyar da za a iya musanta shi kamar yadda lamarin yake dangane da wakilci, ballantana kuma akwai wasu dalilai na daban masu yawa da suka jingina da labaran wadanda gasgata su ya wajaba, sannan hakika manufar hadisin nan masu yawa da suka zo, kamar hadisin da yake cewa “Duk wanda ya mutu be san imamamin zamaninsa ba hakika ya yi mutuwar jahiliyya” da makamancin haka. Hakika dukkanin wadannan baki dayansu, - wanda yake lamari ne da mafi yawan bangarorin musulmai suka tafi a kansa- yanke yana rusa dukkanin wani abu da masu kawo shakku suke tayarwa kan samuwar Imam da ci gaban rayuwarsa mai almaka madaukakiya , ka koma alkaibatul sugura na Sayyid Muhammad Sadar, shafi na 566.

¹⁰⁸ Bayani mai tsarki ya zo daga jagora mai tsayuwa Mahdi (a.s) kan rashin yiyuwar ganinsa a sarari (wato bisa yanayin na bayyana ta yadda kowa zai gan shi ya ce ga shi nan), kuma wannan mahallin itifakin dukkanin malaman imamiyya ne. Ka koma inda ka tattauna wannan matsalar a gaiba babba, na Sayyid Muhamma Sadar shafi na 639. Da abn da ke bayanta.

¹⁰⁹ Bahsun haular Imam Mahdi (a.s) shafi na 108- 111, wanda Dakta Abduljabbar Sharara ya yi wa tahkika da ta’aliki.

¹¹⁰ Surar Nabiya, aya ta: 107.

¹¹¹ Bahsun haular Imam Mahdi (a.s) shafi na 83 - 89, wanda Dakta Abduljabbar Sharara ya yi wa tahkika da ta’aliki.

¹¹² Yana yin nuni zuwa ga Akidar imamiyya masu bin Imamai sha biyu wanda suka dogara da dalilai na hanakali da wadanda aka cirato musammam ma Hadisin nauyaya biyu wanda ya zo mutawatiri: “ni mai bar muku nauyaya biyu ne a baya na ba za ku taba bata ba matukar kun yi riko da su littafin Allah Ta’ala da turaka ta Ahlin gida na”. Ka kuma ka duba Sahihu Muslim j 4 shafi na 1873, kuma ka duba Sawa’ikul muhrika na Ibni Hajar Askalani: 89 ya ce: sannan ka sani cewa wannan hadisi na yin riko yana da hanyoyi masu yawa, kuma ya zo daga sahabi ishirin da wani abu.

Haka ma fadin sa Manzo (saw) mai tsira da amincin Allah Ta’ala “ba za su taba rabuwa ba sai sun iske ni a tabki, har inda Manzoni Allah (s.a.w) yake cewa: “halifofi a baya na guda goma sha biyu ne dukkanin su daga kuraishu su ka fito”. Kuma dukkanin wadannan suna yin nuni kan tabbatar da wannan ma’anar.

¹¹³ Manzoni Allah (s.a.w) mafi girma Annabawa ya yi magana a waje da yawa kan abin da ya ke bance su da rawar da suka taka, da ayyukansu da nauyyaye nauyayeynsu ya kuma ce su ne masu kula da shari’a kuma su ne jirgin tsira, kuma su ne amincin mutane kuma masu kare su daga bata kamar yadda nuni ya tabbata kan hakan a cikin hadisin sakalaini da hadisin ba zasu taba rabuwa ba kuma dukkanin su suna tabbatar da ismar su (Ahlulbaiti (a.s)), don ba yadda hankali zai karbi cewa su zama sune masu kare daga bata kuma ba zasu taba rabuwa da kur’ani da yake ma’asumi ba, alhali su ba ma’asumai ba ne!! Ka koma Usulul amma lillfikihul mukaran, na Allama Muhammand Taki Hakim, bahasin hujjancin sunna shafi na 169 da bayansa.

¹¹⁴ Wannan jagora na tsawon Tarihi ya zama wanda aka kintsa shi a ruhi kuma an tanade shi dukkanin tanadi, wanda ya dace da ayyukan da zai gabatar, lamari ne da aka gama bincike a kan sa. Da zamu koma zuwa kur’an mai girma da zamu same shi yana magana kan wannan mas’alar a cikin tarihin annabawa a sarari musamman ma kan abin da ya shafi Annabi Nuhu (a.s), kuma lalle wannan lamarin ne da ke jan hakali, wata kila saboda kamanceceniya da tarayyar da ke tsakanin su kan rawa da ayyukan da aka dora musu kamar yadda shahid sadar ya fadakar zuwa ga hakan.

Ka duda Ma’al Anbiya’i na Afif Abdulfattah Dabara.

¹¹⁵ Kuma zan iya yiwuwa mu kusanto da wannan ma’anar da abin da muka rayu da shi kuma muka gan shi na faffadar gamammiyar tarayyar rashawa da daukakarta har sai da ta zama ita ce babbar daula ta biyu a duniya da suka yi rabe-beniyar iko da tasirin karfin ci gaba da mamaya a siyasa su da America kuma tare su ka hau sararin samaniya, sannan sai muka ga rushewar gamayyar kasar rasha, ta yi kaca-kaca ta daidaice cikin gaggawa a irin wannan dan lokaci, dan kankani, hakika wane irin tasiri ne mai girma wannan lamarin ke da

shi? Ya tsananin yadda wannan lamari ke cike da darasin? Ya tsananani yadda manuniya mai zurfi ke cike da wannan hadisa?

¹¹⁶ Ganjack roso (1712-1778) marubutu na malamain falsafa na faransa wasu daga cikin masu warwara suna ganin shi ne ya fi kowa tasiri a adabin faransa na wannan zamanin da falsafar zamani kuma hakika rubuce rubucensa sun share hanya kan juyin juya halin faransa kuma mafi shaharan litattafansa suna magana kan tsarin zamantakewa. Ka koma littafin mausu'atul maurid, na Munir al-ba'alabaki, j 8 shafi na 169.

¹¹⁷ Yana yin nuni kan wannan ayar ta kau'ani mai girma {Hakika su wani gungu ne daga samari da suka yi imani da ubangijin su sai muka kare su da shiriya} Surar Kahfi aya ta 13 kuma ka duba tafsirin ta a cikin Kashshaf na Zamakhshari j 2 shafi na 706. Bugun darul kitabul Arabi- bairut.

¹¹⁸ Yana nuni zuwa ayar: {sun zauna a cikin koginsu shekara dari uku kuma suka kara tara a kai} surar Kahfi aya ta 25.

¹¹⁹ Dukkanin wannan yana da alaka da tarbiyantar da shi da kintsa shi kintsawa ta musamman, da ma abin da yake cikin haka na mallakarsa ga mahanga gamammiya mai zurfi, ballantana kuma ka duba irin yadda da kansa ya ga raunin wadannan masu kambama kansu wadanda suka cika duniya da kurauruwa da iface- iface, suna bautar da mutane. Wannan abin da ya gani zai dada ba shi cancantar sosai da sosai, ya iya yin aikinsa da aka halicce shi don shi, ma'ana na cika duniya da adalci kamar yadda ta cika da zalunci da danniya, wannan idan aka runtse ido daga cancantar sa ta zati da kulawar ubangiji ta musamman.

¹²⁰ Kuma be kamata wani ya kawo ishkali da cewa Annabi Muhammadu (s.a.w) tare da cewa sakon sa zuwa ga duniya ne kuma aikinsa na kawo canji babban aiki ne sai dai shi ga shi ya rayu a cikin zagayen wayewar jahiliyya kuma be tasirantu da ita ba, haka ma annabawa magabata ta wace fuska za a kalli wannan lamarin?

Amsa: hakika Annabi Muhammadu (s.a.w) a aikace ya kasance cikin yanayi na kadaici kako-kaf daga wayewar jahiliyya, kuma lalle kamar yadda a ya zo a tarihinsa an soyar da shi kebewa da kadaita, kuma ya kasance yana tafiya kogon hira yana yin bauta a cikinsa haka ma annabawa sun kasance suna nisantar abin da al'ummar su suke kai kuma sun kacance suna nisantarsu kuma zuwa ga haka ne wannan ayar ta yi nuni, {kuma yayin da ya nisan su, su tare da abin da suke bautawa ba Allah ba sai muka ba shi ishak}. Maryam aya ta 49.

B- hakika Annabin da aka aiko wahayi ake yi masa, kuma kai tsaye ana karfafashi daga sama kuma ana isar masa da ayyukan da matakan da zai dauka daya bayan daya, amma imamami (a.s) ba a yi masa wahayi kamar yadda akidar imamaiyya take, kuma ba a isar masa da umarni daga sama, na'am ana daidaita masa tafiyarsu da kiyayewar ubangiji, don haka yana da bukatar kulawa ta musamman. A lokaci guda kuma a daidai lokacin da ya kasance ya kusanci kuma ya sadu da wayewar musulunci, zai zama ana karfafafsa daga iyayensa ta hanyar tushe da masaniya da ilimi, zai zama yana da tsinkaye kan gogayya dan'adam da wayewarsa a wajen ci gabanta da abubuwan da suka samar da ita da karfinta, haka ma tuntubenta da dalilan rauninta da rushewarta sai ya sami kwarewa da iko da kewayewa ga al'amura ba ki daya, wannan tare da kudurcewa da karfin ikon Imam na ilimin zati wanda Allah Ta'ala ya ba shi da kuma kasancewar sa wanda ake nusrwa daga sama.

¹²¹ Bahasi kan Imam Mahdi (a.s) na Shahid Bakir Muhammad Sadr (r.a) shafi 89, a hamishi, tahkiki da ta'alifin, Dakta Abduljabbar Sharara, bugun markazin Gadir liddirasatul Islamiyya.

¹²² Duk da Mihmmancin da Shahid Sadr ya bawa wannan lamarin a nan, da kuma fagen nunar ta ko kuma nunar da ita a wajen cin nasarar juyin juya hali- wannan fahimta ce mai zurfin gaske, a cikin tasirin kan tsarin zamantakewa da na kashin kai sai dai shahid ya bujuro da sabuwar mahanga a cikin fahimtar nazariyyar motsin kawo canjin da sama ta yi magana a kansa, ta hanyar manzancin sama, shi wannan lamarin ta bangaren manzanci yana danfare da doka ta musammman amma ta bangaren zartarwa yana ta dogare da yanayin da duniya take ciki kuma tana da alaka da wannan yanayin a matakin lokaci da nasara, kuma abin da nake nufi da yanayin da ake ciki shi ne: yanayi na siyasa da yanayin zamantakewa da rayuwar al'umma da yanayin daulolin zamanin da kuma iyakacin ikon mutane a abin da suke da nagarta a kai da tanadinsu na ruhi.

¹²³ Yana mai yin nuni kan fadinsa madaukakin sarki: {sai suka ce ku kona shi ku kubutar da allolinku in har ku masu yin haka ne* sai muka ce ya ke wuta ki zama sanyi da da aminci ga ibrahim * kuma sun yi nifin yi masa kaidi sai muka mayar da su su ne hasararru}.

¹²⁴ Ka komawa ruwayar a cikin tafsirin Ibni Kasir 2: 33 kuma ka koma Biharul Anwar na Majlisi, 18, da 47 da 52 da 60, da 75, babin mu'ujizojin Annabi Muhammadu (s.a.w) .

¹²⁵ Tarihul Dabari 2: 244 abubuwan da suka faru a shekara ta biyar bayan hijira.

¹²⁶ Kamar yadda nassin hadisins Annabi Muhammadu (s.a.w) yake “da ace ba abin da ya rage wa duniya sai rana daya tal, sai Allah Ta'ala ya tsawaita wannan ranar har wani mutum ya zo daga yan'gida na ya cikita da adalci da daidato kamar yadda ta ciki da zalunci da danniya” ka koma Al-tajul jami'u lilusul j 5: 343 ya ce abu Dauda da Trimuzi sun rawaito shi.

¹²⁷ Hakika mun ga a farkon shekaru na 90 abin da ya gaskata wannan mahangar da Shahid ya fitar da ita dogara da kwarewarsa mai zurfi da sanin mazaunar dan'adam hakika tarayyan kasashen guruguzu sun rushe rushewa mai sauri sosai da yanayin da ya bawa kowa mamaki, alhali kuma daya ce daga cikin manya-manyan zakaru biyu da suke da tasiri a cikin fadin duniya.

Abin Da Littafin Ya Kunsu

Mahdawiyyanci	1
Mawallafi: Shekh Abdulkarim Al-Bahbahani.....	1
Fassarar: Munir Mhumamad Sa'id.....	1
Da Suanna Allah Mai Raham Amai Jin Kai	2
Mahdiyanci a wajen Ahlulbaiti	2
Imamai goma sha huɗu su ne sirrin fahimtar mahdawiyya	2
Fasali na ɗaya	5
Tabbatar Mahangar Mahdawiyyanci A Akidance A Wajen Ahlulbaiti (a.s).....	5
Rudewar Makarantar Halifofi Kan Fassasrar Wannan Hadisin	9
Fasali Na Biyu	15
Kebance-Kebancen Fahimtar Mahdawiyyanci A Wajen Ahlulbait (a.s)	15
Kebance-Kabence Na Farko: Tabbatar Haihuwar Imam Mahdi A Wani Boyayyen Yanayi Na Musamman Da Babu Makawa Sai Ya Faru	15
Shedu Na Tarihi Da Ke Nuni Kan Samuwar Imam Mahdi (a.s).....	16
‘Yar Matsaya Tare Da Masu Musantawa	21
Kebance-kebancen na biyu Imamamanci a kananan shekaru.....	23
Kebance-kebance na uku: fakuwar da ta lazimci rayuwa budaddiya tare da budewar zamani.....	29
Ta biyu:- marahalar tabbatar da tabbatuwar hakan a aikace dangane da Imam Mahdi (a.s)	39
Ta biyu: HANYA TA TARIHI:	42
KISSA TA BIYU:	44
Fasali na uku:	49
Kimar Akida Ga Sanin Mahdi A Makarantar Alulbait (a.s)	49
Sakamakon Bincike.....	60